COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XIII. PARS III.

LIPSIAE MDCCLXVI.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
Venduntur etiam
Amſtelodami apud I. Schreuder, Pariſiis apud Briaſſon, Patavii apud I. Manfré,
Holmiae apud L. Saluium.

I.

Kongl. Vetenſkaps Academiens Handlingar, för År 1763. Vol. XXIV. Med Kongl. Academiens Tilſtänt. Tryckte i Stockholm hos direct Lars Salvius, på deſſ egen Koſtnad. 1763. 8. pl. 21. tab. aen. 13.

i. e.

Acta Academiae Regiae Scientiarum Suecicae, anni 1763. Vol. XXIV.

Trimeſtre primum.

1) P. VARGENTIN *de varia quantitate aquae ex coelo deciduae in variis locis.* Deſcribit conſueta ombrometra, et obſeruationes, illorum ope inſtitutas, ita contrahit, vt medium ex illis oriundum et alia quaedam memoratu digna recenſeat. Ita in Carolina auſtrali Americae media pluuiae et niuis altitudo ex 15 annis collecta eſt 41 digitorum decimalium pedis Suecici; annis 1738-1752 nunquam fuit infra 31 digitos, anno 1756 exceſſit 56 digitos. Regiones, quas comparauit, initium faciendo a maxime pluuioſa et pergendo ad minus pluuioſas, hae ſunt: Carolina, Italia, Hollandia, Finnia, Germania, p. 1.

 Anglia,

Anglia, Gallia, Suecia. Vpſaliae media altitudo eſt 14, 289 digitorum, tribus vicibus minor Carolinenſi. Habent vero ſingulari prouidentia diuina calidiores regiones plus pluuiae frigidioribus.

p. 15. 2) *Aquae coelo deciduae menſuras* 12 *annis* 1750-1761 *captas* in compendio recenſet IO. LECHE. Oboae in Finnia obſeruationes has inſtituit. Menſuras ponderatione adhibita collegit: ſubiungit ob-
p. 23. ſeruationes oeconomicas, vt: aeſtates feruentes et ſiccas ſequi ſolere lues boum, ſiue animalia aquas inſectis inquinatas biberint, ſiue inſectorum aculeo armatorum ictibus et adeo veneno tunc magis ſubſint, ſiue ſitis deficiente aqua illis plus noceat. Aeſtates, quae humidae, vel quae ſiccae fuerint, et num hae illarum conditiones periodos ſeruent, obſeruationibus, quales iam edit, per longum tempus continua-
p. 24. tis, demum poteſt innoteſcere. Methodum tamen idem cognoſcendi ingenioſam proponit, quae huc redit: cum annuli in arbore transuerſim ſecta conſpicui ab omnibus concedantur annorum arboris numerum deſignare, ſimul vero credibile ſit, humidis aeſtatibus craſſiores annulos accedere arbori, ſiccis minus latos, poterit haec aeſtatum viciſſitudo, annulis numeratis et inter ſe comparatis, dignoſci; ſeligendae vero ſunt arbores in ſicco agro creſcentes, vt pinus, alnus, fraxinus, quercus. Abies, quae in humidis creſcit, inepta eſt huic negotio. Sectio arboris dolabra laeuiganda eſt; ſi non recta axi arboris fiat, ſed obliqua, augetur latitudo annulorum, et quidem in ratione diagonalis quadrati ad latus, ſi planum ſectionis inclinetur angulo 45 graduum magis adhuc, magisque conſpicui adeo
p. 25. redduntur annuli, ſi obliquior fiat ſectio. Ita ſi 1764 caedatur Pinus LINN. Fl. Sv. 788 β annulorum

lorum 320: eam circa annum Chriſti 1444 progerminaſſe colligetur; erunt vero annuli circiter 30, centro, totidemque cortici proximi, aequaliter craſſi. Quae igitur varietas aeſtatum 30, annum 1444 proxime inſequentium, fuerit, hinc non intelligetur, ſed medii inter extremos, quos diximus, annuli, inaequali ſua craſſitie varietatem illam per vnum forte aut duo ſecula monſtrabunt, periodosque, ſi quibus redeunt humidae aut ſiccae aeſtates, detegent; certius adhuc, ſi plures arbores diuerſae aetatis ſimul examinentur, adhibeaturque inprimis cuiusuis arboris latus auſtrale, vbi magis conſpicui creduntur annuli. Tenuiores circa centrum eſſe, hinc ſuſpicatur Noſter, quod arbor adoleſcens in longitudinem quotannis magis, quam in craſſitiem extendatur, donec remotis vicinis, quae illam veluti compreſſerant, craſſities quoque eorum magis augeatur; cur vero idem contingat annulis cortici proximis, hanc rationem reddit, quod, aucta annulorum peripheria, in maius ſpatium circumcirca liquor, quotannis accedens, diffluat. Radices etiam maioris arboris altius in terram penetrant, et eo quidem, quo non pertingunt, quae ex coelo decidunt. Inter pinos huic disquiſitioni aptiſſimae ſunt, quae non confertim poſitae, ſed rariores creuerunt, hincque annulos latiores habent. Aptior adhuc eſt fraxinus p. 26. ob annulorum latitudinem, et quod aeſtatum differentias, radicibus non alte in terram actis, melius oſtendat. Sed rarae ſunt fraxini veteres; vidit tamen Noſter 1748 caedi fraxinum diametri vlnae cum ſemiſſe, annulorum 210. Quercuum annuli latiores ſunt, quam fraxinorum, veterum vero quercuum meditullium ſaepe, inprimis prope radicem, corruptum eſt.

 3) *In-*

p. 27. 3) *Infantem, qui visceribus variis extra corpus positis vixit*, describit DAVID SCHULZ. Puer, Holmiae iulio 1762 in lucem editus, se viuere per quinque horas, solis motibus cordisque pulsu, voce nulla, testatus est. Cadauer eius cum Noster examinaret, cor naturalis figurae reperit, sed integrum extra thoracem egressum, super cartilaginem ensiformem positum erat, neque septo transuerso neque sterno perforatis, quae aeque ac costae sanae erant. Apex cordis oblique versus sinistram partem et versus superiora directus, auricula dextra reclinata, adiacens hepati. Eleuato corde conspiciebatur, venam cauam, aortam, et vasa pulmonalia thoracem ingredi sub cartilagine ensiformi et tela cellulosa atque septi transuersi parte superiore musculosa obuelata, vt cauitas thoracis esset clausa. Pericardium apparebat nullum, accuratiori vero examine detegebatur textura cellulosa, a vasis magnis orta et hinc super cor explicata; difficulter a superficie cordis separabatur membrana tenuis, cordi accreta, magis cellulosa versus vasa maiora. Hepar sub corde absque ligamento suspensorio magnum, ouale, reniforme, versus sinistrum inclinatum. Vesicula fellis parua, ductus vero cholidochus magnus, circa quem hepar adhaerebat duodeno. Funiculus vmbilicalis fere naturalis, ren succenturiatus dexter magnus, extus conspicuus,
p. 29. intestinis nihil e situ turbatis. Ventriculus sub corde, magnam partem ab hepate tectus. Lien insignis crassitiei et duritiei ad sinistram ventriculi adhaerens; intestina tenuia extra corpus, nuda, omentum enim vix dimidium digitum infra ventriculum porrigebatur, colon extra corpus versus os pubis replicatum, in sinistra parte regionis vmbilicalis rediens in abdomen ad initium intestini recti. Apertura, per quam cor cum contentis quibusdam abdo-

abdominis exierat, oui anserini magnitudine erat, forma fere ouali, sed tamen ad dextram magis curua, ad sinistram rectiore; incipiebat a cartilagine sterni, claudebatur ad vmbilicum. Cutis cum peritonaeo concreuerat margine laeui, vt nil rupti aut scissi appareret. Aperto thorace pulmones, pleura, mediastinum, sed id pericardio et corde vacuum, cetera naturalia aeque ac in abdomine renes, vesica, cet. erant. Retulit obstetrix, cor alternatim se con- p. 30.
traxisse et flaccidum euasisse ac rursus adscendisse semper in eadem directione. Sinus venae cauae et auricula dextra, exterius positi, obiecerunt oculis repletionem suam et inanitionem atque sic et coloribus coeruleo et pallido alternarunt. Motus hic vehemens fuit per tres horas, durauit vero duas horas post, cum alia vitae signa foetus nulla ederet, immo cum cadauer omnino gelidum esset. Etsi motus cordis a perito hic potuisset spectari, parum tamen ad systoles et diastoles conditionem cognoscendam potuisset colligi ex statu adeo praeternaturali. Subiungit Noster tres alios casus cordis p. 31.
extra thoracem penduli, pericardio itidem destituti, sed in eo diuersos, quod in omnibus cor per aliquem sterni locum eruperit.

4) *Aluearia et arbores a formicis tueri* docet IAC. BOETHIUS. Reminiscebatur, cum iuuenis in loco p. 32.
degisset, vbi, vere inprimis, frequens piscatura exercebatur, formicas, rebus a piscibus desumtis, vt intestinis, squamis cet. pelli, ita, vt, si in formicarum aceruos pueri talia iecissent, ad plures vlnas habitationem animalia remouerint. Retia igitur piscibus ponderandis olim in culina adhibita, vbi adscendebant formicae, laxius paulo appendit, viditque, cum eo peruenerant formicae, non reuerti solum, sed saepius in terram recidere. Similiter arbo-

res defendit. Poſſunt retia immergi rebus a piſcibus deſumtis, vt inteſtinis cet. inprimis fortiter olentibus.

5) *De origine magnarum maſſarum glacialium in oceano boreali natantium* cogitata MICHAELIS
p. 35. LOMONOSOW; ex latino verſa. Glaciei huius tria genera ſunt; primum conſtat cruſta glaciali, friabili, parum pellucida, niui coagulatae ſimili, quae deliqueſcens ſal prodit; ſecundum durum eſt, pellucidum, magnas in moles interdum ad plura milliaria extenſum, vlnas circiter tres craſſum, in aquam dulcem deliquescens, niſi quod, vbi aqua marina alluit, parum ſalſa eſt; tertium informe, montium ſpecie ſeptem aut plures hexapodas ſuper aquam attollitur, quinquaginta ſaepius immergitur, fremitu et exploſionum internarum continuo ſonitu, etiam nocte et e longinquo, cum nondum ſpectatur, ſe prodens, ſal nullum continens, niſi forte a glacie primi generis admixta, aut aqua marina in rimis congelata. Secundum genus, *campos* glaciales vocat (*inſulas* appellaremus), cum tertio, *montibus*, ſaepius colliditur, ſiue quod campi fluctibus et ventis facilius obediant, quam montes profundius demerſi, ſiue quod contrariis motibus aquae marinae ſibi obuiam ferantur. Ita fragmenta vnius ad alterum accedunt, aut maſſae integrae coniunguntur, cet. Sed haec etiam probaturus Noſter aſſerit:
p. 37. primum genus ſolum in mari naſci, ſecundum ex oſtiis magnorum fluminum Ruſſiae in mare glaciale deferri, tertium ad littora maris praerupta naſci. Igitur et in aqua dulci, ſale, quantum marina continet, fcta, et in ipſa aqua marina, expertus eſt, nec ſummo frigore glaciem duram et puram fieri, ſed pinguedinis ad modum coagulari, non perſpicuam, et vt erat aqua, adhuc ſalſam. Inde cogitur, inſulas

insulas montesque glaciales in mari non generari: vtut vero aperte fluctuant in orificiis magnorum fluminum, vt *Obyi* et aliorum, quae, vbi in mare effunduntur, magnos sinus ad littora aqua fere dulci replent, montes glaciales fieri coniicit Noster, vbi ad littus maris praecipites montes hiemali niue te- p. 39.
guntur, quae aestate defluit in caua forte et valles ad pedes montium, ibique, cum nec aestiuus illorum locorum sol eo penetret, rursus congelatur, et sic massa glacialis nascitur, quotannis crescens, donec mole sua decidit vel in loca profundiora, vel in ipsum mare, quod magno cum fragore fieri accolae testantur. In ipsis vero montibus natantibus fragor est a frustis glacialibus huc illuc iactis, et ipsa glacie intus, vbi frigus vehementius est, quam extus, crepante.

6) *De halonibus circa solem et pareliis Vpsalae vi-* p. 41.
sis refert FRID. MALLET, in theoria halonum Hugeniana quaedam mutanda esse inde colligens.

7) *Araeometrum cereuisiae examinandae* aptat IAC. FAGGOT in Suecorum inprimis vsum, vt p. 45.
araeometrum ad illorum mensuras et pondera diuidat. Id obseruandum est, si recte se habeant eius obseruationes, cereuisiam et aquam ita misceri, vt mixti densitas summa sit densitatum fluidorum, quae miscentur, quod non semper fieri notum est, et a nobis olim *) indicatum. Nostro vero accidit, vt, cum pollex cubicus Suecicus cereuisiae spississi- p. 46.
mae, quam nancisci potuit, clarae tamen, pondusculorum minorum, quae *ass* Sueci appellant, teneret 563; aquae purae 545; mixti ex aequis cereuisiae et aquae partibus pollex cubicus teneret 554,

 quantum

*) vid. Commentar. hor. Vol I. p. 648.

quantum pendent ſimul dimidii pollices cereuiſiae et aquae. Idem confirmant duo reliqua Noſtri experimenta, qui tamen haec, quod notatu digna ſint, non monuit, parum forte cogitans, quod alias mixtione volumina mutentur.

8) *Obſeruationes ad cereuiſiam pertinentes* CAROLI A LINNÉ eduntur, olim iam ſcriptae.

p. 59. 9) *Coelum arſiſſe cum tonitru in Norrlandia occidentali* refert NIC. GISLER. Phaenomena fuerunt ſimilia aurorae borealis, ſed quietae et quosdam ſaltim coeli tractus occupantis; praeter ſonitus tonitru imitantes. Confirmat autem Noſter experientia, auroras boreales quiete certa coeli ſpatia occupantes plerumque praecedere vna die terrae motum.

p. 60. 10) *De angulorum ſolidorum menſura agit* MART. IO. WALLERIUS. Metitur angulum ſolidum Noſter, parte ſphaericae ſuperficiei centrum in eius vertice habentis, quae terminis anguli ſolidi reſecatur.

p. 75. 11) *Ex diario Acad. Reg. Scientiarum* quaedam eduntur. Quaeſtioni, an vtile, quercus ſtantes adhuc decorticare, ſex reſponderunt, alii adfirmantes, alii negantes, ſed nullus ſententiam ſuam idoneis experimentis confirmauit; tria tamen ſcriptorum illorum edidit Academia, de argumento quaeſtionis praefata, quam in annum 1766 duplicato praemio
p. 76. 20 ducatorum proponit. Ad alteram quaeſtionem de erucis, quae arborum pomiferarum flores et folia comedunt, deſtruendis, 11 ſcripta Academia accepit, nullum tamen remedia, quae poſtulabantur, idoneis experimentis nixa propoſuit: igitur etiam aliquot ſcripta edit, quae hiſtoriam inſectorum optime

optime illuſtrant; quaeſtionem denuo duplicato praemio proponit, et alias intra biennium ſoluendas.

Trimeſtre ſecundum.

1) *Barometra quomodo conſtruenda ſint*, vſu proprio edoctus praecipit IO. LECHE. Variationes barometri, quae tempeſtatibus reſpondent, alias eſſe aliis anni temporibus notat, et caloris viciſſitudines ſequi, igitur in menſibus calidiſſimo et frigidiſſimo, iulio et ianuario, tales eſſe, quales in nullo alio reperiantur et alias in quolibet menſium, quos diximus; ſed ſimiliter iungi barometri mutationes tempeſtatis mutationibus; in iunio et auguſto; maio et ſeptembri; aprili et octobri; martio et nouembri; februario et decembri, quorum menſium, qui duo in eodem pari nominantur, etiam eosdem caloris gradus habent *). Vidit etiam barometra aeque ampla et aequali induſtria conſtructa, tamen non plane harmonica eſſe, ſed vna forte, aut ad ſummum duabus decimis digiti decimalis Suecici differre. Id tribuit metallis aliis mercurio admixtis, quae ſola deſtillatione poterant ſeparari. Sane aurum, quod aliquando fertur mercurio admixtum fuiſſe, breuiorem columnam mercurii faciet, ſtannum longiorem. p. 97.

2) *Ob-*

*) TOB. MAYERUS Prof. Gotting. in thermometro 1755 conſtructo ſingulorum menſium calores medios notauit, vbi menſes eodem, quo hic recenſentur modo, iunguntur. Erat is labor ſpecimen conſilii de legibus viciſſitudinum tempeſtatum inueniendis, ab eo Soc. Reg. Scient. Gottingenſi propoſiti; quod recenſuit Cl. KAESTNERUS in *Anfangsgründen der angewandten Mathematik*. Edit. 2. (1765) p. 560.

p. 100. 2) *Obseruationum meteorologicarum Oboensium annis* 1750 - 1761 *habitarum partem quartam* edit IO. LECHE. Generalioribus his obseruationibus
p. 104. simul subiungit barometricas; v. c. altissimum esse mercurium in barometro ianuario mense, antecedentibus et subsequentibus mensibus altitudinem paullatim decrescere, minimam esse iulio; si valde conuexa sit mercurii superficies in barometro, adscensurum, si plana aut caua, descensurum: si barometri altitudo magna hyeme diu subsistat, eos, qui tussi et pectoris morbis affecti sunt, peius se habere, si insigniter descendat, metuere debere, qui haemorrhagiis obnoxii sunt, et vehementius aegrotare paralysi aut capitis dolori obnoxios.

p. 107. 3) *Picturae insititiae quomodo in tabulas marmoreas fiant*, describit EM. SWEDENBORG. Scalpro loca marmoris cauantur, post spati calce varie colorata ita rursus explenda, vt figurae quaelibet repraesententur.

p. 113. 4) *De fasciola intestinali, et aliis vermibus a virgine nobili eiectis* refert LAURENTIUS MONTIN. Remediis anthelminticis, vt ALSTONI ex stanno praeparato, purgantibus et aquis mineralibus, expulsa est insignis copia muci, vermium partes aut membranae semesae, et vermium plura genera, vt taeniae partes, lumbrici, ascarides lumbricoides LINN. Syst. Nat. ed. X. p. 648, fasciolae, tandem aegra conualuit. Inter fasciolas fuit intestinalis
p. 114. LINN. ib. p. 649. frequens in piscibus. Illam ex piscibus exemtam igni Noster iniecit, quem aliquoties muco suo extinxit, et cui saepe 2 minutis diutius restitit. Igitur in Hallandia et Smolandia facile intrat corpus humanum, cum ibi multi pisces ex lacubus edantur, minus sollicite purgati et cocti.

Fasciola

Fasciola viuens ex pisce in spiritu mercuriali dimidiam horam vixit.

5) *Solis parallaxin* computat ANDR. PLANMAN, vsus transitu veneris per solem 1765; cuius obseruationes plurimas operose comparando parallaxin illam inter 8 secunda et 8, 5 coercet. p. 117.

6) *Differentias meridianorum*, quibus in his computis vsus est PLANMANNUS, examinat et firmat PETR. WARGENTIN. p. 134.

7) *Instrumentum acus magneticae declinationi inueniendae idoneum, etsi non detur linea meridiana*, exhibet IO. CAR. WILKE, vtile futurum, si vel in itinere non satis diu in vno eodemque loco moremur, vel alia impediant, quo minus consueta methodo declinatio reperiri commode possit. Nititur autem methodo altitudinum correspondentium. p. 143.

8) *De tenthredinibus illarumque laruis* obseruata quaedam edit TORBERN BERGMAN. Laruae Nostro sunt, quas FRISCHIUS et REAUMUR *erucas falsas* vocant, difficulter a veris, quae in papiliones abeunt, distinguendae, quod momentis quibusdam illustrat Noster. Genera ex pedum numero distinguit. *Primi* corpus segmenta duodecim habet, pedes carneos sex, carneos abdominales quatuordecim, duos in extremo corporis; *secundo* extremi duo desunt, *tertio* duodecim saltim sunt abdominales, *quarto* decem, *quinto* pedes omnino nulli, nisi apices quosdam hoc nomine designes. Iam specierum quarundam singularia describit. In betula et alno reperitur quinti generis, folia filis in cylindros conuoluens, simul inhabitans et comedens. In aliud folium progressum, vt dorso incumbit, instrumen- p. 154. p. 158. p. 159.

ſtrumento filatorio ſub ore poſito fila trahit, quorum ope apices, quos pedum loco habet, et corporis ſegmenta in auxilium adhibet, ſuper dorſo in aliud folium promouetur. Si vero exemta cylindro ſuo tabulae imponatur, fila ducere non tentat, ſed
p. 161. abdominis et capitis ope qualicunque ſerpit. Duae ſpecies materia, per poros earum exſpirante, teguntur, altera velut farina, altera velut lana, ſed foliorum ad modum diſpoſita. Eae vero ipſa fere die, qua metamorphoſi vltimae ſubeundae locum idoneum quaerunt, cutem deponunt graminis ad modum virentes, oculis et dentibus nigris, nullo lanae aut farinae veſtigio ſuperſtite. Pellem ſaepius deponunt et vt videtur multo facilius veris erucis.
p. 168. Immo ex ore aliquid ſimul educunt, quod inteſtinorum quaedam tunica eſſe videtur. Modum, quo tenthredines oua inſerant foliis, vt laeſionis veſtigium nullum obſeruare potuerit REAUMURIUS,
p. 174. diſtinctius cum viderit, enarrat. Epidermidis folii particulam ita tollunt, vt aliquo adhuc extremo adhaereat folio, hoc facile cognoſcitur, ſi ouum recens eiectum conſideratur; ſed vbi ſiccata ſunt omnia, iungitur rurſus folio particula epidermidis et apertura, quae fuerat, occluditur, ſine dubio a liquore cum ouo ſimul ex animalis corpore exeunte.

Trimeſtre tertium.

p. 177. 1) *Obſeruationum thermometricarum ann.* 1750-1761 *Oboae habitarum compendium* edit IO. LECHE, quod ita ordinauit, vt multa ad clima loci pertinentia facile oculis ſubiiciat e. g. calorem medium annuum eſſe graduum thermometri Celſiani 5, vnde clima pro temperato haberi vult, refertque, frigus etiam vehementius quarundam hyemum minus penetrare frigore leniori regionum magis auſtralium, quod

quod et exteri teſtantur et incolae, qui aliis in locis commorati ſunt.

2) *Machinam frumento, quod ſeri debet, ab aliarum herbarum ſeminibus admixtis purgando idoneam* deſcribit CAR. IO. CRONSTEDT. Aliam iam olim ediderat, ſed haec tempori melius parcit. p. 190.

3) *Tentamina electrica cum phosphoro inſtituta* edit IO. CAR. WILKE. Phosphorum vrinoſum corporibus electricis illinit, et ex vaporum lucentium motu materiae electricae motus colligit, non tamen ignarus, et ab aere eosdem agitari. Eiusmodi tentamina cum olim inſtituiſſet et publicaſſet, fatetur tamen, poſt etiam in WINKLERI noſtri de aqua vim electricam adiuuante libello ſe legiſſe. Hic ſollicite inſtituta enarrat tentamina cum prismatibus ferreis in apices deſinentibus, quae omnia ita propellere vapores phosphori illiti reperit, vt dubitari nequeat, eos a materia electrica eiecta moueri. Plurimum autem variauit tentamina, apices adhibendo poſitiue et negatiue electricos, et paria illorum iungendo, quotquot diuerſis modis combinari poſſunt, ſemper eadem reperiens, et ab apicibus negatiue electricis aeque proiici vapores, ac a poſitiuis, quod obſtat FRANKLINI theoriae, negatiuam electricitatem priuationem ſaltim eſſe et defectum. Cum theoriae omnes, quotquot prodierunt, difficultatibus ſuis premantur, coniecturam proponit: eſſe forte plures vna materias electricas, quae ſingulae a corporibus trahantur, ipſae vero mutuo ſe repellant, in corporibus autem vnitae illud non electricum efficiant, quod reſoluendo mixtum hoc in elementa velut ſua actuoſum reddatur. Ipſe tamen fatetur, et huic ſuſpicioni aliquot ſuorum experimentorum obſtare. p. 193. p. 207. p. 208. p. 214.

4) Ni-

p. 214. 4) *Nitrum quomodo purificetur*, enarrat FRID. VLRIC. MANDERSTRÖM. Deſtinat laborem ſuum vſui pulueris pyrii conficiendi, et quomodo in molendino quodam, vbi eiusmodi puluis conficitur, nitrum lixiuii ope purificetur, recenſet. Cum duo inprimis, ſal nimirum commune et pinguedo,
p. 222. nitrum impurum efficiant, dum coquitur et ebullit lixiuium, plus aquae frigidae affunditur, ſi ſal praedominetur, minus, ſi pinguedo abundet; quae accuratius determinat et omnem proceſſum deſcribit.

p. 226. 5) Formulas, quibus *iridum origo* explicatur, via, quae ipſi noua et facilior vulgaribus videtur, inueſtigare docet FRID. MALLET.

p. 229. 6) *Experimenta cum Mandragora* (Atropa mandragora LINN.) *inſtituta* recenſet CAR. FRID. HOFFBERG. Pleraque in militibus bello praeterito aegris ſunt inſtituta. Egregiam mandragorae, cataplasmatis et emplaſtri forma adhibitae, vim repellentem et diſſipantem expertus eſt in glandularum, vt parotidum et maxillarium cet. tumoribus, etiam induratis, dummodo nimium vetuſti non fuerint, item in colli tumoribus tam ſcrophuloſis, quam inflammatoriis. Vulnerum ſuppuratio vbi ſiſtebatur, et a materia congeſta glandulae axillares ac inguinales tumebant, tumores 3 vel 4 dierum ſpatio diſſipauit cataplasmate ex radice in puluerem redacta et emollientibus commixta. Similes effectus praeſtitit radix in tumoribus glandularum venereis, item in bubonibus inguinalibus a gonorrhoea cohibita, vſurpatis ſimul ſanguinem purificantibus et diureticis, nec non in inflammatione teſticuli a cauſſa
p. 231. venerea. Vſum radicis externum pro re nata inſtituit, cataplasma ex radice cum melle confecit, item in lacte illam coxit et calentem impoſuit, aut cum

empl.

empl. de meliloto vel aliis emollientibus miſcuit. Interna medicamina nulla adhibuit, niſi bis ſingulis ſeptimanis pilulas aluum cientes ex extr. panchymag. CROLL. reſin. ialapp. et 2, 3 vel 4 granis mercurii dulcis vel panaceae mercurialis. Poſt hunc externum radicis vſum etiam internum tentauit in milite, arthritide vaga diu vexato, contra quam nihil valuerant aquae minerales, decocta aut alia; praebuit illi grana 3 pulueris radicis mandragorae, p. 232. cum 30 gran. ſacchari veſpere cubitum ituro, eumque poſtea decoctum hordei copioſe bibere iuſſit. Arthritidis effectus ſtatim ceſſare viſi ſunt, ſed vires aegri proſtratae et ipſi ſenſus obtuſiores, aeger ſomnolentus tamen ſomno caruit, viſus hebetior factus, excretiones imminutae, pulſus mane ſequenti debilis, ſed paulo velocior, ſudor largus. Medicamenti effectus paullatim ceſſarunt, et veſpere nihil eorum ſuperfuit, ſed tunc arthritidis incommoda redierunt, quae tandem ad priſtinam vehementiam excreuerunt. Aliis duobus arthriticis initio ſemel, deinde bis vel ter quotidie praebuit tincturam, ex ſcrupulo radicis cum ſesqui vncia vini Hiſpanici digeſtione 24 hor. extractam. Effectus inde ſimiles, ſed blandiores fuerunt; dolores arthritici leuati poſt aliquod tempus redierunt.

7) *Tecta quomodo ex terra argillacea fiant*, deſcribit PETR. DAHL. p. 235. Terra in cylindros conuoluta tignorum interſtitiis inſeritur. Obiter monet, parietes domuum ex ſcoriis ad praeſcriptum Cl. SVAB in Comm. Soc. R. Sc. 1761. trim. 3. factos vſu ipſo plurimum ſe commendaſſe.

8) *Phlyctaenae genus* deſcribit ANT. ROLANDSON MARTIN, p. 238. ſequutus obſeruationes 10 fere annorum. Veſiculae ſuper cutis ſuperficiem emi-

nent pellucidae, punctulum ſeri aut ſaniei craſſioris continentes, raro ſponte ſuppurantes, maturae pruriunt, ardent, hinc apertae ſerum effundunt, ſed locus rurſus intumeſcit et ardet, cauum profundum conſpicitur, celluloſam cutis quaſi acu factum penetrans, vngue ſuperducto velut reſiſtentia quaedam in carne ſentitur, cum tamen nihil aliud appareat, quam apertura vsque ad carnem pertingens. A ſiccis cutis ſquamae albae forma ſecedit, nulla cicatrice ſuperſtite. A motu, febribus, ſpirituoſis, et quaecunque transpirationem augent, eleuantur et inflammantur. Sibi relicta phlyctaena 4 aut 5 diebus, ſaepe etiam pluribus durat, antequam veſicula ſubſidet, ſed aperta 2 aut 3 diebus poteſt ſanari. Quae album ſerum continent et pellucidum, tardius matureſcunt, citius, quae flauum, et coagulante ſero in corpus flauum durum, deciduum mutan-
p. 240. tur. Si preſſione ſanguis in illas adigatur, breuiſſimo tempore indigent, ſero colore rubro indureſcente, vt arenae granulum tactui exhibeant. Si prorſus intactae relinquuntur, 8 aut 10 diebus indigent, flaueſcente ſero et ſquama ſuperiore, quae diſci circularis forma excidit, annulo ſquamoſo reſiduo, qui paulatim conſumitur. Plerumque veſpere maxime pruriunt, qui pruritus criſis eſt, et indicat, maturas eſſe et aperiendas. Igitur praecipuum momentum in eo ſitum videtur, vt ad carnem expellantur et remedium quoddam inueniatur, cuius ope ſponte diſſiliant. Qui primum hoc malum ſentiunt, iis ſaepe cutis ad vnguium radices ſinditur et decidit, manus coeruleae ſunt, a frigore maculis rubris notantur. Locus affectus igni admotus ita dolet, ac ſi reuera ambuſtus eſſet. Quaeuis igitur phlyctaena inflammatio eſt, cuius ſigna omnia in ea deprehenduntur, rubor, dolor, tumor, calor, cet. Inprimis oriuntur in extremis corporis, ad indura-

tiones

tiones carnis, verrucas, cet. post febres crisis ad modum, post ambustiones, venaesectionem, bezoardica spirituosa, et quaecunque carnem flaccidam reddunt. Saepe 18 aut 20 tales vesiculas, vnam iuxta alteram positam Noster numerauit, singulas operculo suo circulari et puncto ichoroso distinctas, vt quaeuis propriam velut cutis cellam occuparit, in aliam non intrarit. Reliqua illarum a corporis conditionibus pendent, quod si succi plenum sit, multo ichore tument, alias siccae et paruulae. Infantibus ob lymphae serique maiorem copiam et carnem laxiorem magna vulnera efficiunt, difficilius ab achore et psora distinguendae, nisi essentialibus suis symptomatibus, exacerbationibus quotidie vel alternis diebus pomeridie aut sub noctis ingressum ingruentibus, viribus prostratis et lassitudine. Morbus chronicus est, mox apparens in cute, mox interiora corporis occupans, vbi viscera corrumpere illum et hectica mala producere Noster suspicatur. In hominibus vehementer motis, sub veris initium in aere incalescente, petechiarum forma comparuit malum, nullis vesiculis tumentibus, quod saepius obseruatum est in corporibus subitam caloris mutationem passis.

p. 241.

p. 242.

9) *Ex diario Academiae et scriptis missis excerpta.*

1) Idea tabulae productis et quotientibus numerorum inueniendis aptae, Auctore BENED. AGREN. p. 243.

2) Cl. CRONSTEDT in Commentariis anni 1764 suaserat, scorias, inprimis dum ferrum liquatur, oriundas, modulorum certorum ope ita formare, vt lateres velut parietibus exstruendis idoneos praebeant. Hi lateres, si lapidis calcarii addendi magna frusta nondum igne domata contineant, dissiliunt, lapide ab humore ex aere attracto volumen suum augente. Igitur calcem addendam sollicite comminuere et cribrare suadet. p. 245.

p. 247. 3) Cl. ROSENADLER fructus rubi arctici, cuius plantationem docuit Ill. LINNAEUS in Comm. 1762. trim. 3. vino grato praeparando adhibere docet. Id diu in Suecia ex recentibus baccis factum est; Noster suadet baccas lento igne torreri, et cribro a membranis et impuritatibus separari; ita diu seruari possunt et, quod inprimis vsum illarum commodiorem et vniuersaliorem reddit, facile transferri. Siccatis vinum, quod Gallicum vulgo vocant, superfunditur, cui sapor valde gratus ab illis conciliatur.

p. 249. 4) *Anonymus* sues non in hyemem seruandas, sed aestate foliis variis plantarum saginandas suadet. Ipse inde a vere 1762 suem tunc 9 mensium solis foliis nutriuit, vt aegopodii, philadelphi coronarii, cerasi, pruni, cynosbati, mali syluestris, helianthi tuberosi, helianthi annui, chenopodii, cichorii, polygoni auicularis; die 1 octobris caesum animal pingue erat et optime saginatum, licet nihil frumenti, quod alias dari suibus solet, accepisset. Siccis foliis minus delectantur sues, recentia itaque praebenda sunt, et in aqua seruanda. Alius narrat, folia secalis progerminantis resecta pluribus annis suibus saginandis suffecisse, idque, nisi folia propius ad radicem resecentur, magis prodesse secali, quam obesse.

p. 253. 5) Ligustri folia siccata ex Nericia missa sunt theae loco adhibenda. Tinxerunt infusum colore primum pallide luteo, postea, qui rubiginis ferri est, vaporis odor ingratus, sapor nauseosus et aliquantum adstringens; examina liquorum chemicorum ope instituta ostenderunt partes virides, resinoso gummosas, infusum aquosum intrantes, saporis nauseosi caussas praecipuas, deinde salsi aliquid, oleosi et terrei; theae quidem infusum hoc absque periculo substituendum, dummodo sapor placeat.

Trime-

Trimestre quartum.

1) *Obseruationum meteorologicarum Oboensium partem sextam et vltimam* edit I O. LECHE. Miscellae sunt, vt: glacies quibus diebus solui et fluctuare incipiat in fluuiis Pemariensi et Oboensi, quod plerumque medio aprili contingit. Aues veris nunciae sunt: motacilla (*alba et flaua L.*) apparet, cum glacies soluitur; inter hirundines primum (*vrbica L*); illam proxime seqitur circiter d. 10 maii hirundo (*rustica L.*) cum aqua in sinubus maris 9 aut 10 gradus thermometri Suecici calet. Ea adueniens monet, hortos oleribus colendis destinatos curari debere. Vltima est apus, turres habitans, aestatis ineuntis index. Eadem prima omnium auolat, plerumque ante 20 aug. cum insecta, quae capit, post illud tempus ad magnam in aere altitudinem, vbi ipsa habitat, non amplius adscendant; reliquae abeunt, cum esca ipsis deficiat; hinc in vrbibus ob calorem maiorem diutius manent, quam in pagis. Motacilla diutissime omnium in campis, et tectis insecta, quibus vescatur, reperit. Post hirundinum abitum adhuc 17 gradibus calet aqua maris. Ille calor caussa est, cur nocte in arundine degant hirundo et motacilla. Errare credit Noster, qui existimant, hirundines haec loca quaerere, vt hyemem in aquam demersae post peragant, cum aues, quarum pennae integrae sunt, ne quidem submergantur, et motacillae saepe, antequam fluuii omnino glacie liberi sint, adueniant, certo non ex aqua redeuntes, arundinem tamen aeque ament. Florendi medium tempus Oboae est grossulariae d. 16. maii, malo d. 1. iun. syringae d. 7. iun. Iuglandis et sorbi aucupariae perimetros dimensus est Noster, incrementi leges inuestigaturus. Maio mense vix notabiliter augetur arborum crassities, maxime

p. 257.

p. 262.

maxime vero iunio menſe, paulo minus iulio, adhuc minus auguſto: aequale iunio et auguſto eſſet arborum incrementum, ſi a calore ſolum creſcerent, dependet autem ſimul a ſucci arbores intrantis copia. Sequuntur fulgurum et aurorae borealis obſeruationes.

p. 268. 2) AXEL FR. CRONSTEDT *obſeruata ad Iämtlandiae hiſtoriam mineralem pertinentia* edit, ex quibus nihil fere huc transferri poteſt, cum et ad geographiam phyſicam particularem eius regionis per-
p. 284. tineant, et in breuitatem contrahi vix poſſint. Terras planitierum a montibus originem ſuam trahere multis rationibus confirmare ſtudet. Ita montibus ex cote conſtantibus vicini agri argillacei quodammodo ſunt, terra tamen non cohaerente, colore ceterum aliisque proprietatibus coti ſimiles. Particulas, a montibus aqua coelo decidua auectas, in planities deferri facile concipitur.

p. 289. 3) *Obſeruationes occaſione finium Herjedaliam et Iämtlandiam inter ac Norvegiam conſtitutorum* factas edit NIC. MARELIUS. Omnia fere ad topographiam regionum illarum pertinent. Id tamen contra quosdam Suecos auctores monet, non reperiri
p. 300. lacus et aquarum receptacula in ſummis montium verticibus, ſed, vbi reperiuntur, altioribus montibus circumdari, vnde collecta aqua defluere illuc poſſit. Ex falconum aucupio ad clima concludi poteſt; quod circa annum 1743 aliquot aeſtatibus glacies, paludibus incumbens, liquata non fuerit; anno
p. 309. 1759 die 24 iunii glacies currus onuſtos ſuperuehere paſſa ſit, diebus proxime ſequentibus diffluens; 1758 ante diem Michaelis nix ceciderit. Igitur frumentis ſerendis vix apta ſunt haec loca, ſed pecudibus nutriendis idonea, dummodo coloni

longa

longa hyeme habeant, quibus occupentur et vitam ſuſtentent, ſatis copioſi in his montibus habiti, ſi 40 aut 50 homines intra milliaris Suecici quadrati ſpatium reperiantur.

4) *Emendatiorem modum mineras machinis contuſas tractandi* exhibet ANT. V. SVAB. Minerae contuſae aqua adfluente a machina mineris diffringendis apta remouentur, quae aqua in lacunis ſubſidit, contuſas mineras ſedimenti admodum depoſitura, ſed ob motum aquae vehementiorem multae particulae et fere ditiſſimae longius auehuntur et omnino cum aqua elabuntur; talem igitur lacunarum conſtructionem exhibet Noſter, qua cohibeatur vehementior aquae fluxus et ſedimenta melius deponantur. Simul planum illud inclinatum, ſuper quo defluentes minerae purificantur, mobile fieri ſuadet, quod inferiori ſui parte ad obſtaculum quoddam immotum allidi repetitis ictibus poſſit, quibus efficitur, vt minerae verſus ſuperiora repellantur, alias motu accelerato citius defluentes, quam vt ſatis purae euadant, vt in metallifodinis Vngaricis et Salisburgenſibus vſu receptum eſt, et cum fructu Noſter in Suecicis tentauit. Multa continet ſcriptum hoc, quae docent, quantum exactior legum mechanicarum et hydroſtaticarum cognitio ad perficiendas has artes valeat.

p. 313.
p. 319.

5) *Experimenta electrica cum faſciis ſericeis variorum colorum* edit TORBERN BERGMAN. Animus auctoris erat, experimenta Cl. DU FAYE, parum adhuc repetita, de colorum in electricitatem effectu, accuratius inſtituendi. Apparatum igitur iis commodum excogitauit, et varia inſtituit, ſed ex iis leges generales nullas condit, potius euentus non ſatis inter ſe conſpirantes aliis cauſſis tribuendos

p. 328.
p. 325.

dos cenſet, calori inprimis, de quo ſuſpiciones
p. 329 quasdam ſatis ingenioſas profert; quam tamen rem alio tempore plenius ſe expoſiturum eſſe promittit.

II.

GERARDI L. B. VAN SWIETEN, Auguſtiſſ. Imperator. et Imperatric. a Conſiliis, Archiat. Com. Bibliothecae Auguſtae Praefecti, Inclyt. Facult. Med. Vienn. Praeſidis perpetui, nec non Academiae Reg. Scient. et Chirurg. Pariſ. Acad. Scient. Petropolit. Acad. Nat. Curioſ. Inſtitut. Bonon. Collegii Regii Medic. Edinburg. Societ. Scient. Harlem. Botanic. Florent. Germanic. Ienenſ. degli Agiati di Roveret Membri, Commentaria in HERMANNI BOERHAAVE Aphorismos de cognoſcendis et curandis morbis. Tomus IV. Lugd. Batav. apud Iohannem et Hermannum Verbeck. 1764. 4. Alph. 4. pl. 2.

Cum tertium horum commentariorum tomum indicaremus, *) totius operis ideam dedimus, et compendium rerum propoſitarum ideo facere noluimus, quod lectoribus noſtris ipſius operis lectionem commendabamus; nunc vero cum de quarto tomo exponamus, et ex praefatione intelligamus, quintum et vltimum proxime ſequuturum eſſe, omnes, qui veram morbis medendi rationem aſſequi cupiunt, adhortamur, vt in lectione huius libri cum cura verſentur. Quo autem doctrinae dignitas ex quibusdam ſpeciminibus pateat, quaedam

*) vid. Comment. noſtr. Vol. III. Part. III. p. 457.

dam paſſim excerpta cum Lectoribus noſtris communicamus, ex quibus Ill. Auctorem vera BOERHAAVII doctrina, hoc eſt, ex praeſtantiſſimorum veterum et recentiorum medicorum fontibus hauſta, imbutum, propriisque obſeruationibus inſtructum eſſe intelligent. Agit autem hic tomus de phthiſi pulmonali et aliis, hydrope, podagra, morbis virginum, grauidarum, partu difficili, morbis puerperii et infantum.

Phthiſis eſt corruptio, ſiue conſumptio et diminutio, varie, a veteribus quoque, accepta, hinc in vniuerſum dicitur conſumptio et diminutio totius corporis habitus, ſpeciatim per labem purulentam, ſpecialiſſime autem ad pulmones refertur, ſi ſedes vlceris in hoc viſcere eſt, quam ob rem phthiſis pulmonalis dicitur. Cum autem ex eius cauſſis primaria ſit haemoptoe, de hac paulo luculentius agitur. Remouet ita Cel. Comment. ſanguinis ſputum ex faucibus et cauis vicinis eductum, et cum veteribus vel ex vaſis ruptis, vel eroſis, vel ampliatis oriri monet. Quoniam etiam prognoſis et curatio his tribus differentiis accommodanda eſt, illas paulo accuratius ſignis diagnoſticis additis declarauit. p. 1.

Ruptura vaſis a cauſſa violenta eſt, ictu, lapſu, clamore vehementi, iracundia, cet. vti vero ruptura vaſis magni mortem haud raro ſubitaneam inducit, ſic vulnus recens in ſano corpore conſolidationem ſperare iubet; ruptis enim vaſis larga copia ſanguinis eiicitur quidem, ſed ſedatur citius. Vbi, eroſis vaſis, haemoptyſis accedit, longe difficilior cura eſt, cum vlcus non ita vt vulnus ſanetur. Cognoſcitur, quando nulla vis externa illata, et tuſſis diuturna irritans praegreſſa eſt, ſi dolor aliquis in thorace interno perceptus fuit, ſi parca quidem ſanguinis copia tantum exſpuitur, ſed vere perpetuo, vel ſaltim redeat frequentiſſime ſanguinis ſputum. Longe p. 5.

minus periculum eſt, ſi per anaſtomoſin dilatata vaſorum oſcula extrema ſanguinem in vaſa pulmonum aerea effundunt, vaſa enim integra manent et humores boni ſunt, diameter igitur vaſorum ſanguine egreſſo iterum minuitur, ita, vt paulo poſt humores ſanguine tenuiores tantum transeant. Haec haemoptoes ſpecies in foeminis, ſuppreſſione menſium laborantibus, accidit, et niſi curetur, ſaepius reuertitur, hinc etiam huius ſpeciei licet minus periculoſae curatio negligenda non eſt. Qua ratione vero haemoptyſis in phthiſin per vlceris geneſin transeat, porro definire tentat.

p. 18. Non tantum excretiones ſanguineae, ſed etiam ſeroſae conſuetae nunc ſuppreſſae haemoptoen et inde natam phthiſin accelerant, qua occaſione oſtenditur, excretiones acrioris ſeri per vlcera, aliis in locis nata vel arte excitata, v. c. per ſetacea, progreſſum morbi cohibere.

p. 33. Larga et repetita venaeſectio haemoptoen curat, et quidem non tantum in cauſſa rupturae, ſed etiam eroſionis; in vtroque tamen caſu, ſi poſt magnam ſanguinis copiam emiſſam debiliſſima eſt vita, venaeſectione non opus eſt, quoniam iam adeſt illa conditio, quam venaeſectione attingere annitimur. Cum vero repetita venaeſectio et copia ſanguinis mittendi a prudenti medico tantum definiri queat, ad ſequentia Noſter attendit: ſi poſt primam venaeſectionem haemoptoe ceſſat, aeger nullum dolorem in pectore ſentit, pulſus aequalis, tardus, nec plenus eſt, calor in toto corpore, in primis in extremis, minor, quam in ſano, et reſpiratio libera, tunc venaeſectio differenda eſt, ex contrariis itaque et repetita et accelerata venaeſectio et ſanguinis mittendi copia diiudicari poteſt. Quae quidem ſigna eo ſtudioſius perquirenda ſunt, cum cruſta inflammato-

matoria, quae interdum ſanguinis repetitam miſſionem vrget, non ſemper adſit.

Mittamus nunc alia, quae de medicamentis et rerum ſex non naturalium vſu addit, nec tuberculorum, vomicae et puris rationem in phthiſicis examinemus, ſed tantum moneamus, in cura phthiſeos eo reſpiciendum eſſe, vt expectoratio intra iuſtos limites conſeruetur: pure enim non ſatis excreto acrimonia eius et vlceris incrementum ſuccedit, quod ſi vero ea nimis intendatur, abſtergitur pus bonum, quod tamen ſanationi vlceris fauet. Hinc ſaepius de nocte tuſſis cohibetur anodynis, quo matutino tempore pus blandum ſine vehementi tuſſi reiiciatur; balſama interim natiua, immo ea, quae ex ſulphure cum oleis parantur, caute iterata, ſed parca doſi exhibenda ſunt. Secretiones praeterea omnes liberae ſeruentur, quo pus forte reſorptum iis propellatur. Hinc patet, plantarum vulnerariarum decocta, quae in phthiſi commendantur, vſu ſuo diureſin ex voto promouere, et alia ex diaphoreticis et aluum ducentibus, ſed caute ſelecta, in hunc finem adhibenda eſſe. Inter ea vero medicamenta, quae ſanguinem contra infectionem purulentam muniunt, cortex peruuianus non vltimum eſt. Examen aliorum remediorum et pauca etiam de vſu lactis ſubiunguntur. p. 87.

De phthiſi ex vlceribus aliorum viſcerum oriunda pauca traduntur, cum eius ratio ex phthiſi pulmonali cognoſcatur. p. 114.

In hydropis conſideratione ea, quae generalia ſunt, breuiſſimis attingit, miſſis igitur, quae de hydrocephalo habet, ad thoracis hydropem progredimur, vbi ſerum, extra vaſa miſſum, in quinque diſtinctis locis haerere poſſe oſtendit, in vtroque pectoris cauo, in pericardio, retrorſum extra pleuram p. 131.

circa

circa corpora vertebrarum (in mediaſtino poſtico), et antrorſum ſub ſterno inter binas pleurae lamellas (in mediaſtino antico), quem tamen nullibi deſcriptum inuenit. Multus quidem eſt Cl. Commentator in diagnoſi harum ſpecierum enodanda, plura tamen ſigna incerta eſſe, morbique tantum ſuſpicionem mouere, libere profitetur.

p. 157. Leucophlegmatiam ab anaſarca diſtinguit; in illa adeſt mucoſus lentor, qui in habitum corporis diſfunditur, et quidem magis aequabiliter per totum dispergitur, in anaſarca eſt aquoſa tenuitas humorum, et tumor aquoſus ab inferioribus partibus ſurſum aſcendit. Addit vero ex obſeruatione veterum, leucophlegmaticum humorem in aquoſam tenuitatem, hoc eſt, in anaſarcam transire; et alia ſigna ſubiungit, cum tumor, in anaſarca digitis preſſus, cedat et ſenſim iterum aſſurgat, in leucophlegmatia vero integumenta magis reſiſtant.

p. 172. Cum periti ſaepe medici in diagnoſi aſcitis et tympanitidis errent, ſigna earum quoque perpendit Noſter. In tympanitide nunquam abdomen in tantam molem extenditur, quam in aſcite; in illa quoque abdomen ad latera compreſſum verſus mediam partem magis eminet, et in vario decubitu ventris forma non mutatur, quod in aſcite fieri ſolet; tandem addit, ſonum tympani inſtar edere percuſſum abdomen, et aegrum ad ſtateram leuem eſſe, cum in aſcite pondus ob collectas aquas inſigne ſit. Inaequalitas etiam tumoris tympanitici non negligenda eſt, cum canalis inteſtinorum variae partes et ſcybalis duris et aere vario modo diſtendantur.

p. 188. Num vaſa lymphatica rupta humorem in caua diffundant? quaeſtio eſt, quam non nulli negant. Quod ſi igitur a ſanguinis venoſi motu impedito diſtendantur lymphatica vaſa, ob teneram fabricam rupturae obnoxia eſſe aſſerit, cum ipſe ductus thoracicus

racicus, tanquam vas lymphaticum magnum, interdum disruptus repertus fuerit. Praecipua autem ratio effuſorum humorum in debilitato vaſorum robore, in diminuta parte cruoris, et in tenuitate ſeroſa ſanguinis poſita eſt, ita, vt perſpiratio cauorum interna largius ſuccedat, quam reſorptio per venulas.

Effectus hydropis ceu ſymptomata varia in aegris occurrentia ſtudioſe explicat, ſic dyſpnoeam et tuſſim ex impedito diaphragmatis motu; ſitim partim ex immeabilitate humorum, partim ex deriuatione ad loca aliena, ſimili ratione aluum duram et vrinam parcam, maciem ex defectu elaborationis humorum, ad vltimam nutritionem ducendorum; haemorrhagiam narium a motu ſanguinis per partes inferiores inprimis per abdomen impedito, indeque ad ſuperiora directo, deducit, et ſimili ratione alia, a nobis non repetenda, ſymptomata declarat. Simili ratione etiam in indicationibus curatoriis verſatur. p. 199.

Sanguinis miſſionem hydropicis non conuenire, res certa eſt, cum defectus cruoris et ſeroſa tenuitas eandem non exigant, et ſaepe exitioſam reddant: forte autem tunc concedi poſſet, vbi poſt morbos acutos ingreditur hydrops, vt Noſter ex veterum medendi rationibus oſtendit, forte tantum in anaſarca, et vbi reſorptione ſuccedente hydrops curatur. Cum etiam impedimenta motus ſanguinis venoſi hydropis cauſſae ſint, forte in hoc caſu illa quoque concedenda eſſet. Profert enim exemplum ex HILDANO, vbi in homine robuſtiſſimo ſanguineo, trigeſimum annum agente, tumor corporis vniuerſalis, aliis remediis fruſtra tentatis, effluxu quatuor librarum ſanguinis ex nare dextro diſcuſſus fuit. p. 216.

A potu nimio abſtinendum hydropicis eſſe, certum eſt, vſu tamen aquarum mineralium caute exhibita- p. 221.

hibita-

hibitarum hydropem in eo casu discussum fuisse patet, vbi obstacula, quae liberum lymphae venosae motum impediunt, harum aquarum efficacia solui et remoueri possunt. Sequitur itaque, tunc tantum fieri discussionem aquarum, si vitales motus adhuc adeo validi sunt, vt ingestas aquas mouere et per vrinam, sudorem aut aluum, excernere possint.

p. 225. Remedia ex argento viuo, antimonio et cupro parata, si violentiora sunt, corpus turbant et sursum deorsumque euacuant. Minime autem ob hanc rationem conueniunt hydropicis, ea potius horum medicamentorum debet esse efficacia, vt humorum tenacitatem soluant, adeoque in vasis et visceribus illa obstacula tollant, quae hydropi ansam dederunt. Tunc enim sequuntur profusae euacuationes, inprimis per sudorem et vrinam, rarius per aluum, et quidem cum leuamine aegrorum et viribus auctis. Monet autem Noster, horum remediorum praeparationem accuratam esse debere, et simul de validis aliis remediis, dosi refracta datis, in genere disserit.

p. 232. De paracentesi abdominis diligenter disserit Cl. Commentator, et dissensum medicorum componere annititur. In genere monet, in ascite coercendo paracentesin ad aquas educendas tutius remedium esse, quam si per emetica et purgantia, immo valida diuretica, corpus nimium commoueatur; illam tunc temporis nocuisse, postquam alias methodos incassum adhibuerunt medici, vires aegrorum iam collapsae sunt, et viscera in aqua putrida contabuerunt. Vbi vero abdomen nondum in magnam molem excreuit, et recens adhuc morbus est, audacter tentari possunt efficacia remedia. Omnium tutissime et certa cum spe curationis instituitur paracentesis, si hydrops recens, nec a labe viscerum productus fuerit, sed a caussa externa corpori subito appli-

applicata. Quando vero caussae in visceribus latent, et post euacuatas aquas in abdomine tanguntur duri tumores, facile praeuideri potest hydropis recidiua. Insigne tamen per paracentesin aegris saepe affertur leuamen, tollitur metus suffocationis et intolerabilis anxietas, et licet humor emissus non sanet, medicinae tamen locum facit. Ex quibus patet, quantum prosit paracentesis, interdum sanando aegrum, interdum ei leuamen afferendo.

Lectu quoque digna est discussio quaestionis; an p. 238.
aqua ex abdomine pertuso debeat simul et semel educi omnis, an vero partitis vicibus? Cum variorum auctorum dissensum eiusque caussas examinet et simultaneam tandem eductionem approbet: alia etiam, quae ad ampliationem vulneris et iniectionem liquorum mundificantium spectant, diiudicat. Sed his et aliis remediis, in variis hydropis speciebus adhibendis, diutius inhaerere non possumus, cum copia dicendorum nos ad alia ducat.

Podagra est dolens aegritudo circa ligamenta p. 287.
ossium pedis et iuncturas, haec quidem et alia quoque loca et alios articulos occupat, locus tamen, quem primo aggreditur, pes est. Licet vero podagra quandoque cum arthritide confundatur, Noster tamen asserit, distinctos esse morbos. Arthritis praeterea cum febre continua debet incipere, podagrae prima inuasio inopinantes tangit; primi porro podagrae insultus breues esse solent, qua re ab arthritide distinguitur, quae diu affligit, si autumno inceperit, vix ante vernum tempus cessat, saepeque diu superstitem articulorum motum difficilem relinquit. Nec arthritis semper redit, cum plures morbo hoc grauiter quondam afflicti postea ab eo immunes vixerint.

Licet fluida corporis animalis chemico examine p. 294.
salem volatilem alcalinum non acidum exhibeant;

licet

licet calx podagrica in acidis liquoribus integre resoluatur; licet lac ſponte ſua aceſcens podagricis toties profuerit: tamen vina acidula, quotidie et magna copia ingeſta, vt cauſſa podagrae per experientiam comprobata, aliaeque rationes, tandem licet ſerius acidam acrimoniam ſanguinem (vel forte lympham) inficere poſſe, confirmant.

p. 310. Partes, quae primo dolere ſolent in podagra, ſunt tendines et ligamenta, per quorum vaſa difficillime transeunt liquida, et quidem in pedibus calceis preſſis, et totum corporis pondus ſuſtinentibus, qui ſaepius frigent et madeſcunt, et a corde, motus principio, remotiſſimi ſunt. Agit hac occaſione contra HALLERUM et alios, qui ligamenta omni ſenſibilitate carere affirmant, et dolores podagricos tantum neruis, per ſuperficiem internam cutis decurrentibus, tribuunt, auctoritate SYDENHAMI proprios cruciatus deſcribentis. Hic enim affirmat, hunc dolorem ligamentorum tarſi et metatarſi dilacerationem, nunc morſum canis rodentis, quandoque preſſuram et coarctationem expreſſiſſe. Porro etiam vrget, dolentiſſimam obſeruari podagram absque vllo tumore partis affectae, absque mutato colore cutis, lenimen autem dolorum percipi, dum tumet et rubet cutis, immo dolorem ſenſim imminui, ſi tumor et inflammatio cutis ad ſummum gradum accedunt, qui tunc potius intenſiſſimus foret, ſi ſedes podagrae in cute eſſet. Morbum quoque articuli ſedem occupare, ex eo patere videtur, quod magnam debilitatem poſt finitum paroxysmum relinquit, atque tandem articulorum motum prorſus tollit.

p. 324. In examine calcareae et cretaceae materiae, quae articulos occupat, ſtudioſius verſatur, et praeſtantiſſimorum auctorum placita adducit, ex quibus inter ſe comparatis concludere videtur, terream hanc

hanc ſubſtantiam ſeparari ab oſſe, et ſeparatam exire de corpore per conſuetas vias, quibus inutilia e corpore eliminantur, ſed ſimul per vaſa allatam ſimilem materiam ſupplere hanc iacturam. Si ergo per repetitos podagrae inſultus ſic mutata fuerint vaſa, ſic laeſa ſit oſſium fabrica, vt materia reparanda ad debita loca venire nequeat, non mirum eſt, illam ad vicina loca depoſitam tophos podagricos conſtituere. Si id, quod ad reparanda oſſa requiritur, in cauis articulorum colligitur, vix medicabiles anchyloſes, et ligamenta articulorum minus flexibilia efficit.

Licet curatio podagrae difficilis et ferme impoſſibilis ſit, variae tamen indicationes examinantur, et ſudoriferis multum tribuitur; non enim tantum ad vaſa ſubtiliſſima et copioſiſſima exhalantia cutis Ill. Auctor attendit, ſed etiam neruulis copioſiſſimis, ad habitum cutaneum ductis, multum tribuit, quia nimirum, ex ſententia BOERHAAVII, ſubtiliſſimum exhalant, quod diutius in corpore relictum nocuiſſet; narrat tamen ſimul, SYDENHAMUM intercalari tempore calida ſudorifera damnaſſe, quoniam materiam podagricam, nondum ſatis ſubactam, vi ſua ad artus detrudunt, et inuita natura nouos paroxysmos excitant. p. 345.

Cum autem a podagrica materia, non ad articulos, ſed ad alias partes progrediente, tot mala oriantur, adeoque de auertendo morbi augmento ſemper cogitare conueniat; cum porro viſcerum praecipue vigor reſtituendus ſit, vt nutrimenta in prima digeſtionis officina bene ſubigantur; cum denique ventriculi et inteſtinorum actio in ingeſta augenda, ſimul vero ad praeſtantiam liquorum affluentium, digeſtioni inſeruientium, inprimis bilis, attendendum ſit: medicamenta, in quibus gratus aromaticus ſtimulus et ſimul amaror bilioſus eſt, ad viſce- p. 362.

rum efficaciorem motum efficiendum et bilis inertiam corrigendam vtilia ſunt." Oſtendit itaque, hac in re cum veterum medendi ratione conuenire puluerem Ducis Portlandiae, quo in haereditaria podagra vſus eſt, et qui ex partibus aequalibus radicis ariſtolochiae rotundae, gentianae, ſummitatum chamaedryos, chamaepityos et centaurii minoris componitur, et cuius drachma mane ſumitur ieiuno ventriculo per tres menſes, poſtea etiam continuato per annum vſu in minori doſi. Adducitur tamen exemplum curationis minus proſperae; etenim poſt huius pulueris vſum podagrici inſultus fuerunt nulli, materia tamen ad pulmones translata.

p. 367. Maior attentio adhibenda eſt in vſu ſalium alcalinorum, acrimoniae podagricae acidae viſae oppoſitorum, cum certum ſit, haec podagricis biliosis omnino nocere. Mittimus alia, quae de ſolo victu vegetabili, animali omni excluſo, et de cura lactis, nec non de dolore in paroxyſmo temperando, ex variis auctorum obſeruationibus proponuntur.

p. 394. Ad morbos virginum progredimur; agitur itaque prolixius de ortu et cauſſis catameniorum, et concluditur, non ad plethoram tollendam vel minuendam inſtitutum eſſe menſtruum fluxum, cum et in non plethoricis debito tempore contingat, inde tamen et in iis, quae ſanguine abundant, plethoram hoc fluxu ſolui, hinc otioſas foeminas, lauto victu nutritas, menſtruum fluxum copioſiorem experiri, quam duro labore exercitatas, tandem parcum flu-
p. 403. xum ſufficere, vt foecunda ſit mulier. Ex defectu menſtruorum tamen plethoram, et ex hac multa incommoda oriri, certum eſt, quae nunc recenſentur et inſolitae menſtruorum viae ex obſeruationibus
p. 426. declarantur. Liceat nobis raram quandam obſeruationem a BOERHAAVIO et ab haeredibus cum Cl.

Commen-

Commentatore communicatam huc transferre. Puella, decem annorum, ob luis venereae ſuſpicionem pillulas mercuriales et decocta lignorum felici cum ſucceſſu ſumſerat, poſt nouem menſes dolorem tenſiuum in brachio dextro ſenſit, et eruperunt puſtulae, cum pungente dolore, ex quibus paulo poſt ſanguis fluxit, dolore et puſtulis ipſis euaneſcentibus; poſt menſem et cum duodecimum ingrederetur annum, fluor menſtruus prima vice erumpebat, rediens menſe proximo poſt praegreſſam ex puſtulis haemorrhagiam. Emmenagogis exhibitis et vena in pede inciſa, absque brachii puſtulis et haemorrhagia, redierunt ordinata menſtrua. Cum digiti manus dextrae rigida hyeme frigerent, ex apicibus illorum ſtillabat ſanguis ſine fiſſura et puſtula: calore foci et tepore verno ceſſit malum, menſtruis iterum rite ſuccedentibus. Deinde poſt, habita circuitus menſtrui lege, quotidie vel alternis diebus iterum ex digitis procedebat ſanguis ſine vlla apertura. Cum mane adhuc ſtillaret ſanguis ex digitis, poſt meridiem vertigo cum rubore faciei aegram angebat, mox larynx in tumorem attollebatur cum ſuffocatione quaſi hyſterica; haec cuncta ceſſabant, poſtquam ſanguinis fonticuli in collo aperti erant. Alio tempore inflabatur hypochondrium dextrum cum acerbo dolore; adhibitis medicamentis variis, inprimis venaeſectione inſtituta et balneis, ceſſauit dolor, menſtruis tamen ſimul ſuppreſſis. Erubuit facies et larga ſequuta eſt haemorrhagia narium, qua nondum ceſſante, intumuit larynx, et ſanguine ex collo exſudante, iterum detumuit; vna eademque die ex brachio dextro et ſura pedis dextri ſanguis ſtillabat, ſub veſperam ſpaſmi lateris dextri, mente conſtante. Haec exceperunt alternae conuulſiones variarum partium, et ventriculus intumuit, decima tamen hora ceſſarunt omnes hae turbae,

supererat brachii dextri laxa immobilitas, nec extendi poterat genu dextrum, epigastrium erat inflatum, et accedebat amaurosis oculi sinistri, quae vnica pars erat sinistri lateris affecta. Tentatis variis remediis, non nisi brachii mobilitas restituta est. Post mensem oculus sinister subito intumuit, et lacrymae sanguineae effluxerunt, non tamen cessauit amaurosis. Successit sudor sanguineus nasi ex sinistra parte et haemorrhagia narium, quam mox excipiebat sputum sanguineum et sanguinis riuuli ex vnguibus et brachio dextro. Intumuit sura absque sudore sanguineo, post biduum terrore perculsa, sanguis ex oculo sinistro, brachio et manu dextra stillauit. Menstrua, per bimestre spatium suppressa, post vsum nonnullorum remediorum emmenagogorum prodiere, sed parcius, detumuit tamen abdomen. Dolemus, historiam hanc morbi singularis non ad finem perducere potuisse accuratissimum obseruatorem. Ea vero, quae nunc fusius de fluxu menstruo promouendo et de selectis in hunc vsum remediis proposita sunt, omittimus, cum pauca etiam ex morbis grauidarum annotanda sint.

p. 450. De signis grauiditatis primo agitur, quatenus vel in ipsa conceptione, vel post illam se monstrant, nonnulla etiam de hydrope, cum grauiditate con-
p. 455. iuncto, ex obseruationibus adducit. De augmento sanguinis in grauidis postmodum perhibet, illud in vterum impendi, et ab hoc sanguine vterino secerni tenuiores humores, vsibus embryonis destinatos. Propinqua obseruatione confirmare annititur, nihil rubri sanguinis ad embryonem venire primis mensibus, nec ad membranas, nec ad placentam. Cum autem vterus totus vasculosus sensim distendatur, de crassitie eius in grauiditate aucta vel imminuta diuersas Auctorum sententias refert.

Nausea,

Nauſeam, vomitum, aliaque grauidarum incommo- p. 461.
da, ſanguini menſtruo retento non adſcribenda eſſe,
Cl. Commentator vrget, quoniam in grauidis oculi
magis contracti et caui cernuntur, et oculorum album
liuidum apparet, cum in plethoricis oculi potius
promineant, et vaſa rubra in albo appareant. In
multis grauidis quoque facies pallida et contracta
inuenitur, et ſymptomata adducta ſaepe mox poſt
conceptionem, et antequam plethora moleſta fieri
poteſt, apparent. Quoniam vero BOERHAAVIUS p. 469.
affirmat, ſanguinis miſſione ſymptomata grauida-
rum tolli poſſe et debere, Noſter, qui venaeſectio-
nem in grauidis non prorſus improbat, oſtendere
tamen annititur, illam in omnibus grauidis neceſſa-
riam non eſſe, immo nec ſemper vtilem, ſed quan-
doque noxiam.

In genere quidem patet, validos corporis con- p. 499.
cuſſus in grauidis vitandos eſſe, cum hi vero ſaepe
ab iis cauſſis eueniant, quae vitari non poſſunt, v. c.
a ſternutatione valida et tuſſi, his occurrere debet
medicus: hinc in coryza fomentationes narium ex
aqua et lacte tepidis conueniunt, et tuſſis vlti-
mis geſtationis menſibus ſaepe moleſta diacodiatis
coercenda eſt.

Cum adſtringentia, vaſis vterinis apertis, ad abor- p. 505.
tum praecauendum non applicari queant, opiato-
rum vſum Noſter cum BOERHAAVIO vrget; quo-
niam eorum vſu motus ſanguinis circulatorius
retardatur, quod experimento ALSTONI in ranis
capto demonſtratur, et ſimul certum eſt, in validis
haemorrhagiis prodeſſe, ſi vita ſit debiliſſima. Liga-
turae vero artuum, quae idem efficiunt, ita adornan-
dae ſunt, quo venae tantum, minime autem arte-
riae premantur. Vbi autem haemorrhagia inci-
pit minui, ſiue ex collapſis vaſis, ſiue ex thrombis
obturantibus orificia vaſorum illud eueniat, non

omnes ligaturae ſimul, ſed vna poſt alteram relaxanda eſt.

p. 581. Ne nimium extendamus recenſionis limites, mittimus ea, quae ex variis auctorum ſententiis et obſeruationibus de partu difficili proponuntur, et ad morbos puerperarum progredimur. Recenſentur primum omnes cauſſae, quae in circulo ſanguinis mutato puerperas ad lipothymiam et ſyncopen diſponunt; omnis enim ſanguis verſus inferiora vaſa corporis iam laxa et patula vergit, et parca copia ad cerebrum et cerebellum venit; cum itaque tempus puerperii, quod immediate partum ſequitur, periculoſiſſimum ſit, maius diſcrimen foret, niſi vterus ipſe ſubita contractione vaſa ſua anguſtaret. Placenta itaque non ſoluenda eſt, niſi conſtet, vterum iam ſe contrahere; inde etiam metuunt vterum flaccidum, in abdomine fluctuantem, nec in globum contractum, non raro enim ob inanitionem ſubitam vaſorum conuulſae pereunt puerperae. Ob eandem rationem ſuſpectus habetur nimis facilis partus, dum vna cum aquis ruptis vno quaſi impetu prodit foetus, vel quando membranis adhuc integris concluſus vna cum placenta prodit.

p. 589. Ex hac cauſſa puerperis mox poſt partum non conceditur ſomnus, cum tamen blanda quiete adeo reficiantur. Verum, ſi lata faſcia abdomen conſtringatur, et vterus ſigna contractionis ſuae dederit, ille metus abeſt. Prudentia iubet, vt primis poſt partum horis non deſeratur puerpera, ſed nullo modo requiritur, vt perpetuo ſtrepitu excitata vigilare cogatur.

p. 603. Si ſanguinis puri copia poſt partum vndatim effluit, et vaſa, diſtendente ſanguine libera, ſe contrahunt, lochiorum rubedo paucis ſaepe poſt partum horis imminuitur; quod vero nondum lochiorum ſuppreſſio dici poteſt, nec tunc conuenit varia artis moli-

molimina ad ea excitanda adhibere; imminutio enim haec a vaſis contractis naturalis eſt, et cum nulla alia mala ſymptomata adſint, non videtur periculoſa.

Febricula illa, quae in puerperis lactea dici ſo- p. 605.
let, non tantum a lacte ad mammas delato naſcitur, ſed etiam a depuratione vteri per blandam et ſuperficiariam ſuppurationem pendet. Ideoque non ſemper timendus eſt purulentus lochiorum fluxus, cum naturalis ſit. Narrat Ill. Auctor, medicos eo non raro turbatos fuiſſe, dum periculoſum vteri vlcus adeſſe crediderint. Subputridus etiam odor non raro a linteis haud ſatis mutatis et purgatis pendet, et grumoſus ſanguis, qui in vteri ſinubus diutius haeret, in tabum ſubputridum deliqueſcit. Fe- p. 608.
bris vero lacteae vera ſigna paulo poſt fuſius recenſentur, et oſtenditur, promptum lactis acceſſum ad mammas et facilem ſuctionem infantis hanc febrim exiguam ſaepe reddere. Qua data occaſione etiam de metaſtaſi lactis nonnulla proponuntur, et oſtenditur, lochiis ſuppreſſis ſaepe tribui, quae forte a metaſtaſi lactis producuntur.

Quamuis puerperis quies concedenda, et aeris p. 625.
frigidioris acceſſus arcendus ſit, ideoque induſiorum mutatio vix ante decimum a partu diem concedatur; quod ſi vero in his ſordibus diutius maneant; alia incommoda et grauiora inde oriri, certum eſt: omnino itaque conducit, lintea citius mutare; omnis interim adhibenda eſt cautela, ne frigidus aer corpus tangat.

Grauiditas alui libertatem ſaepius impedit, hinc p. 627.
obſtetrices mox ante partum clyſma iniiciunt, maximo parturientium commodo, et ſi in ipſo partu aluus exoneretur, per biduum vel triduum alui deiectio exſpectanda eſt, aluo tamen ſtrictae clyſmate aut aliis remediis lenioribus ſuccurrendum. Sunt

tamen medici, qui ob metum diarrhoeae per octo et plures dies aluum non ducunt, licet nixu saepius noxio tandem euacuatio magis vrgeatur, quam succedat. Adduntur porro plura de diarrhoea, in puerperis magis salutari quam noxia, et concluditur: criticam diarrhoeam inhibere vetant artis regulae, symptomaticam coercere parum videtur tutum, cum putrida in corpore retineantur. Sudores puerperarum, qui cubiculi intenso calore, stragulorum pondere vel calidis sudoriferis medicamentis exprimuntur, recte damnantur, ii vero concedi possunt, qui blando lecti tepore et dilutis humoribus promouentur.

p. 647. Accedimus tandem ad morbos infantum, vbi in recens nato de ligatura funiculi vmbilicalis, de balneis ad puritatem conciliandam, de nondum aperto ani orificio et de primo purgante ex melle, syrupo, addito etiam sapone veneto, ad glutinosum abstergendum, agitur, et incommoda a meconio retento considerantur.

p. 667. Ex ipsa natura lactis ostendit Auctor, illud optimum esse nutriendo infanti alimentum, persuasum enim sibi habet, lac, antequam in mammis colligatur, omnium viscerum atque vasorum corporis humani actionem expertum esse, omnibus humoribus permistum per vniuersi corporis vasa fluxisse, immo iam proxime ad naturam humorum corporis humani accedere, et nullam artem praeuiam eam mutationem inducere posse ingerendis cibis, quae in
p. 671. lacte iam adsit. Lactis vero bonitas cognoscitur, si odorem non ingratum spiret, album sit, dulcis et saccharini quasi saporis, et aqua pura optime diluitur. Si guttula, vngui imposita, inclinato paulum digito, non illico defluat tota, sed aliqua pars in superficie vnguis haereat, consistentia bona est, crassa autem et viscosa, si nimis adhaeret. Laudatur etiam lac, quod

quod non omnino album et opacum eſt, ſed aliquid ſubcoeruleſcentis habet, ſemipellucidum quaſi. His de victu et reliqua diaeta nutricis varia ſubiunguntur.

Magnum in recens natis hepar copioſam bilem ſecernit, quae, coloſtro caſeoſo per pylorum egredienti admiſta, illius tenacitatem ſoluit, et acidam acrimoniam cauet; bile vero inerte reddita, albicantes grumi caſeoſi cum foecibus exeunt, vel harum flauedo in viridem colorem mutatur; vti vero iam acidum abundat, ſi flauae foeces poſt deiectionem virides redduntur, ſic, ſi virides euacuantur, acidum ſpirantes, totum canalem inteſtinorum acido lactis coloſtro repleri, certum eſt. Cum itaque ſalia fixa alcalina, vt antacida, non commode adhiberi queant, ſaponis vſum prae reliquis commendat. Laudat tamen etiam vitellum ouorum, quoniam nullam acrimoniam habet, et blandum dat nutrimentum, et praeterea lactis coagulum ſoluit. p. 681.

De ortu vermium ex ouis inſectorum aliisque multiplicandi viis, de iis non tantum inteſtinalibus, ſed etiam in aliis corporis cauis reperiundis, diſſeritur, paulo poſt de differentiis vermium inteſtinalium agitur, et variae morborum hiſtoriae adiiciuntur. Pruritus narium nexui, quem tunica pituitaria cum membrana pharyngis et continuata ventriculi et inteſtinorum tunica habet, tribuitur, licet itaque diuerſam obtineant fabricam, tamen irritatio, per vermes in inteſtinis excitata, ad nares vſque producitur. p. 691. p. 698. p. 713.

Subiungitur amplum examen medicamentorum anthelminticorum, v. c. mellis, ſtanni raſi, limaturae ferri, allii, etc. de mercurialibus pauca adduxiſſe ſufficiat. Cl. SCOPOLI obſeruauit, nullibi plures aut frequentiores obſeruari lumbricos inteſtinorum, quam circa fodinas argenti viui, cum tamen homi- p. 723. p. 730.

 nes

nes illi viuant in aere, volatili per ignem reddito argento viuo inquinato, et ſaepe ab his exhalationi-
p. 731. bus male afficiantur. Experimenta demonſtrant, per infuſionem, digeſtionem, coctionem argenti viui in aqua pura, nihil deceſſiſſe huic argento viuo, cum autem raro aquae, potui inſeruientes, purae ſint ab omni ſale, et ſimul cognitum ſit, mercurium non tantum ſolui ab acidis, verum etiam a ſalibus alcalinis et neutris affici, non mirum eſt, ſi cum aqua
p. 738. aliquid mercurialis communicetur. Traduntur etiam variae obſeruationes de effectu ſpecifici anthelmintici Cl. HERRENSCHWAND, licet ipſa medicamenti compoſitio adhuc inter arcana referatur, ſub finem tandem de dentitione agitur.

III.

HENRICI IOA. NEPOM. CRANTZ, S. C. A. Majeſtatis Conſiliarii etc. Stirpium Auſtriarum faſciculus I. Viennae Auſtriae apud Ioſephum Kurtzböck. 1762. 8. pl. 5. tab. aen. 3. Faſciculus II. ibid. apud Paulum Kraus. 1763. pl. 10. tab. aen. 6.

Si eos in ſcientia botanica ſcriptores omni laude proſequimur, qui plantas, ſponte in patria prouenientes, non ſine ſummo ſaepius labore colligunt, collectasque ſyſtematice poſteritati tradunt: certe etiam CRANTZIUS Noſter eandem gloriam pari iure ſibi vindicare poteſt. Nullas ille moleſtias curans, ſolo erga plantas amore excitatus, repetito itinere disquirit patriam ſuam, iuga, montes, aliaque loca difficiliora adit, quo plantas decerpat, et inde, quem CLUSIUS ante eum iamiam inchoauit, catalogum plantarum Auſtriacarum emendet, ditioremque reddat. In tanta autem copia plantarum,

quas Auſtria producit, cum cognoſcat Cl. Auctor, ſe omnium deſcriptionem non vno tempore, vnoque volumine abſoluere poſſe, iniit conſilium, hunc laborem per faſciculos ita ſuſcipiendi, vt in quolibet, ſecundum methodum ad naturalem proxime accedentem, claſſem quandam indigenarum Auſtriae plantarum euulgaret. Ordines harum claſſium ex affinitate plurium generum, natura dictitante, effecit, deridens LINNAEI fragmenta ſyſtematis naturae, vt lubrica, et a natura prorſus aliena, ROYENII atque HALLERI veſtigiis inſiſtit, et non niſi ab vltimo hoc ſolo aliquod ſyſtema naturae omni numero abſolutum perfici poſſe, ſibi perſuadet.

In primo ergo faſciculo claſſem *plantarum antiſcorbuticarum filiculoſarum* recenſet, quas diſtinguit in eas, quae ſiliculam integram et apice emarginatam habent. Omnium generum huc relatorum characterem deſumit Noſter ex ſilicula, quatenus apice vel integra eſt, vel diſſecta, et ſtylo praedita, vel eo deſtituta, reſpiciens ſimul ad ſepti praeſentiam variamque eius figuram. Calycem et corollam rarius attendit, de numero autem ſtaminum, eorundemque ſitu, peculiari alias, ſatisque conſtanti prorſus ſilet. Eadem ratione glandulas nectariferas, quae in multis huius claſſis generibus intra ſtamina tum breuiora, tum longiora inueniuntur, negligit; non ſolum inde disquiſitionem generum ob paruitatem harum glandularum difficiliorem fieri, verum etiam anomalias inde oriri adfirmans. Etenim in *Eryſimi* nonnullis ſpeciebus, *Barbarea*, v. c. et *Cheiranthoide*, non duas, ſed quatuor eiusmodi glandulas ſe detexiſſe contendit. Eundem numerum tuberculorum in *Heſperide* inuenit. In *Dentariae* LINNAEI, (quae alias eiusmodi glandulis deſtituitur) ſpecie *enneaphyllos* dicta, quatuor, in *bulbifera* Faſc. I.

autem

autem ſex obſeruauit. Et ita pluribus aliis exemplis demonſtrat, glandulas hasce non eiusmodi characterem pro definiendo genere ſuppeditare, cui fides habenda ſit, partim, quoniam numerus earundem inconſtans, partim etiam, quoniam, vt certe contendit, hae ſquamulae vel glandulae ſaepius factitiae tantum ſint, et poſt euulſionem petalorum vel ſtaminum oriantur, prout idem in *Heſperide, Raphano,* et *Sinapi* frequentius obſeruauit. Conſtantiorem ergo et eſſentialem characterem fructum ſuppeditare affirmat, ſecundum hunc ergo omnes plantas huc referendas diſtribuit, earumque deſcriptiones ita nobiscum communicat, vt, charactere generico indicato, ſynonyma ex HALLERO et CLUSIO praecipue adducat, et ſub finem in plerisque nonnullas obſeruationes addat. Interdum etiam, quando cognouit, plantam ob characterum differentiam ſub genere quodam cognito iamiam ſtare non poſſe, nouum genus, nomenque effecit, et
p. 2. plantam adiecta icone delineare curauit. Sic v. c. *Thlaſpi* I. *montanum* CLUSII neque ad *Clypeolam,* neque ad *Lunariam* et *Iſatidem* LINN. referri poteſt, quoniam ſilicula orbiculata, apice integra, ſepto deſtituta, ſtyloque dubio ab his generibus differt, nouum itaque genus conſtituit plantamque *Bohadſchiam* dixit, cuius folia radicalia petiolata cordata, caulina amplexicaulia lanceolata, in icone depin-
p. 5. guntur. Ex *Lepidii* genere duas potiſſimum ſpecies accuratius deſcripſit atque delineauit, quarum vnam vſitato nomine HALLERI, alteram LINNAEI appellat; prior petalis calyce longe maioribus, ſilicula tricuſpidi mucronata, foliis carnoſis pinnatis, pinnis lanceolatis, extima ouata inſignitur, et ab omnibus aliis *Lepidiis* LINN. ſilicula integerrima, ſtylo notabili diſtinguitur; altera petala habet calyce vix maiora, et ſiliculam, ſtylo carentem. Cum ergo

ergo prior ſub *Lepidio* LINNAEI ob characteris differentiam ſtare non poſſit, et ab HALLERO iamiam deſcripta fuerit, ei quoque nomen HALLERI Noſter impoſuit. *Drabae* genus ex eſſentiali charactere in valuularum planarum membranacearum ellipſi inueniendo definitur. Species quaedam *Auſtriaca* dicta, et in icone depicta, roſulas habet hirſutas, incanas, raro dentatas, folia ad caulem ampliora, ſemper dentata. Alia *Pyrenaica* dicta, et in eadem tabula delineata, ſcapum habet nudum, folia cuneiformia trifida, habitum minimum, radicem compoſitam, et *Saxifragae* inſtar in plures ceſpites et tubercula diuiſam. *Naſturtii* character genericus in ſilicula apice integra, ſepto ſtylo gaudente, ſtylo ſepto proprio, valuis concauis hemiſphaericis conſiſtit, duae ſpecies, ſaxatile nempe naſturtium et Auſtriacum, depinguntur; prius folia habet hiſpida, longe petiolata, ſerrata pinnata; alterum vero folia glabra, ſeſſilia ſerrata, fructum minimum, et radicem lignoſam perennem. *Camelina* a Noſtro p. 17.
pro nouo genere aſſumitur ob ſiliculam apice integram, ſtylo et ſepto gaudentem ſed ſtylo valuis proprio. Habitus eſt hirſutus, folia ſcabra ſagittata, leuiter dentata, florem habet exiguum obſolete luteum. Creſcit in agris inter linum. *Clypeolae* cha- p. 19.
racter deſumitur ex valuis ſcutiformibus. Speciei cuiusdam *Alyſſoides* dictae character eſſentialis in calyce perſiſtente conſiſtit. *Thlaſpi* diſtinguitur in ſpecies, quae petala habent aequalia, et quorum exteriora maiora ſunt. Vt autem ex ſynonymis cognoſcimus, Cl. Auctor praecipue in vltima ſubdiuiſione *Iberidem* cum *Thlaſpi* coniunxit. Plantas antiſcorbuticas ſiliquoſas Noſter ſubdiuidit in eas, quarum calyx plus minusque longitudinaliter conniuet, vt in *Dentaria, Eryſimo, Heſperide, Turritide, Raphano,* et *Braſſica*, et quarum calyx plus minusque hiat, vt

in

in *Arabi, Cardamine, Cheirantho, Sinapi et Sisymbrio.* Omnia *Erysima* siliquam maturam quadrangularem habere adfirmat, ideoque eandem pro charactere generico essentiali assumit. Quoniam vero Auctor glandulas nectariferas, hoc genus alias distinguentes, prorsus negligit, fieri non potest, quin exinde confusio synonymorum oriatur, ita vt *Cheiranthi* et *Hesperidis* species aliorum cum hoc genere coniungat. *Erysimum* enim *Pannonicum* est *Cheiranthus Erysimoides* LINNAEI; et *Erysimum ramosissimum* Nostri est *Cheiranthus Chius* LINN. quam plantam idem in horto Cliffortiano olim *Hesperidem* caule
p. 45. ramosissimo dixit. *Arabis Thaliana*, secundum descriptionem iconemque a Cl. Auctore datam, folia habet radicalia petiolata lanceolata, partim integra, partim dentata, ideoque definitioni LINNAEI repugnat, qui huic speciei folia integerrima attribuit. *Arabis bellidifolia*, vt ex icone videmus, folia habet villosa, radicalia longe petiolata, caulina subamplexicaulia; incertus vero Auctor est, num haec planta Nasturtium Alpinum bellidis folio maius BAUHINI sit? Inuenit eandem paucos ante annos in montibus inter pediculares. *Cardamines* genus, secundum Nostrum, calyce hiante, siliquarum valuis sursum
p. 50. reuolutis, ab omnibus reliquis distinguitur. In *Sinapi* calycem patentem, siliquam dehiscentem, cornu aut fere siliquis aequale, aut maius pyramidale leuiter bifidum pro charactere generico assumit, et HALLERO vitio quasi fert, quod ille, LINNAEI vestigiis insistens, ad glandulas nectariferas in hoc genere respexerit, cum eas hanc plantam neque a *Raphano*, neque a *Brassica* distinguere posse Noster affirmet.

Fasc. II. Alter fasciculus continet classem plantarum multistaminum. Postquam Cl. Auctor in praefatione multa de sexuali systemate LINNAEI disputauit,

uit, et, quantis anomaliis illud obnoxium ſit, comprobauit: conſultius tandem duxit, has fabulas *Linnaeanas*, vt dicit, negligere, et naturam in ſuis mutationibus conſiderare, et ex ea conſtantiores notas pro definiendis generibus repetere. Itaque multitudinem ſtaminum vt characterem claſſis aſſumit, multiſtamines autem dicit plantas, quae viginti et plura ſtamina habent; icoſandrias et polyandrias LINNAEI ad hanc claſſem refert, dodecandrias autem, vt valde variantes, reiicit, ne confuſio in determinatione ſtirpium exinde oriatur. Claſſem hanc in quinque ordines ſubdiuidit, 1) in plantas *calycifloras*, quae ſtamina multa calyci inſerta habent; has denuo diſtinguit in eas, quae ſemina nuda, et incluſa, poma vmbilicata, et vmbilico deſtituta gerunt; 2) in *multiloculares*, vbi ſtamina multa, et capſula ſicca multilocularis deprehenditur; 3) in *multiſiliquas*, quae ſtamina et ſiliquas multas habent, huius ordinibus denuo nonnullas ſubdiuiſiones addidit, dum nimirum conſiderat plantas ſiliculis clauſis liberis, ſiliculis clauſis receptaculo communi exceptis, et ſiliculis apertis; 4) in *rhoeades*, quae ſtamina multa et vim ſoporiferam habent; 5) tandem in *columniferas*, quarum multa ſtamina in columna poſita ſunt. Breuiter indicemus, quae in his ordinibus notatu digna nobis videntur. *Geum* prima planta inter calycifloras, ſe- p. 5.
minibus nudis. Character genericus conſiſtit in calyce monophyllo octo vel decemfido, et ſeminibus caudatis. Quod non omnia *Gea* ſecundum LINNAEUM ſemina caudata piloſa habeant, comprobat Noſter exemplo *Gei vrbani*, quippe cuius ſemina nuda, nec vnquam piloſa ſint. *Geum chamaedryfolium* (quod *Dryas* eſt), differt a reliquis huius generis ſpeciebus flore erecto octopetalo, fructu oblongo, ariſtis lanigeris. *Potentillam*, *Comarum*, p. 9.

Tormen-

Tormentillam, *et Fragariam* coniunxit, vnumque genus *Fragariae* effecit. In adiecta tabula duae exhibentur species *Fragariae*, vnam triuiali nomine vernam insigniuit, quae folia habet ternata et quinata subtus cana, caulina ternata; altera folia gerit radicalia quinata, obtuse et alte serrata; floralia
p. 25. subopposita trifida, et petala maculata. Inter plantas calycifloras, seminibus inclusis, *Rubus* vnicum genus est, cuius character in calyce quinquefido, petalis quinque, bacca composita, acinis monospermis consistit. Eiusdem ordinis plantae, sed ob poma vmbilicata a Cl. Auctore in nouam quandam sub-
p. 27. diuisionem redactae, *Rosae* sunt, *Mespilus* et *Sorbus*. In his generibus stabiliendis plures difficultates esse monet, quoniam *Mespili* potissimum et *Sorbi* characteres vix satis distingui possunt, praetereaque alia genera hisce valde affinia inueniuntur. Ex solo itaque fructu notas distinctiuas desumit, et cum cognouerit Cl. Auctor, *Pyrum, Malum, Cydoniam* et *Mespilum a Sorbo* non esse distincta genera, ea etiam ad *Sorbi* genus retulit. *Rosae* character consistit in calyce carnoso quinquefido, petalis quinque, fructu vmbilicato, coriaceo, colorato, seminibus hispidis,
p. 36. calycis interiori lateri affixis. *Mespilus* autem definitur ex calyce quinquefido, petalis quinque, fructu vmbilicato, dissepimento et loculis carente. *Cotoneaster*, vt huius generis species, adiecta icone delineatur, et distinguitur foliis ouato acuminatis, integerrimis, subtus lanatis, bacca globosa. Tria quatuorue semina in omni fructu *Cotoneastri* se reperisse testatur Noster, licet LINNAEUS et CLUSIUS baccam quinquespermam descripserint. *Sorbi* character genericus est fructus vmbilicatus, loculis instructus, calyx quinquefidus, et petala quinque. Vna huius generis species, *Chamaemespilus* dicta, et in icone delineata, caulem habet fruticosum, folia

folia oblongo oualia ſerrata, fructum ouatum, bilocularem. Cum auctorum ſententias de hac planta diuerſas repererit Noſter, eam accuratiſſime disquiſiuit, et tandem inuenit, fructum non baccam poſſe nominari, neque pentaſpermum eſſe, vt LINNAEUS deſcripſit, nec vnilocularem, ſed ſolo habitu fruticoſo, fructu biloculari, et ſeminibus duobus, ab omnibus congeneribus facile poſſe diſtingui. *Sorbus Aria*, in icone depicta, fructum habet pomi formam repraeſentantem, et ſemper in duobus loculis quatuor ſemina continet, quapropter vitio fert Noſter LINNAEO, quod ille huic plantae duo ſemina adſcripſerit, eandemque ad *Crataegi* genus retulerit. *Sorbo domeſticae* in figura delineatae fructum quinquelocularem Cl. Auctor attribuit. In *Aucuparia* autem quandoque in vno loculo duos fructus ſe reperiſſe teſtatur. *Pyrus* tandem, *Malus*, et *Cydonia* vt ſpecies ad hoc genus referuntur, et a ſe inuicem diſtinguuntur, fructu turbinato quinqueloculari, in *Pyro* obſeruando; fructu ſphaerico quinqueloculari, *Malo*, et fructu lanato quinqueloculari *Cydoniae* proprio. Inter plantas calycifloras, quarum poma p. 58.
vmbilico deſtituta ſunt, *Prunus* vnicum eſt genus, cuius characterem Noſter ex calyce quinquefido, petalis quinque, drupae nuce ſuturis prominulis deſumit. Sequitur ordo ſecundus plantarum mul- p. 61.
tilocularium, in quo *Tiliam*, *Hypericum*, et *Ciſtum* Cl. Auctor deſcribit. Differt *Hypericum* a *Tilia* filamentis in manipulum ſeſe decuſſantibus et fructu conico triloculari. *Ciſti* autem character genericus in calyce quinquefolio, foliolis duobus minoribus, petalis quinque caducis, ſtylo vnico, ſtigmate orbiculato, capſula triquetra triualui conſiſtit. Huius generis tres ſpecies delineari curauit Auctor, *Ciſtum* nimirum *Helianthemoidem*, qui a *Ciſto Helianthemo* vix, niſi habitu minori, et foliis et caule leuiter pilo-

ſis differt, *Ciſtum ſerpillifolium*, qui folia in margine parum ciliata habet. et *Ciſtum alpeſtrem*, qui ſuffruticoſus procumbens exſtipulatus eſt, et folia gerit oppoſita ciliata, calyces laeues. Tertius ordo continet plantas multiſiliquas. Inter eas, quae ſiliculas liberas non dehiſcentes habent, *Thalictrum* et *Spiraeam* Noſter recenſet, iis autem, quae ſiliculas non dehiſcentes, receptaculo vero communi exceptas habent, *Adonidem*, *Ranunculum*, *Anemonem*, *Clema-*
p. 83. *tidem* et *Atragenen* adnumerat. *Ranunculi* characterem eſſentialem in fouea nectarifera ponit. Inter icones duae occurrunt, quarum vna *Ranunculum*, *Breyninum* dictum, ſiſtit, cuius folia profundiſſime tripartita, hirſuta, et receptaculum lanuginoſum eſt; altera *niualem* repraeſentat, qui ex radice tuberoſa caulem ſubuniflorum, folia radicalia palmata, caulina multipartita ſeſſilia, lanuginoſa emittit.
p. 100. *Anemonae* pro charactere generico calycem nullum, ſed loco eius aut inuolucrum, aut terna folia Noſter adſcribit. Vna ſpecies, *narciſſiflora* dicta, folia bilobata, profundiſſime diuiſa, flores vmbellatos, et ſemen depreſſo ouale nudum, in icone depicta habet, altera, *alpina*, et in eadem tabula delineata, ex radice pauca tantum folia multipartita, et caulem nudum emittit, cui ſuperius inſiſtit inuolucrum, ſeminibus piloſis, longiſſime caudatis, coronatum.
p. 111. *Atragenes* character genericus conſiſtit in calyce ex quatuor facto foliolis maximis. Corolla duodecim, pluribus petalis, minoribus. Semine cauda plumoſa arcuata. Eam ſpeciem, cui LINNAEUS triuiale nomen *alpinae* impoſuit, Cl. Auctor ſpecifico nomine *Clematidem* appellat, eiusque deſcriptionem paullo exactiorem iconemque elegantem exhibuit, e qua cognoſcimus, plantam hanc habitu ſcandente, foliis duplicato ternato ſerratis a congeneribus optime eſſe diſtinctam. Eiusdem ordinis plantas,

quas

quas Cl. Auctor vltimo loco in eas, quae filiculas dehiscentes habent, subdiuidit, considerat, quatenus florem habent irregularem, prout *Aquilegia, Aconitum, Delphinium* et *Nigella,* et regularem, vt *Helleborus, Trollius, Isopyrum, Poeonia, Caltha.* Quar- p. 127.
tus ordo exponit plantas rhoeadas. Hunc ordinem ex fragmentis ordinum naturalium LINNAEI retinuit Noster, et pro charactere assumit cum LINNIO calycis folia decidua, petala patentia, et vires soporiferas; monet tamen, hunc characterem non omni numero esse absolutum, quoniam calyx in *Nymphaea* persistat, nec omnibus plantis huc referendis vires soporiferae possint adscribi. Genera in hoc ordine definita sunt *Papauer, Chelidonium, Glaucium, Actaea* et *Nymphaea.* Inter tres papaueris species, quas Cl. Auctor descripsit, vnam delineari curauit, *Papauer* nimirum *alpinum* dictum, cui triuiale nomen BURSERI imposuit; distinguitur a reliquis foliis bipinnatis, scapo nudo vnifloro, et capsula hispida. Quintus tandem et vltimus ordo p. 136.
sistit plantas columniferas, quarum filamenta staminum in tubum compositum columnarem coalita sunt, et calyx duplex deprehenditur, vt in *Malua,* cuius calyx duplex, exterior triphyllus, et capsulae plurimae monospermae, in *Althaea,* cuius calyx exterior nouemfidus, et in *Lauatera,* quae calycem habet exteriorem trifidum, et interiorem quinquefidum, cum capsulis plurimis monospermis.

IV.

Deſcriptio anatomica embryonis obſeruationi-bus illuſtrata. Diſſ. inaug. Auctore HENR AUG. WRISBERG. Gotting. 1764. ex offi-cina Schultziana. 4. pl. 7½. tab. aen. I.

Continet hic libellus quatuor foetuum abortu re-iectorum accuratiſſimas deſcriptiones. Quam-quam enim in figura quinta embryo aliquis defor-mis delineatur, eius tamen deſcriptio fruſtra in hoc opuſculo quaeritur, cum a Cl. Auctore in
p. 1. aliud tempus reſeruata ſit. Prima obſeruatio eſ deſcriptio foetus trium circiter menſium a foemina ictero et febre quotidiana laborante ſecedens. Praemiſſa morbi matris hiſtoria, externam dat Cl WRISBERG corpuſculi foetus deſcriptionem. In-ter chorion et amnion vbique gelatinam copioſam tremulam deprehendit, quae aliquot in locis digit minimi craſſitiem aequabat. In cerebri membra-nis, choroidea et ciliari corpore, vaſis, cartilagini-bus, oſſibusque vbique flauedinis indicia appare-bant, cuius cauſſa ſine dubio in humoribus matris per icterum mutatis, quaerenda eſt. Albuginea ta-men, quae, vti notum eſt, in adultis, ictero labo-rantibus, flaua eſſe ſolet, hic alba deprehendebatur Hepar reſolutum plane erat, fellea autem veſicula continebat mucum ſubrubellum heterogeneum. In epicriſi huic primae obſeruationi adiecta, praeter alias res huc ſpectantes, potiſſimum de cauſſis, viam bilis naturalem impedientibus, diſputatur.

p. 17. Secunda obſeruatione de foetu decem ſeptima-narum, integris adhuc velamentis incluſo, agitur, qui etiam figura prima, ſecunda, et tertia tabulae aeneae delineatur. Tunica villoſa, oui et reliqua foetus velamenta accurate deſcribuntur. In hoc

foetu

foetu inter amnion et chorion veſiculam liquore pellucidiſſimo repletam Noſter obſeruauit, ex qua longum filamentum tenue oriebatur, ſub amnio decurrens, et ad funiculi vmbilicalis in placentae ſubſtantiam inſertionem perueniens. Conſtabat vero hoc filamentum ex duobus filis inter ſe iunctis, atque ad funiculi in abdomen inſertionem iterum a ſe ſecedentibus. Horum filamentorum vnum meſenterio inſerebatur, alterum vero in membrana, duodenum ambiente, deſinebat. Similem fere veſicam et filamentum Ill. ALBINUS in annotationum academicarum Libro primo deſcripſit. Abdomen in hoc foetu vmbilicum verſus prominebat, herniaque vmbilicalis aderat. Deſcribit deinde Cl. WRISBERG viſcera tenelli huius corpuſculi, tanto quidem ſtudio tantaque elegantia, vt certi ſimus, neminem hanc deſcriptionem eſſe lecturum, quin inſignem exinde capiat voluptatem.

Tertia obſeruatio de foetu trium circiter men- p. 27.
ſium inſcribitur. Praemittitur hiſtoria morbi matris, quae fluore albo maligno primum affecta, poſtea in febrem malignam incidit, qua etiam periit. Pariter viſcerum habitum in hoc corpuſculo ſollicite Noſter deſcribit. Thyroidea glandula in duas partes a ſe inuicem diſtinctas diuiſa erat. In figura quarta, quae ad hanc obſeruationem ſpectat, renum potiſſimum teſtiumque ſitus declaratur.

Quarta obſeruatio ad hiſtoriam foetus, quinque p. 37.
cum dimidio menſium, ſex digitis inſtructi pertinet. Velamenta primum deſcribuntur. Inter chorion et amnion etiam in hoc foetu tremulam gelatinam Noſter obſeruauit, quae ad extremos placentae limites ſita propriam membranam habebat, atque in chorii laminam internam continuabatur. Digito minimo in vtraque manu ſuccenturiatus quaſi digitus mediante membrana intermedia adhaerebat,

vnico tantum internodio, nullo metacarpi oſſe in-
p. 46. ſtructus, cui paruus vnguis albus inſidebat. Pulmones in hoc foetu Cl. WRISBERG per aſperam arteriam inflauit, eiusque rei phaenomena hic deſcribit. Si vero diu aerem immitteret, ſubito in pericardium penetrauit, ita, vt illud pellucentem ſaccum referret, expanſionemque etiam, pulmoni-
p. 50. bus iterum ſubſidentibus, retineret. In hoc foetu vnica tantum arteria vmbilicalis aderat, ex iliaca dextra continuata orta, quae in dextro latere ſextuplo maior, quam in ſiniſtro erat, in quo ſcilicet nullum omnino ad vmbilicum ramum dabat. In figura quinta, cuius deſcriptionem Cl. WRISBERG in huius elegantiſſimi opuſculi continuatione daturum ſe eſſe pollicetur, foetus deformis quatuor menſium exhibetur.

V.

IOANNIS ANTONII SCOPOLI, Med. Doct. S. C. R. et Apoſt. Majeſt. Montanae Ciuitatis Idriae Phyſici, Entomologia Carniolica, exhibens inſecta Carnioliae indigena et diſtributa in ordines, genera, ſpecies, varietates, methodo Linnaeana. Vindobonae, typis I. Th. Trattner. 1763. 8. Alph. 1. pl. 6.

Quod ſcientia rerum naturalium tot tantaque augmenta ceperit, noſtraque aetate in magna ſit exiſtimatione, non adeo mirandum eſt, ſed potius hoc, quod non, vt facile fieri potuiſſet, longe altius faſtigium attigerit; cuius rei plures quidem poſſunt eſſe cauſſae, quarum praecipuas has arbitramur: primum, deſcriptionum multarum imperfectionem; deinde rerum in patria ſponte creſcentium ignorantiam. Plantarum quidem magnam ſemper curam botanici

botanici hac in re habuerunt, hinc tot florae Suecicae, Parisienses, Lipsienses etc. insectorum aliorumque animantium vero non item, si modo LINNAEUM et paucos alios excipias. In laude itaque est institutum Auctoris, quod insecta patriae suae e tenebris quasi in lucem protraxerit in libro suo de insectis Carniolicis, cuius nunc praestantiam, ordinem, et proprietatem paucis declarare aggredimur.

Continet hic liber insecta ab anno 1759 ad annum 1762 in ducatu *Carnioliae* ab ipso Cl. Auctore maximam partem collecta et descripta. Ingenue fatendum est, multum diligentiae descriptionibus inesse, cum ratione colorum, qui nominantur, tum partium dimetiendarum aliarumque rerum, de quibus postea. Tradita sunt multa insecta noua, multa aliter descripta, at in meliorem quasi formam redacta. Ordines et genera a LINNAEO stabilita assumsit Auctor, mutatis tamen characteribus fixisque limitibus. Neque nomina triuialia, a LINNAEO selecta, ab eo neglecta sunt, differentias tamen mutauit, vbi opus videbatur; quod saepe etiam factum est.

Praemissa praefatione, in indice quodam ordines, genera, et species indicantur, sic vno quasi adspectu, quae descripta sunt insecta, adparent. Ordines septem sunt, nimirum:

1. *Coleoptera;* alae anticae coriaceae.
2. *Proboscidea;* os proboscide inflexa.
3. *Lepidoptera;* corpus pilosum, alae squamis coloratis tectae.
4. *Nevroptera*; alae 4, aculeus nullus.
5. *Aculeata*; alae 4, abdomen vni sexui aculeo armatum.
6. *Halterata;* apice palpigerum, palpis 2 incuruis.
7. *Pedestria;* alae nullae.

Pauca occurrunt genera noua, nam reliqua omnia cum Linnaeanis nominatim conueniunt. Ad noua pertinent

Lucanus. Antennae apice dentibus 4 vno latere pectinatae, maxillae porrectae.

p. 358. *Anthras*. Roſtrum biſetum, vagina baſi retractili, medio palpigera.

Rhingia. Roſtrum triſetum, vagina vniualui, attenuata, canali oris adplicata.

Erax. Roſtrum triſetum, vagina vniualui, capite non longiore.

p. 367. *Styrex*. Roſtrum vniſetum, vagina retractili palpigera.

Hirtea. Roſtrum vniſetum, vagina retractili, apice labiata, baſi palpigera.

Sicus. Roſtrum vniſetum, vagina e medio refracta.

Quum definitionum generum ſaepiſſime magna ſit a Linnaeanis diſſenſio, ſuperuacaneum foret, de ſingulis dicere. Hic modo monemus, numerum ſpecierum in hoc libro deſcriptarum eſſe 1153.

Sequitur colorum, quibus Auctor in deſcribendis inſectis vſus eſt, explicatio, quorum diſcernendi ratio cum ea conuenit, quam P. PODA *e Soc. Ieſu* hoc experimento docuit: diuidatur orbiculus axi oſſea inſtructus in octo partes aequales, obducantur harum quaedam binis, tribus aut pluribus coloribus primariis, adhibita denique celeri et vniformi relatione vnicum colorem habebis. Colores primarii autem ſunt:

1. Cinnabarinus	-	Cinnabaris.
2. Flauus	-	Gummi guttae.
3. Caeruleus	-	Caerul. Berolin.
4. Niger	-	Atramentum Indicum.
5. Albus	- -	Ceruſſa.
6. Viridis	-	Compoſitus ex caeruleo et flauo.

Inde

Inde compositi v. c.

Rosatus partes	2 Albi	6 Rubri.	
Pudorinus -	6 Rub.	2 Flaui.	
Luteus -	6 Flaui.	2 Nigri etc.	

Porro decompositi v. c.

Cinamomaeus	4 Flaui.	2 Rub.	2 Nigr.
Viridanus -	4 Virid.	2 Caerul.	2 Flau.

In dimetiendis quoque partibus omnem Cl. Auctor nauauit operam, et vt nobis videtur, interdum nimia subtilitate; sic apud insecta coleoptera longitudines alarum superiorum ac latitudines; apud lepidoptera, neuroptera et reliqua, quae sequuntur, modo longitudines dictarum alarum ad pedem Parisinum definiuntur. Rem exemplis illustremus v. c.

Scarabaeus Melolontha. El. long. lin. fere 7. latit. 2 $\frac{2}{3}$.
Papilio vrticae. Long. lin. 11. lat. 7 $\frac{3}{4}$.
Libellula Virgo. Long. vnc. 1. et lin. 2.
Musca domestica. Long. lin. 3. p. 327.

Nouarum specierum adeo magnus est numerus, vt, si omnes singulaeque indicandae sint, librum potius describere, quam iudicium ferre videremur; huc pertinent v. c.

Cimex Meriopterus, cuius diagnosis est: Antennae articulus secundus compressus, terminatus articulis binis setaceis pallidis. Rostrum pedesque citrini. p. 132.

Mutilla Saltatrix. *Acarus piger* etc. p. 314.

Sunt quoque species, quas facile quis pro nouis habere poterit, nec tamen nouae sunt, vt aranearum species ferme omnes. In caussa est neglectus synonymorum. A Linnaeanis saepe Auctoris specierum descriptiones dispositionesque discrepant v. c.

Sic Acarus Vespertilionis *Auct.* est Pediculus n. 4. apud LINNAEUM. p. 387.

Iubus Lagurus *Auct.* Scolopendra n. 1. apud LINN. p. 420.

p. 100. LINNAEUS Staphylini politi differentiam essentialem statuit in punctis decem thoracis excauatis; monet Auctor, numerum horum punctorum a 3 - 8 valde esse variabilem, rarissime decem adesse.

p. 120. Cimicis Mauri character specificus a corporis colore petendus non est, qui modo obscure ruber, modo rubro et flauicante varius, modo pallide ferrugineus. En diagnosin Linnaeanam, quae haec est: Cimex scutello longitudine abdominis, *corpore griseo.*

p. 389. De Acaro Muscarum Auctor commemorat: pedes eorum aeque dissitos, medios et posticos crassiores; hos vero longissimos et filiformes esse, nunquam, vt LINNAEUS, reperit.

Nouae species etiam nouis nominibus ornatae sunt triuialibus v. c. Papilio *Achine*, Papilio *Polymeda*, Musca *Caesarina*, Musca *Colossus*, etc. Pediculi, in vniuersum omnes, quos descripsit, huc pertinent.

Quibusdam insectis nouis in honorem praestantissimorum virorum, quibus hoc animantium genus in deliciis fuit, nomina sunt imposita v. c.

p. 234. Phalaena *Lambergiana;* Phalaena *Wulfeniana*, a R. P. FRANC. XAV. WULFEN *e Soc. Iesu.* Phalaena *Podana* etc.

Inprimis aranearum species peculiaribus nominibus ab insectorum amantissimis et principibus sumtis sunt insignitae v. c.

Quae olim Aranea Diadema, nunc Aranea LINNAEI appellata est; sic aranea REAUMURII; Aranea SWAMMERDAMII; Aranea RAII etc.

Ceterum araneae omnes ad oculorum situm in ordinem redactae sunt.

Hinc et inde quoque obseruationes quaedam sunt inspersae, velut de insectorum exstirpandorum quorundam remediis v. c.

A Vesper-

A Veſpertilione murino Scarabaeus melolontha colligitur; autumnales morbos copioſior ſaepe praenunciare creditur; oleum infuſum cimicifugum reddere commendatur. p. 7.

Gryllos Blattasque fumum carbonum foſſilium occidere ſtatuunt. p. 103.

Grylli Gryllotalpae fimo equino alliciuntur, porcino pelluntur. Ab incolis Carniolicis applicantur ſcrophulis discutiendis. p. 106.

Papilio vrticae etiam circa *Idriam* et alibi, vbi tamen nulla vrtica vrens creſcit, reperitur. p. 145.

Apes mellificae magna copia et ſedulo in *Carniolia*, praeſertim ſuperiore coluntur. p. 303. In iisdem locis cimex lectularius volatilis quoque occurrit, noctu domibus inuolans. Capitur plerumque foliis phaſeoli, pulmonariae aliisque aſperioribus. Necatur oleo, vt ſupra dictum, infuſo Scarabaei Melolonthae, Agarico muſcario, Actea et Nicotiana. p. 121.

Tantum de libri ratione, ex quo a partium ſtudio alienus quisque et induſtriam, et laborem et ad optimam quamque normam inſectorum deſcriptiones exaratas ſine omni dubitatione intelliget atque admirabitur.

Verum ſunt quaedam, pace tamen cuncta Auctoris dixerimus, quae, niſi fallimur, hiſtoriae naturalis intelligentem dubium reliquunt. Haeſitamus primo de nominibus triuialibus, quae dicuntur, nouis, araneis a viris doctis impoſitis; abſit, vt vllo modo inſectorum nomina, a peritis in hac re petita, contemnamus, vt potius maxime commendemus. Sed noſtra haec eſt ſententia, cum iam ab aliis, hac rerum intelligentia imbutis, nomina triuialia ſelecta ſint, non ſine magna difficultate poſſe naturae res cognoſci, nobis perſuademus. Ad quod accedit, ſi quilibet hoc mutandorum nominum ius ſuum eſſe vellet, magna incommoda et difficultates in diſcen-

dis

dis rebus euenturas esse. Superflua quoque haec nominum innouatio esse videtur, cum iam alia insecta eruditorum nominibus sint ornata v. c. Phalaena Schwammerdamella; Ph. Reaumurella; Ph. Linnaeella; Ph. Rajella, etc. Miramur porro, cur Cl. CLERCKII *de araneis* liber ne citatus quidem sit. Nonne melius fuisset, si Auctor pediculorum nomina a loco, animalibus, vbi reperiuntur, sumsisset? Denique inopinata nobis res est, nulla, vbi commode quidem haberi poterant, synonyma aliorum Auctorum inueniri, vt adeoque de nouis Auctoris speciebus saepius dubitandum sit.

Commemorare etiam nos oportet, Cl. Auctorem suasu plurium entomologiae cultorum consilium cepisse, omnes in hoc libro descriptas insectorum species iconibus exhibendi delineatas, easque vel solas diuulgandi, vt adiici potuerint ad calcem libelli, vel addendi supplementis, quae iam meditatur.

VI.

IOSEPHI THADDAEI KLINKOSCH, Ph. et M. Doct. in alma C. R. Vniuersitate Pragensi Anat. Prof. Regii Publ. ac Ord. Programma, quo diuisionem herniarum nouamque herniae ventralis speciem proponit. Pragae, literis Io. Ioseph. Clauser, 1764. 4. pl. 4½.

Postquam Cl. Auctor abdominis terminos atque viscera intra vel extra peritonaeum sita descripsit, firmitatemque parietum abdominis quam maxime differre ostendit: viscerum abdominalium mobilitatem contemplatur, quae, si aequilibrium inter partes continentes et contentas tollitur ita, vt illae extra abdominis limites cedant, herniis oriundis occasio-

casionem suppeditat. *Hernia itaque,* inquit, *est egressus seu dislocatio partis mollis abdominalis e sede sua naturali in cauum aliud morbose factum.* Distinctionem herniarum vel loci, in quo oriuntur, vel partis dislocatae ratio praebet: differentiam in veras et spurias reiicit, quia hae definitioni repugnant, eas tamen recenset. Herniae verae itaque fiunt ratione loci et sedis, vbi vel per foramen natiuum vasa transeunt, quorsum pertinent 1) hernia vmbilicalis, *exomphalocele,* 2) inguinalis, *bubonocele,* 3) femoralis, *merocele,* aliis cruralis, HEISTERO inguinalis externa dicta; vel vbi nullum adest foramen natiuum, sed parietes tantum cedunt, quorsum spectat vnicum genus, hernia nimirum ventralis, *hypogastrocele,* quae aut externa aut interna est: sedes priorum in dictis foraminibus natiuis semper certa est, ventralis vero herniae sedes in omni abdominis circumferentia, exceptis foraminibus dictis. Hinc omnes ad latus vmbilici, aut in linea alba supra aut infra eum oriundas, ad vmbilicales saepius relatas hernias, ad ventrales referri censet Cl. Auctor, vmbilicalis herniae verum locum in vmbilico solum ponens. Has atque alias ventralis herniae quam plurimas species ex praestantissimorum chirurgorum obseruationibus in notis additis collectas exhibet, quibus et suas adiecit. Peritonaeum, vi parietum abdominis imminuta aut sublata, vel in saccum extenditur, vel rumpitur. Viscera vero abdominalia, quae est altera distinctio, omnia dislocari posse asserit, et pluribus itidem collectis obseruationibus confirmat, nouamque simul herniae speciem, herniam scilicet, ligamentum rotundum hepatis continentem, in cadauere foeminae 70 annorum a se obseruatam describit. Est porro quoad partes deuolutas hernia vel simplex, vno scilicet viscere e sede dimoto, vel composita, pluribus visce-

p. 6.
p. 9.
p. 17.

viſceribus ſimul prorumpentibus; quorſum et ſpectat hernia duplex, triplex, quadruplex cet. quarum exempla ab auctoribus denotata adiunxit. Simplex hernia denuo in incompletam, quae in viſceribus membranaceis contingit, quorum paries vnicus tantum prodit, et vel appendicularis, vt in diuerticulis inteſtinorum, vel ſacciformis eſt; aut in completam, vbi paries vterque prorumpit, diuiditur. Cum inſuper viſcera abdominalia plurima ſedem tam in naturali ſtatu, quam morboſo ſaepius mutent, fit, vt pluribus in locis in hernias dimoueantur ventriculus, omentum, inteſtina, veſica vrinaria, vterus, hepar, lien, de quorum magnitudine nimia vel vario et morboſo ſitu plura adduxit exempla, a ſe aliisque obſeruata. Differentiis his ex natura partium deſumptis alias vſu magis inductas et accidentales addit. Eſt itaque hernia 1) ratione cauſſae haereditaria, vel congenita, vel acquiſita; 2) ratione ſubiecti, quoad aetatem et ſexum diuerſa; 3) ratione ſtatus vel mobilis, vel adhaerens, vel denique incarcerata, inflammatione et dolore ſtipata. Inflammatio tandem, quae vel herniae mobili vel adhaerenti ſuperuenit, vel in ſaccum herniae parteſque continentes, vel in partes elapſas in ſacco contentas, vel in vtrasque ſimul progreditur, ſtatum herniarum diuerſum ſimul definit.

VII.

Diſſ. inaug. ſiſtens herniarum communia attributa et partitionem. Praeſ. RUD. AUGUSTIN. VOGEL, Reſp. *Andr. Gottfr. Zimmer.* Gott. 1764. 4. pl. 4.

Ob rei ſimilitudinem, et hanc diſſertationem ſubiungimus, cuius caput primum ſiſtit *herniarum communia attributa.* Hernias veras tantum, quarum ſedes

ſedes in toto abdomine eſt, contemplatur Auctor, easque definit, eſſe *tumores a mollibus partibus abdomen cingentibus relaxatis, viſceribusque contentis e ſede ſua ad haec loca promotis, excitatos.* Viſcera poſtea, quae hernias faciunt, ortum, varietates et cauſſas exponit. Rupti peritonaei nullam conſtare obſeruationem aſſerit: ſaccus enim herniosus, qui in ruptura abeſſe deberet, ſemper adeſt, et, ſi deficeret, aut vulnus peritonaei, aut putredinem aut veſicae herniam indicaret. Herniae, quae vel ex parte vel totae non reduci poſſunt, immobiles a Noſtro dicuntur; in his enim deſunt ſymptomata, quibus incarceratae ſunt affectae, durities, tenſio dolorifica cum alui adſtrictione, dolores aliaque. Plurimas tamen hernias immobiles demum fieri, et ſaccum herniosum, licet viſcera deuoluta interdum reducantur, nunquam niſi in recentiſſimo malo curari, affirmat. Herniae porro non raro inter ſe vel cum ſacco concreſcunt, cuius rei rationem, cauſſas atque repoſitionis difficultatem ſimul proponit. Vberius itidem in contemplatione cauſſarum, quae hernias incarceratas faciunt, verſatur; cauſſam immobilitatis in anguſtia orificii ſacci hernioſi eiusque conſtrictione ponit, quae accedente inflammatione potiſſimum fit et augetur. Alias ſimul ſubiungit cauſſas rariores, poſt mortem ſectione demum inuentas et a variis ſcriptoribus adnotatas. Signa, ex quibus herniae cuiusuis immobilitatis cauſſa pateſcat, ambigua et maximam partem fallacia eſſe exiſtimat: immobilitatem dolorificam tamen ab inflammatione inteſtinorum exoriri, veroſimile eſſe cenſet. Hinc in hernia incarcerata remedia conuenire contendit ea, quae inflammationi, verae et vnicae cauſſae dolorificae, medentur. Curatio duplici indicatione abſoluitur: partes enim deuolutae ſunt 1) in ſedem ſuam reducendae; 2) in eadem retinendae; prius manu,

p. 13.

manu, alterum vinculis fasciisque fit. Herniae immobiles dolorosae, si manus et medicamenta nihil amplius valent, nisi permagnae sint, secentur, si non dolent, intactae quiescant, quum ob coalitionem reponi vix possint, sectionem vero earum, si permagnae sunt, lethalis sequatur effectus, et repositio, quae per se difficilis, facile syncopen aliaque mala ob maiorem elapsorum molem in abdomen redigendam producat. Incarceratae herniae interdum gangraena et sphacelo corripiuntur; rumpitur etiam ex suppuratione intestinum delapsum et stercora effluunt, saepe lumbrici, ano tamen artificiali in sede herniae relicto vita seruatur, qui etiam, si paucis balsamicis et traumaticis remediis vtuntur chirurgi, et in curatione a turundarum vsu abstinent, ne quidem remanet, sed interdum perfecte coit vlcus, vel exiguum restat, parum foeculenti liquoris exstillans. Tempus, quo intestina elapsa gangraena et suppuratione affici solent mortemque producunt, magnopere differre, neque certum definiri, ex nonnullis obseruationibus adductis, neque sectionis earundem tempus determinari posse, patet. Mortis ex gangraena subsecuturae signa his tandem adiungit.

p. 19. In *herniarum* vero *partitione*, quam *Caput secundum* continet, ita versatur Noster, vt eas in genera et species distinguat. Generum characterem a sede, specierum vero a visceribus deuolutis desumpsit, qua in re a Cl. SAUVAGES, qui a partibus deuolutis hernias disposuit, recedit eam ob caussam, quoniam partium elapsarum determinatio aliquando fallax et non nisi post mortem deprehendenda, sedes autem semper certa est. Genera sequentia hinc Cl. Auctor stabiliuit:

Genus I. Hernia ventris; hypogastrocele. H. Zirbalis Carpi.

II. Omphalocele; exomphalus.

III. Bu-

III. Bubonocele, cum qua cyſtocelen ſimul tradit.
IV. Oſcheocele.
V. Merocele ſ. hernia cruralis.
VI. Hernia oualaris.
VII. Hernia vaginalis.
VIII. Hernia dorſalis.

Horum generum ſpecies XLII conſtituit, optimis auctoribus, qui eas deſcripſerunt, additis, et non niſi in vulgatiſſimis omiſſis. Adponamus exempli loco ſpecies generis VII. herniae vaginalis.

Species 38. Epiplocele vaginalis. GARENGEOT *Mem. de l'Acad. de Chir. I.*
39. Enteroepiplocele vaginalis. LEVRET *obſ. ſur les Polyp.*
40. Cyſtocele vaginalis. VERDIER *obſ.* 18.

VIII.

ANTONII DE HAEN C. R. A. Majeſtatis Conſiliarii et Archiatri, etc. Pars ſeptima rationis medendi in noſocomio practico, quod in gratiam et emolumentum medicinae ſtudioſorum condidit MARIA THERESIA, Auguſtiſſ. Romanorum Imperatrix etc. Viennae Auſtriae, ſumptibus H. I. Krüchten, 1762. 8 mai. pl. 15. Pars octaua ib. 1763. pl. 17.

Quum has partes eadem diligentia, eruditione et iudicio, quam praecedentes, concinnatas deprehendamus, ſuperfluum arbitramur, eas lectoribus commendare. Ex iis enim, quae nunc tradimus, et harum partium praeſtantia colligi poterit.

Pars *ſeptima* quinque complectitur capita, in quorum *primo aneuryſmatis externi ſpurii* vlterior exhibetur explanatio, quod Cl. Auctor in prioribus

 parti

partibus *) iam descripserat, et nunc varias obseruationes adiungit, quae hanc doctrinae chirurgicae
p. 3. partem illustrant. Pictori nimirum, 25 annorum, ex infelici venae in brachio sectione spurium aneurysma contigit, cuius operationem sequenti modo Cl. LEBER peregit. Inciso tumore, prodibat in conspectum corpus globosum, congrumato sanguine plenum, quo aperto sanguineque absterso, arteria brachialis supra bifurcationem a latere interno sauciata esse videbatur. Agaricus ideo non modo huic imponebatur, verum etiam toti vulneri ex consilio Nostri idem puluerisatus inspergebatur, machinaque tortilis admouebatur. Die ab operatione decimo quinto, cum sub quarta deligatione agaricus decideret, nihil iam sanguinis e vulnere effluebat, nihilo minus tamen agaricus iterum imponebatur. At enim vero cum post duos dies denuo ille decideret, et nihil plane cruoris prodiret, arteriam iam coalitam esse iudicabatur, vulnus consolidabatur, et aeger perfecte sanatus dimittebatur.
p. 17. Alius iuuenis, 24 annos natus, in quo spurium aneurysma in crurali arteria ab inflicto vulnere ortum erat, die a vulneratione vigesimo septimo, facie lurida, febri cum pulsu debiliori, tussicula continua pectorisque anxietate stipatus, et semimortuus quasi ad nosocomium deferebatur. Chirurgus die sequenti arteriae ligaturam, quam ob locum compressioni minus aptum, et ob ipsam plagam profundiorem, agarici applicationi praestantiorem iudicauerat, posthabitis omnibus, quae ab hoc consilio auocare poterant, difficultatibus, tentabat. Die ab operatione vigesimo facies tota vulneris gangraenosa corticis peruuiani vsum postulare videbatur, qui

*) vid. Comment. hor. Vol. IX. p. 659. et Vol. XII. p. 133.

qui etiam adeo felici cum effectu exhibebatur, vt, quicquid corruptum in vulnere erat, post aliquot dies aut egregie separatum, aut in sanum vtique mutatum conspiceretur. Eodem cum successu idem remedium, cum bis adhuc gangraenae indicia cum febricula vaga et insigni horrore se manifestarent, ipsiusque sphaceli signa adessent, exhibebatur. Sciendum vero est, non modo interius Cl. viros corticem propinasse, sed et toti vulneri inspersisse vnguentisque admiscuisse, ita quidem, vt septem et dimidii mensium spatio extracti vnciae septem, pulueris librae sex cum dimidia, in decoctis librae triginta quatuor cum dimidia, in fomentis autem vndecim librae consumerentur. Cum itaque in hoc p. 46. aegro, si in vllo alio, insignis corticis in debellanda gangraena virtus elucescat, eiusdem vindicationem aduersus iniquos ipsius aduersarios suscipit, variisque adnititur probare argumentis, quod, si speratum effectum non exserat, id non remedio, sed malo immedicabili, falsae indicationi, adsumentis corpori, dosi iusto minori, aut virium necessariarum aegrotantis defectui imputari oporteat. Narrat, vrinas in hoc aegro binis prioribus gangraenae periodis iumentosas admodum, pelleque pingui, crassa, versicolore tectas, profluxisse, quam primum autem cortex adsumtus fuerit, meliores apparuisse; at vero tertio superueniente gangraenae affectu, eas ita variasse, vt nihil certi in prognosi ab earum mutatione colligi potuerit. Varietas vrinae tanta erat, vt ne quidem eorum quid, quae grauissimi viri in diagnosi aeque ac prognosi obseruarunt, indicarit, quin potius contraria omnino significauerit. Agarico tandem et lamellatim oris vasorum imposito, et in puluere toti plagae insperso, meritas tribuit laudes, metumque, ne resorptus funestas obstructiones pariat, ex eo, quod vt reliqua adstringentia, sibi ipsi

 aditum

aditum praecludendo, reſorberi non poſſit, inanen
eſſe oſtendit.

p. 70. *Caput ſecundum veri aneuryſmatis deſcriptionen* continet. Quemadmodum ſaepius quidem accidit vt nullum plane mali, quod ſubeſſe in corpor ſuſpicamur, veſtigium in aperto poſt mortem cada uere inueniatur, ſic non minus frequenter cauſſa multae in deſunctis deteguntur morborum, qua rum effectus homo, dum viueret, non ſentiebat Illud ſectio cadaueris docet feminae, quam aneu ryſmate laborare interno, in quarta huius libri parte* Cl. Auctor putauerat, cuius tamen ne vlla quiden nota apparuit. Idem ſequentes obſeruationes com

p. 82. probant. Homo, qui foliis aurantiorum a conuu ſionibus liberatus videbatur, perfectam ab eo tem pore, cum hiſtoriam eiusdem Noſter deſcribere nondum recuperarat ſanitatem; ſanus enim mod viſus pulſum habebat, qui ipſi iam tres ante mo bum annos familiaris fuerat, celeriorem fortioren que, tuſſim cum exſcreatione ſeroſa aut glutinoſ flatuumque ex vtroque gutture exploſionem eno mem. His tandem ſuperueniebat extremorun intumeſcentia, tuſſis violenta, rarius purulenta, d cumbendi impoſſibilitas et inſomnia; graui demun vltimo octiduo accedente peripneumonia extinctu eſt. Cadauere aperto, ſupra dextram orbitam cr nium carioſum, eodemque in loco menynges a cretae, ipſum cerebrum aliquantisper inde mut tum, ſerum ſub pia matre, vt in toto cerebro, f vel maxime in hemiſphaerio ſiniſtro effuſum, plexu choroidei muco quaſi pleni, pulmones ſubinde l uidi flaccidique, annuli aſperae arteriae et bronchi rum oſſei, cor magnum, flaccidum, extenuatun valuulae mitrales ad marginem fere oſſeae, ſubſta tia

*) Commentar. hor. Volum. IX. p. 659.

tiam osseam oblongam, phalangam primam digiti auricularis aequantem, in ipsum cor dimittentes, ventriculus decem mensuras capiens, non crassus, viscera abdominalia iusto flaccidiora conspiciebantur. In iuuene, 28 annos nato, asthmate spasmodico suffocato, dexter pulmo diaphragmati, pleurae et iugulo accretus, superius tubercula fere cartilaginea partim pure sanioso, partim materie dura ac ferme caseosa plena includens, annuli tracheae bronchiorumque rigidiores, cor sinistrum respectu dextri robustum valde, sed minus flexile, capacitate aneurysmaticum, aorta a cordis basi ad annulum dictum dilatata, post angusta, deinceps ad iliacas vsque denuo duplo amplior, ventriculus magnus, iecur ingens, ponderosus, splen durus, colon maxime coarctatum et vacuum detegebantur. P. 97.

In capite tertio de hydrope cystico et hydatidibus loquitur Noster, priorisque doctrinam obseruatione, in femina in Part. IV. cap. 3. et P. V. cap. 2. descripta, instituta illustrare studet. Peritonaeum nimirum non modo cum partibus, in ventre sitis, firmiter connatum, gelatinaque flaua in diuersis cellulis inclusa plenum, vterum minorem, tubam Fallopianam dextri lateris in saccum, sanie glutinosissima infarctum, variosque iterum tumores continentem totumque abdomen distendentem detexit, verum etiam circa vmbilicum alium inuenit tumorem priori adnatum, innumeris hydatidibus compositum, atque has quidem in toto intestinorum ambitu, et in vtraque mesenterii superficie ita copiosas, vt vel ipsa intestina vix cognosci potuerint. De hydatidibus ipsis postquam varias obseruationes lectu vtique dignas protulit, earundemque diagnosin incertam saepius esse, propria edoctus experientia ostendit, naturam ipsarum pathologice examinat, eorundemque sententiam, qui ipsas aut ex glandulis degene- P. 110.

 rascen-

rafcentibus, aut vafculis lymphaticis dilaceratis, aut vermibus, aut lymphaticorum valuulis, aut demum ex contextus cellulofi cellulis fieri exiftimant, refutat, fuam ignorantiam in hac re ipfe fateri non erubefcit, variaque theoremata inde colligit.

p. 159. *Caput quartum* obferuationem *inteftini in inguine perforati, excrementis inde foras expulfis*, continet. Feminae fcilicet, 37 annor. fubitaneam inguinis inflammationem cum omnibus ilei morbi fymptomatibus per quinque dies paffae, fexto morbi die tumor in inguine furgit dextro, qui ruptus die duodecimo primum oleum lini clyfmate iniectum, breui vero poft ipfas foeces cum alimentis femicoctis emifit, ipfamque inflammationem in fphacelum iam transiiffe, et hoc corruptam aliquam ilei partem periiffe oftendit. Femina poft multas aerumnas perfectam recuperauit fanitatem.

p. 203. *Quintum caput* complectitur *varia.* En primaria eorum! Mulier in tertio grauiditatis menfe a marito pedibus in hypogaftrio conculcatur, vnde per reliquum geftationis tempus venter quidem creuit, attamen adeo inaequaliter, vt gemellos includere vterus videretur. Doloribus ad partum fruftra per feptem dies fatigata mulier fubitanea enormique haemorrhagia extinguitur. Vterus in facie antica diffectus, pollicem craffus, vafis numerofis anguftis amplioribusque, omnibus tamen vacuis, intertextus, dextraque fui parte fteatomate tredecim librarum et quatuor vnciarum obfitus confpiciebatur. Poftea caloris cauffam quidem attritum effe, eundem vero a multis aliis etiam cauffis in animalibus intendi, obferuatio in femina, putrida febre decumbente, comprobat. In ipfa fiquidem, de calore intus vrente conquerente, calorem naturali fex, octo, decem duodecimque gradibus in thermometro maiorem Nofter obferuauit, praeterquam quod pulfus notabiliter

biliter mutatus apparuerit. Deinde, nullam esse febrim haemorrhoidalem dicendam, contra auctorem alicuius thesis, qui eam defenderat, pluribus argumentis docere studet. Tandem dum denuo litem de exanthematibus spontaneis vel factitiis recoquit, plura bezoardicorum remediorum breuiter perstringit.

Pars octaua totidem capitibus ac praecedens absoluitur, quorum *primum* varia *de sudoribus in morbis acutis* complectitur. Rem, quam experientia docet, cum Hippocraticis regulis comparare, studium est vtile et iucundum; quod a Cl. HAEN saepius factum esse ac fieri, sua comprobant scripta, et hoc caput nouum exhibet testimonium. Quicquid enim HIPPOCRATES de sudoribus protulit, quod nimirum ii demum optimi sint, qui calidi ex toto corpore cum euphoria profluant, suspecti vero, qui sine rigore praegresso stillauerint, et quod aliquando, licet iis omnia bona signa sese adiungant, nihil tamen certi significent, id Cl. Auctor in femina synocho putrida decumbente obseruauit. Septimo enim morbi die sudor apparebat multus, calidus, vniuersalis, qui, quum per sex horarum spatium continuaretur, ita recreabat aegram, vt, tranquilla nocte peracta, non nisi de capitis grauitate sequenti die conquereretur. Dicti Hippocratici, quod bonum sudorem rigor antecedere debeat, memor Noster, num perfecte criticus ille fuerit, dubitabat, neque errasse, euentus confirmabat. Post haec enim per plures dies tanta saburrae copia per vomitus aluique deiectiones eliminabatur, vt solis his euacuationibus, nequaquam sudoribus, iudicata aegra videretur. Porro docet Auctor, sudores frequentiores aut continuos, vi morbi productos, nunquam pro salutaribus habendos esse, cum sanguinem, li-

P. VIII.

quida ſui parte defraudando, ſpiſſiorem reddat, indeque obſtructiones pariat longe periculoſiſſimas. Recte hinc damnat methodum eorum, qui lectorum, cubiculorum, aeris calore medicamentisque calefacientibus morbi materiam per ſudores in acutis eiicere ſatagunt, idque exemplo Itali cuiusdam comprobat, qui putrida decumbens febre, regimine calidiore, nimiaque calidae Theae ingurgitatione ſudores ſibi eliciebat adeo profuſos, vt cum iisdem et vires et ipſa vita effluerent.

In capite *ſecundo* varia de *criſibus morborum* Noſter proponit, hasque, dum ſaepius imperfectae videntur, abſolutiſſimas, et perfectiſſimas contra viſas, minus integras eſſe oſtendit. Ecquis neſcit, HIPPOCRATEM aliosque viros grauiſſimos vrinas nigras ſubnigrasque, ſeu tenues ſeu cum contentis etiam nigris, ita reformidaſſe, vt, niſi abſolute lethales, ſumme tamen periculoſas pronunciauerint, et nihilo minus ſaluberrimae aliquando cum ipſis criſes obſeruantur, cum alio tempore cum bonis vtique ſudoribus optimisque vrinis malas admodum criſes aegri experiantur, quin imo, dum hae felicem exitum promittunt, ſuccumbant. Maxime igitur neceſſarium eſt, vt medicus de valetudinis exitu iudicaturus non in vnico ſigno acquieſcat, ſed multa colligat, et ex his, bene inter ſe collatis, demum iudicet, quid in aegro ſperari poſſit, nec ne. Quod enim de vrinis, idem etiam de reliquis cunctis ſignis valet, morbique rarius vnica ſolummodo euacuationis ſpecie ſoluuntur, licet negari non poſſit, fieri interdum, vt vno quaſi impetu per vrinas ſudoresue omnis morbi materia ex corpore eiiciatur. Magnam etiam difficultatem in determinanda criſi medico parit, quod multi aegrotantium diem, quo acuto morbo conflictari ceperint, neſciant, plurimaque ſigna, quibuscum morbi incipere ſolent, praeſentem

ſentem aeque ac futuram morbi indolem praenuncient. Neque facilius eſt ex bona criſi praeſagitu, vtrum perfecte aegrum a morbo liberatura ſit, an recidiua aliusue morbus ſequuturus. Bene hinc Cl. Auctor eam auditoribus commendat prudentiam, ne vnquam hic certi quid determinare audeant, niſi forte morbum epidemice regnantem reuerti ſolere nouerint, cum innumerae cauſſae ſint, quae aut recidiuam, aut morbi mutationem in alium aut ipſam denique mortem cum ſaluberrima criſi inducere valeant.

In *tertio*, quod inſcribitur: *de morbis acutis cum petechiis aut miliaribus, capite* ſententiam ſuam de exanthematibus his factitiis, multoties iam impugnatam, totidemque defenſam denuo repetit, nouisque obſeruationibus et argumentis corroborare ſtudet. Cuncta itaque, quae ipſi obiiciuntur dubia, quorum 13 deprehendimus, in hoc capite colligit, ſingulaque ſeorſim diluere ſatagit. Ex pluribus pauca adferre nobis libet, ne rei taedium lectores capiat. En tertium! Calidam methodum non ſolam cauſſam eſſe horum exanthematum, ex eo colligitur, quod miliaria etiam Viennae, vbi medicorum hac methodo nunc pauci vtuntur, quin imo quandoque in noſocomio, cui ipſe HAEN praeeſt, obſeruentur. Cl. HAEN vero primo nondum concedit, ab omnibus medicis Viennenſibus calidam methodum eſſe abrogatam; deinde non ſolum calida medicamenta, ſed etiam calidum aerem, diutinam aegrorum in lectis manſionem, venaeſectionem neglectam, nimiam aegrorum in vno loco copiam, haec exanthemata producere perhibet; poſtea miliaria, ſuo in noſocomio viſa, ex cauſſis extra id iam praegreſſis orta eſſe contendit, nec intra decem annos plures, quam 24, alterutro exanthematum genere affectos habuiſſe aegros, quorum 14 ea in noſoco-

p. 103.

ſocomium iam ipſi ſimul apportaſſent, reliqui autem ibi demum iis correpti fuiſſent; tandem ex omnibus his in 9 tantum eruptionem diebus criticis, in 9 aliis, diebus non criticis, in 4 aliis, diebus incertis et in 2 reliquis iam ſtatu reconualeſcentiae contigiſſe narrat, in nullo autem aegro criſeos notam, vel morbi leuamen ſe obſeruaſſe. 4) Obiicitur HAENIO, certam eruptionis exſiccationisque periodum ſeruare miliaria ſaepius, adeoque critica eſſe. Quod vero, vt ex praecedentibus liquet, Cl. Auctor negat. 5) Quum ex miliaribus retropreſſis vitae periculum oriri ſoleat, apparere dicitur, non eſſe ſymptomatica, nam id, quod tantum ſymptoma eſt, poſſe tolli ſine diſcrimine, non aeque criticum. Sed HAEN refrigerante methodo ea omnino poſſe imminui, etiam auferri, hinc ſymptomatica eſſe regerit. Noſtrum quidem non eſt officium, hanc litem componendi. Si interim dicere nobis liceat, quod ſentimus: ab vtraque parte haec res nimis acriter et infeſto animo agitari videtur: quo inde fit, vt vtriusque partis patroni, odio occoecati, quid certum ſit, vel non videant, vel videre nolint. Certum vero eſt, ineptum regimen exaeſtuans, olim vſitatum, ſaepius exanthemata haec genuiſſe, quae ſponte, natura ſibi relicta, non proueniſſent. Conſtat etiam, ex eo tempore, quo medici priorem methodum reliquerunt, ea rarius in aegris oriri, cuius rei et ipſa Lipſia noſtra, ob hunc ipſum morbum olim admodum famoſa, luculentiſſimum praebet teſtimonium, in qua ea impraeſentiarum longe rarius obſeruantur ac olim. Negari tamen non poteſt, methodum Hippocraticam, Boerhaauianam et ipſam Haenianam non ſemper exanthematum horum eruptionem poſſe praecauere, ſed eam interdum ſingularis humorum morbique malignitatis euolutae eſſe comitem; ſaepe tamen quoque

que ea tempore critico et maximo cum ſymptomatum leuamine prorumpere, adeoque nec ſemper eſſe factitia, nec calidae medendi methodo ſolummodo adſcribenda, ſed ſaepe critica et ſalutifera appellanda. Et nos experientia edocti loquimur et nulli dubitamus, fore, vt quilibet a partium ſtudio alienus nobiſcum conſentiat.

Quartum caput complectitur *problemata de ſcorbuto.* p. 196. Cur hodie notior, atque apud ſeptentrionalis maris accolas inprimis frequentior ſit ſcorbutus, disquiritur, et cauſſa eius proxima ponitur in cruore ſanguinis craſſo, ſeri vero vna parte mucoſa, altera ſpecifice acri, ſcil. muriatica, acida, alcalina, quas tamen acrimoniae ſpecies ab acrimonia humorum ſpontanea differre, ex variis adductis et inter ſe comparatis ſymptomatibus oſtenditur. Non plures et diuerſas eſſe ſcorbuti, tum marini, tum terricolarum ſpecies, ſed vnicam tantum eamque putridae indolis, ex eo colligit, quod omni ſcorbuto vna eademque remedia, alcalina quippe antiſcorbutica vel acida, vel vtraque miſta medeantur. Id ex diariis itinerum marinorum comprobat. Varias recenſet cauſſas, quae in terra boreali ſcorbutum rariorem ac mitiorem reddiderunt, num vero eaedem et marinum tollere queant, ſcire intereſt, vndenam iſte in nauibus? Aerem marinum, humidiorem atmoſphaeram, ſalita et vegetabilium penuriam putat non ſufficere generando ſcorbuto, quia iisdem, licet vniuerſalibus, non omnes obnoxii ſint, ſiquidem nautae ſaepiſſime, nauium praefecti rarius ſcorbutum experiantur. Naſcitur itaque is a victu corrupto, aere humido et frigido, veſtibus et lectis tenuibus et humidis, vegetabilium ſucculentorum defectu cet. Curatur herbis calidis et frigidis alcaleſcentibus et acidis, licet vnius ſpeciei ſit morbus. Machinam Suttonianam vtilem praedicat, eam ta-

men

men aeris humiditatem vniuerſalem non emendare, neque ſcorbutum praecauere poſſe, credit. Contra Cl. PRINGLE monet primo, non eſſe ex acore percepto ad acidum cochleariae concludendum; experientia ſe edoctum eſſe, tum vegetabilia alcalina, tum iura carnium, ſi certo gradu corrumpuntur, acidi quid redolere; fugax vero eſſe hoc acidum, breui in alcalinum abiens; deinde eum non diſtinxiſſe ſatis inter fermentationem et putrefactionem, inter putrida et alcalina, quippe putridum cum acidis non efferueſcit, priusquam in alcalinum vergit; inde cochleariam, naſturtium cet. ob acre iis inſitum recte vocari putat remedia calida alcaleſcentia. Succulenta vegetabilia ſale condita in doliis ſeruari ſuadet. Aeris puri, ſicci et tepidi vtilitatem in curatione concedit, eum tamen hanc abſoluere poſſe negat. Cauſſa citae curationis nautarum in larga remediorum ingeſtione, tardae vero terricolarum in parca medicamentorum aſſumtione poſita eſſe, Noſtro vero ſimile videtur.

p. 240. *Caput quintum* de *machina ad curandum ileum deſperatum* agit, et epiſtolas duas Cl. IO. DE VIDEMAR, Practici Mediolanenſis, ad Cl. HAENIUM datas, continet, in quibus cum vſus eius tribus aegris, iliaca paſſione laborantibus, profuiſſe euincitur, tum obſeruata in denatis et experimenta in cane viuo inſtituta traduntur. Machina haec, clyſteris loco adhibenda, haud abſimilis eſt ei, quae ad extinguenda incendia deſcribitur apud Cl. MARTIN in *Grammatica ſcientiarum;* cuius ope aqua tepida ad plures libras iniicitur, vt motus periſtalticus, praeſente vomitu ſtercoreo inuerſus, reuocetur. Noſter itidem plura in canibus viuis cum hac machina inſtituit experimenta, quibus conſtitit, vim continuatam ſuperaſſe reſiſtentiam valuulae coli, et vomitus effeciſſe. De vermibus vna cum aqua a canibus reiectis

reiectis atque circa actiones vitales quaedam notantur; tandem corollaria 14 inde ducta finem libri faciunt.

IX.

Diſſ. inaug. anat. de ſtructura mammarum ſexus ſequioris nuperrimis obſeruationibus ex experimentis ſuperſtructa. Praeſ. ANDR. WESTPHAL. P. P. O. Auctore *Alex. Bernh. Kölpin.* Gryphiswaldae, literis Röſenianis. 1764. 4. pl. 5. tab. aen. 2.

Elegantiſſimum hoc opuſculum, praeter aliorum auctorum obſeruationes collectas, varia quoque notatu digna planeque noua continet, quae Cl. KÖLPIN, Cl. WALTHERO, theatri anatomici Berolinenſis Profectori, ſe debere fatetur.

Papilla mammae muliebris ex ſola condenſata et plicata cute externa fit, fibraeque NUCKII, KEILII, WINSLOVIIque non adſunt. Interna papillae pars ex multa tenaci quidem, ſed ſatis molli tela celluloſa componitur, quae tubulos lacteos reuincit. Nihil itaque intus continet, quod cauernoſum ſiue ligamentoſum dici mereatur. Hinc erectionem papillae in libidine vel ex quacunque irritatione Cl. KÖLPIN negat, corpore ſcilicet cauernoſo, ſine quo nulla erectio fieri poteſt, deficiente; quamquam concedit, foeminas voluptatem ſentire ex contrectatione mammarum, quae voluptas tamen ſyſtematis neruoſi irritati tantum effectus eſt. Arteriarum mammae hiſtoriam ſecundum HALLERUM, venarum vero ſecundum WINSLOVIUM tradit. Neruos vero mammae, ab aliis Auctoribus fere neglectos, ex Cl. WALTHERI obſeruationibus, qui ſingularem in iis disquirendis diligentiam adhibuit, deſcribit Noſter.

p. 7. p. 8. p. 17.

ſter. Nerui autem mammae duplicis ordinis ſunt, cum alii ad cutem tantum, alii ad ipſius mammae ſubſtantiam interiorem procedant. Omnes vero thoracici anteriores nuncupantur, et a Noſtro in neruos thoracicos anteriores internos. et externos diuiduntur. Oriuntur communi origine a neruis dorſalibus cum radicibus nerui intercoſtalis iunctis, ea ratione, vt neruus hic coſtalis, ad marginem coſtae procedens, in media coſtae parte intercoſtales muſculos perforet, et *exterior thoracicus* fiat, atque horum in vniuerſum ſex numerentur. Qui vero ex trunco, magis antrorſum procedente, rami inter cartilagines coſtarum tandem procedunt, ii *thoracici interni* a Noſtro dicuntur. Hos omnes ſubtiliter disquirit, eorundemque diuiſiones vlteriores et fines examinat.

p. 25. Vaſa lymphatica mammarum tam ex cauis tubulorum lactiferorum, quam ex tela celluloſa, glandulis minoribus, ex quibus mammae componuntur, interiecta prodeunt. Colliguntur in ſuperficie mammae poſteriori in ramos maiores, ad glandulas conglobatas et ex iis procedunt, ad plexus lymphaticos maxillares in ſubclauias venas tandem inſertos, quos MECKELIUS deſcripſit, et vti Noſter refert, etiam in tabula aeri inciſa, nondum tamen publi-
p. 27. cata, delineauit. Mammae, ex experimentis Cl. WALTHERI, tot diuerſis a ſe inuicem conſtant glandulis, quot numerantur in papilla ductus excretorii. Omnes vero hae glandulae arcte inter ſe cohaerent, nullaque arte a ſe inuicem ſeparari poſſunt. Nulla tamen anaſtomoſis aut commercium inter tubulos lactiferos, aut inter diuerſas glanduloſas partes exiſtit. Hinc Noſter, cum nulli acini a ſe inuicem ſeparari poſſint, neque vnicus tantum ductus
p. 29. excretorius adſit, concludit: mammas non ad glandulas conglobatas pertinere, ſed eſſe corpus glanduloſum

dulosum peculiaris generis. Tubulorum galactophororum semper quindecim numerantur, constanti numero. Eorum tamen tredecim tantum omni studio et diligentia repleri possunt. Nam duo vltimi, ad supremum et externum papillae ambitum collocati, subtiliores sunt, quam vt repleri queant.

In tabula aenea prima mammae anterior facies, cute et pinguedine detractis, tubulisque ipsis mercurio repletis delineatur. In tabula secunda posterior superficies traditur, in qua vasa lymphatica potissimum ad plexum lymphaticum axillarem progredientia apparent, quae pro parte ex ipsis tubulis galactophoris oriuntur.

X.

Diss. inaug. med. sistens Pylorum anatomico physiologice consideratum. Auctore HENR. PALMAT. LEVELING, Treuir. Argentorati, typis I. Henr. Heintzii. 1764. 4. pl. 4. tab. aen. 2.

Primo capite Cl. Auctor de fabrica pylori ita agit, vt iis, quae ab aliis scriptoribus de hac parte dicta sunt, breuiter enarratis, suas obseruationes proponat. Membrana exterior pylori est productio p. 7.
peritonaei, per omnem ventriculum diffusi, quae tamen tenuis est, et cum subiecta secunda tunica tam arcte cohaeret, vt sine dilaceratione separari nequeat. Ad latera immittuntur in eam ligamenta pylori vulgo dicta. Membrana musculosa semper p. 8.
ad pylorum crassior est, duplicisque ordinis fibras, exteriores longitudinales, interiores circulares habet. Longitudinales validam fasciam carnosam referunt, et pylorum supergrediuntur, atque supra duodeni conuexitatem pergunt, vbi inter intestini fibras

fibras circulares euanefcunt. Circulares non circulos integros efficiunt, fed finibus fuis cum fibris fibi fimilibus anfarum in modum nectuntur. Harum circularium fibrarum fabricam fubtiliter Nofter defcribit, inprimis vero modum, quo cum fibris duodeni coniunguntur, explicat. In neruea pylori tunica glandulae folliculofae fedent, tanta quidem in copia, vt pylorum ex meris folliculis quafi componi diceres.

p. 18. In altero capite, quod infcribitur: *de vi et actione pylori* in ingefta, duplicem pylori vim facit, *retentricem*, quae alimenta non rite praeparata in ventriculo retineat, et *expultricem*, qua alimenta, in pultem redacta virium ventriculi ope et liquorum huc affluentium ad inteftina elabi permittantur. Haec a fibris mufcularibus ventriculi pendet, quibus fumma irritabilitas ineft. Circa retentricem vero pylori vim Cl. LEVELING varia experimenta inftituit, tum in cuniculo, tum in humano quoque cadauere, quae docent, ventriculo cibis repleto, valuulam pylori totam claufam effe, digitoque in ventriculum adhuc calentem immiffo, ad duodenum penetranti refiftentiam opponere, eaque fuperata, val-
p. 22. uulam hanc fe iterum perfecte claudere. Situs etiam ventriculi pleni ad retentionem ciborum aliquid confert. Repletus enim ventriculus orificium fuum ita contra duodeni tubum applicat, vti accurate Nofter in experimentis fuis obferuauit, vt et pylori oftium hac appreffione claufum maneat, et omnis ciborum impediatur exitus. Accedit ad impediendum nimis celerem ciborum e ventriculo egreffum compreffio hepatis et plica duodeni, aliaeque
p. 25. cauffae, a Noftro explicatae. Quando vero rima duodeni aperitur, tunc fibrae quoque longitudinales actione fua ad hunc motum praeftandum concurrunt. Dum enim fe fupra molem intus haerentem

tem contrahunt, ventriculi extremitatem diducunt quoque, et ampliant, quo cibi eo melius pylori resistentiam superare possint.

Tabula aenea prima adiecta duodeni et ventriculi portionem in aqua explicatam et fluitantem sistit, per minorem curuaturam sectam. Hac ratione ruga pylori modusque, quo ea ex variis tunicis formatur, optime in conspectum prodit. In altera tabula portio duodeni et ventriculi inuersa, ablataque tunica villosa et neruea, delineatur, quo fibrae circulares eo melius sese conspectui offerant.

XI.

Versuch vom Daseyn des Eisens im Carlsbader Brudelsteine, in einem Sendschreiben an den Herrn D. GOTTLOB CARL SPRINGSFELD *etc. Dresden* 1763. 8. pl. 1.

h. e.

Epistola ad Virum Cl. G. C. SPRINGSFELD data, sistens experimentum, quo probatur, ferrum lapidi seu topho fontis feruidioris thermarum Carolinarum inesse.

Notum est, Cl. HOFFMANNUM et BERGERUM thermis Carolinis ferri materiem adscripsisse, eam vero Cl. SPRINGSFELD per experimenta non reperiisse. Vt in dubia hac re, quid certum sit, definiri possit: Cl. SPRINGSFELD huius rei inuestigationem et aliis viris commendauit. Cum itaque KLINGHAMMERI, medicinae tunc temporis studiosi Lipsiensis, qui Auctor est huius epistolae, eximiam in arte chemica peritiam haberet cognitam, Auctor ei fuit, vt in hanc rem inquireret. Quid ille igitur per varia et repetita cognouit experimen-

 ta,

ta, hic exponitur. Praecipuum vero experimentum hoc eſt. KLINGHAMMERUS nimirum tophum iſtarum thermarum in mortario vitreo tenuiſſime comminuit, pulueremque cum oleo oliuarum in paſtam redactum in crucibulum immiſit. Eum vero ignis gradum excitauit, vt maſſa flammam conciperet, qua excitata, crucibulum ab igne remouit, donec flamma ſponte exſtingueretur. Id aliquoties repetiit, vsque dum nulla flamma appareret. Tandem crucibulum, externe tantum candeſcens, ab igne abſtulit, eoque frigefacto, maſſae in mortario vitreo iterum comminutae magnetem admouit, cuius ope magna copia particularum mouebantur, eidemque adhaerebant. Ferrum itaque ineſſe concludit. Monet autem, nunquam maſſam illam igne fortiori tractandam eſſe: experientia enim edoctus deprehendit, omne phlogiſton iterum conſumi, et meram terram relinqui, a magnete nunquam attrahendam. Tandem etiam aſſerit, aquam thermarum Carolinarum ſubſtantiam martialem continere. Ope enim alcali, in aquis his contenti, ſubſtantiam hanc ſolutam eſſe, ideoque in vaſa minutiſſima delatam, vim roborantem leniorem praeſtare, colligit.

XII. Della

XII.

Della Inoculazione del Vajuolo Trattato di SAVERIO MANETTI, Medico del Collegio Fiorentino. In Firenze, appreſſo Andrea Bonducci 1761. 4. Alph. 1. plag. 11.

h. e.

Tractatus de inoculatione variolarum, Auctore XAVERIO MANETTI.

In libello hoc conſcribendo Cl. Auctor non medicis, de fundamentis artis ſalutaris iam certo perſuaſis, nec iis, qui indocti imperitique ſunt, nec argumentis conuinci poſſunt nec volunt, ſed iis tantum vtilis eſſe voluit, qui de praeſtantia methodi artificialis variolas excitandi argumentis facile explicandis inſtruendi ſunt. Tractatus vero in quatuor ſectiones diuiſus eſt, in quarum *prima* rationes politicae, obſeruationes et tentamina recenſentur, quibus praeſtantia methodi variolas inoculandi declaratur; in *ſecunda* rationes phyſicae et mechanicae, quae inoculationem commendant, adducuntur; in *tertia* varia dubia proponuntur, et obiectionibus eorum, qui inoculationi minus fauent, reſpondetur; in *quarta* demum obſeruationes et monita practica adduntur, quae methodum inoculationis, morbos inde oriundos, praeparationem et ſelectum hominum, ad inſitionem aptorum, concernunt. Nos ex his ſparſim quaedam adducturi ſumus, quae, etiam ſi non prorſus noua ſint, ideam tamen operis ſiſtunt.

In ſectione prima igitur Noſter colligit omnes obſeruationes, quae egregios inoculationis effectus declarant, et ſimul commemorat inſtituta, quae ad hanc medendi methodum vlterius perficiendam faciunt, oſtenditque, medicos, ipſos licet rationales p. 1.

viſos, opinionibus vero praeconceptis occoecatos
ſe huic methodo opponere, et imperitos confun-
dere.

p. 41. In ſecunda ſectione adducit et explicat rationes,
quibus parentes ad inoculationem in liberis admit-
tendam impellendi ſunt. Scilicet nec vnicum ex
tot hominibus, qui inoculationem ſubierunt, ex
morbo varioloſo mortuum eſſe; paucos ex aliis
morbis ſuperuenientibus periiſſe; inoculationem
ſemper excitare variolas benignas, et nullum ex his
p. 49. faciem cicatricibus foedam habuiſſe. Cl. PEVERI-
NI inoculationem ſine vlla praeparatione in pue-
rulo tabido, ſcabie affecto, mammas matris, vene-
rea labe affectae, ſugente inſtituit; purulentam mate-
riam ex puero, confluentibus variolis affecto et inde
mortuo, collegit, paucas tamen variolas conſpexit, et
aeger breui ſanatus fuit, licet de ſequenti ſtatu huius
aegri, et an ex alio morbo obierit, nihil compererit.
p. 61. Porro monet Noſter, inciſionem materiam morbo-
ſam, vlcere facto, ita ſubducere, vt, cum in peſte
aliisque morbis vlcera artificialia malignam mate-
riam auertant, illud quoque in variolarum inſitione
p. 69. exſpectandum ſit. Prouocat etiam ad inoculatio-
nis tentamina in contagioſo boum morbo, et feli-
cem eius ſucceſſum.

p. 81. In tertia ſectione varia dubia mouet, ſcilicet in-
ſitionem religioni eſſe contrariam; variolas inſitas
non eſſe veras; homines inoculatione ad varios
morbos diſponi; immo inſitas interdum confluentes
fieri; poſt variolas ſuperatas alios morbos ſequi; et
p. 106. breui reſponſione eadem tollere annititur. Inpri-
mis vero dubium illud remouet, quod amori pater-
no contrarium ſit, liberos ſanos morbo afficere, et in
periculum vitae coniicere, qua in re vtitur omni-
bus argumentis a Cl. CONDAMINE et aliis propo-
ſitis, quibus oſtenditur, minus periculum eſſe in in-
ſitis,

ſitis, quam naturalibus, et praeterea vrget, multa in medicina et medicamentis admitti, quae veneni vim habent, et in ſe nocent, licet iuſto moderamine adhibito egregios et ſalutares effectus producant.

In ſectione quarta primo de ſelectu eorum, quibus variolae artificiales applicandae ſunt, agit. Infantibus quidem conuenire multis ex rationibus confirmat, v. c. quod lympha abundant et parum rubri ſanguinis habent, quod humores in acidum vergunt, quod ſpiritus nondum concitati ſunt et omnis timor abeſt, quod in ſomnum procliues ſunt et motu non adeo exercentur, quod fibra molli et rara corporis textura inſtructi ſunt, quod calorem internum et bilem acrem non habent. Subiungit tamen et alias rationes, quae contrarium vrgent v. c. quod ad morbos cutaneos procliues ſunt, quod variis fluxibus ventris, et ſaepe dentitionis incommodis excruciantur. Inter ſeptimum itaque et decimum annum aptiſſimum tempus inoculationi ponit, et annorum pubertatis ac prouectioris aetatis incommoda recenſet. Vernale et autumnale tempus huic rei prae reliquis conuenire, et temperamentum ſanguineum optimum eſſe, affirmat; fomitem enim varioloſum putat partem denſiſſimam ſiue phlegmaticam lymphae ingredi, cum pallidi et laxa fibra inſtructi praecipue cicatricibus foedi reddantur. Ad inoculationem minus aptos iudicat eos, qui corpora male conformata habent, graciles, in varios morbos, inprimis in dyſenteriam procliues, qui ex acri lympha rubore, aſpritudine et puſtulis in facie afficiuntur, vrget tamen, nec ſcrophuloſos, niſi alia lymphae vitia coniuncta habent, nec feminas iuſto tempore menſtruatas eximendas eſſe. Quae de praeparatione et methodo inſitionis per inciſionem, nec non de ſelectu materiae varioloſae et pro-

p. 144. p. 160. p. 171.

 greſſu

p. 225. greſſu morbi proponit, non repetenda ſunt. De venaeſectione vero in progreſſu morbi adminiſtranda vel repetenda monet, eam, vrgente febre, ſumme neceſſariam eſſe, neque ea progreſſum morbi varioloſi impediri. Haemorrhagiam enim narium et fluxum menſtruum, in foeminis minus ordinato tempore accedentes, non vt ſymptomaticas, ſed vere criticas, haemorrhagias conſiderandas eſſe. Cum autem Noſter ſigna varia haemorrhagiae narium futurae exhibuerit, pulſus dicroti mentionem non iniecit, ſed hac occaſione oſtendit, Cl. SOLANO et aliorum obſeruationes, hac in re prolatas, in vniuerſum non valere, pulſum dicrotum potius, praeter haemorrhagiam narium, alias quoque excretiones ſanguineas praecedere.

p. 258. Sub finem quaedam exempla inoculationis variolarum ex voto ſuccedentis proponuntur.

XIII.

Lettera del Sig. Dott. SAVERIO MANETTI, che puo ſervire di Supplemento al ſuo Trattato ſull' inoculazione del vajuolo, diretta al Dottore GIUSEPPE ANGELO CASAGRANDE, Cremoneſe, Medico aſtante in Firenze nel Reg. Sped. S. Maria nuova. In Firenze, appreſſo Andrea Bonducci. 1762. 4. pl. 6½. h. e.

Epiſtola Cl. XAVERII MANETTI, vt ſupplementum libelli de inoculatione variolarum ad Cl. CASAGRANDE.

Hanc quidem epiſtolam Cl. Auctor ad Cl. CASAGRANDE dedit, Cl. IOANNI CALVI, medico Mediolanenſi, dedicauit, et ſimul aliquot inoculationis ex voto peractae, in dedicatoria ſua

ſua epiſtola adduxit exempla. Ipſa vero Cl. MANETTI epiſtola praecipue de inoculationis tentaminibus, a Cl. NICOLAO BATTINI, medico Lericenſi, ſusceptis, agit, quae quidem omnia proſpero cum ſucceſſu finita ſunt. Inprimis autem annotari meretur inoculatio, in iuuene octodecim annorum inſtituta, qui, licet puſtulae copioſae in facie oriundae ferme habituales fuerint, et inciſiones etiam viuum excitauerint dolorem, eruptionem tamen et reliquas mutationes variolarum ex voto ſuſtinuit. Cum vero inoculatio in iis familiis, quae ſubſidiis curationis non deſtituuntur, optime perficiatur, in plebe autem defectus ſubſidiorum et negligentia ſalutares effectus peruertere poſſit, optandum eſt, vt noſodochia publica conſtituantur, quo infantes pauperum definitis temporibus in iis ſuſcipiantur, et inoculationis vires accurate experiantur. Hoc quidem Florentiis fit in noſodochio St. Matthaei, in quod quotannis menſe aprili et auguſto viginti infantes vtriusque ſexus ſuſcipiuntur, et artificialibus variolis afficiuntur. Euentum autem in omnibus felicem fuiſſe, nec alium morbum ſuperueniſſe, Noſter confirmat.

XIV.

Dresdnisches Magazin, oder Ausarbeitungen und Nachrichten zum Behuf der Naturlehre, der Arzneykunst, der Sitten und der schönen Wissenschaften. Erster Band. Dresden, bey Michael Gröll, 1760. 8. m. 4. Kupfert. Alph. 1. pl. 12. *Zweyter Band.* ibid. 1765. *m. 5. Kupfert.* Alph. 1. pl. 9.

i. e.

Promptuarium Dresdense, siue elaborationes et relationes, ad historiam naturalem, artem salutarem, doctrinam morum et literas humaniores pertinentes. Tomus I et II.

Quamquam prima pars huius diarii iam anno 1759 prodiit, vix tamen possumus, quin de eo nunc mentionem faciamus, cum hic liber inprimis ad historiam naturalem Saxoniae spectet, et ex hac doctrina plurima notatu maxime digna lectoribus offerat. Nos autem ex his praecipua tantum eligamus, et ea praesertim, quae ad nos pertinent. Descriptiones animalium, hic occurrentes, vt plurimum e multis scriptis compilatae sunt.

Tom. I. p. 32. Tom. I. Part. I. N. 3. *De natura et medela morbi, anno 1759 in Saxonia grassantis.* Caussa proxima erat effusio bilis corruptae, qua sanguis putrescebat. Vomitorium e tartaro emetico, vel ipecacuanha cum lapidibus cancrorum, et decoctum cremoris tartari, optime profuit; in aliis, vt grauidis, herniosis, cet. rhabarbarum et decoctum cremoris tartari cum pulpa tamarindorum idem praestitit; si febris maligna non cedebat, electuarium diascordii FRACASTORII cum aceto, et interposita antiphlogistica, maxima cum vtilitate sunt adhibita.

4) *Re-*

4) *Relatio de arbore petrificata cum eius icone*, cu- p. 39.
ius iam alias mentionem fecimus *).

Part. II. N. 3. *Relatio de monte prope Dresdam* p. 73.
ſito, vbi petrefacta deprehenduntur, Auctore S. Eſt proprie ſummitas collis, a pagulo *Krebs* ad *Zehiſt* per quartam circiter milliarii partem adſcendentis, cuius ſtratum ſuperius eſt humus griſea, arenoſa, fertilis, ſub qua inuenitur ſtratum griſeum, lapideo calcareum. Summitas, ob arenoſo lapideam terram ſterilis, plurimis petrefactis abundat, quorum inprimis haec indicari merentur; 1) *tophus albus, optimus, flauis ſtriis notatus;* 2) *arenarius cinereus, particulis maioribus compoſitus, in quo pectinitae paruae et ammonitae haerent;* 3) *arenarius cinereus, particulis minoribus, cum adſperſis gryphitis;* 4) *arenarius vulgaris, et flauus, et cinereus, cum variis entrochis petrefactis, vel rectis, vel in ramos diuiſis.* Haec petrefacta in ſtratis inueniuntur.

6) *Relatio de maſſa carneo ſanguinea, per vias vri-* p. 108.
nae excreta, anno 1757 *et* 1758. Quinquagenarius, mictu cruento affectus, ſubito per vrethram eiecit fruſtulum carni ſimile, craſſitie digiti et longitudine ſpithamae; poſt aliquot dies rediit mictus cruentus, et paulo poſt rurſus emiſſa eſt portio ſimilis maſſae, eademque excretio intra duodecim dies ter facta eſt, praegreſſo ſemper languore inſigni et animi deliquio. Haec maſſa minime polypoſa erat, ſed potius ex ſanguine tenaci in ipſa veſica vrinaria producta videbatur.

Part. III. N. 5. *Relatio de aſtroitis prope Chemni-* p. 179.
tium reperiundis, Auctore S. Ibi inuenitur 1) *lapis ruber;*

 2) *albus*

*) vid. Commentar. noſtror. Vol. I. Part. III. pag. 522.

2) *albus et ruber;* 3) *niger, maculis albis et rubris, duritie ac politura achatae ſimilis.* Diſſecti et politi in ſuperficie oſtendunt ſtellas albas vel rubicundas, cum 4-8 radiis inſtructas. Quae ſtellae cum ex molliori conſtent maſſa, quam lapis, in quo continentur, ac formam vel cylindricam vel pyramidalem ſiſtant, et cum lapidibus aſtroideo cylindricis conueniant: Cl. Auctor putat, eas eſſe lapides aſtroideo cylindricos petrefactos, et a lapide achatae ſimili incluſos. Qui cum ſint partes pedunculi encrinorum: veroſimile eſt, partes pyramidales, cum lapidibus aſtroideo cylindricis per lapidem achatae ſimilem coniunctas, eas eſſe partes, quas in capitibus encrinorum videmus.

p. 159. Part. IV. N. 1. *Relatio de trochitis et entrochis, in variis Angliae regionibus reperiundis,* Auctore S. Trochitae, aſtroitae, entrochi et aſtroideo cylindri ad vnum genus pertinere videntur, cum trochitae ſibi impoſitae entrochos forment, et aſtroideo cylindri ex aſtroitarum coniunctione oriantur, et figura in vtrisque columnam ſiſtat, in prioribus rotundam, in poſterioribus angulatam. A pedunculo encrini inprimis proficiſci putantur. Vt oſtendat Cl. Auctor, quibus rebus, praeter figuram ipſis propriam, differant entrochi et aſtroideo cylindri, ex ROBERTI PLOTT *Natural Hiſtory of Staffordſhire* eorum mentionem facit, qui in Anglia reperiuntur. Nonnulli eorum partes vegetabilium ſiſtunt, vt ſtelechites, trunco arboris ſimilis; prope *Dudley* reperitur lapis, *Poxſtone* dictus, ligno petrefacto ſimilis; ſtelechites ſtibii facie ALDROVANDI, eiusque variae ſpecies, prope *Beresford* et *Stanſop* reperiundae, ad priores vix pertinent, cum conſtent ex lapidibus annularibus, in vtraque ſuperficie variis radiis notatis. RAYUS hos pro vertebris piſcium habuit. Alii ſunt caui, orifi-

orificio rotundo vel ſtellari. Maiores, radiis notati anguſtioribus, a centro ad peripheriam decurrentibus, trochi dicuntur, quorum ſi plures coniunguntur, entrochi formantur. Ex lamellis componuntur tenuibus, micaceis, quarum ſuperficies acutae ſulcos laterales producunt, ita poſitos, vt cum ſulcis ſequentis trochi angulum faciant. Si franguntur aut teruntur, odorem ingratum ſpargunt. In ſuperficie vtraque duplex eſt ſeries radiorum, prior circa canalem pentagonum medium; altera, ad peripheriam excurrens, a priori diſtinguitur circulo cauo, profundo. In aliis quatuor conſpiciuntur ſeries radiorum; aliorum radios percurrit linea vndulata; quam quidem rem icones adiectae melius declarant. Prope *Beresford* et *Stanſop* inuenitur petrefactum, quod ex craſſis trochis componi videtur, nec medium canalem habet, nec odorem emittit, ſi frangitur aut teritur, et ad IMPERATI *Columnettas* pertinere, a Cl. Auctore exiſtimatur.

6) *De ignauo.* Hoc animal formam et magnitudinem ſimiae habet, pilis denſioribus ac longioribus, dentibus magis acutis et longioribus, ventre maiori, proboſcide, oculis et naſo minori. Aures tantum ex meatu auditorio conſtant, magnitudo capitis eſt deformis, cauda breuiſſima, pedes laeuigati, palmati, tribus digitis longis acutis inſtructi. Rugoſum eſt; iuniorum cutis laeuis eſt, griſeo colore, ſeniorum rubra fit aut fuſca, maximeque piloſa. Non niſi fame ad motum incitatur, atque ſe mouendo ingratum eiulatum profert, quo ipſum ab hoſtibus defenditur; vix intra 8 - 9 minuta ſpatium trium pollicum progreditur. Arbores adſcendit, et fructus ac folia edit, ſaepeque fame perit, ſi arbores nimis diſtant, aut nimis altae ſunt. Inuenitur in America meridionali, et in Guinea Africae. p. 250.

Part.

p. 297. Part. V. N. 2. *Relatio de sic dictis rosis salicum.* Auctore S. Inueniuntur in salicibus, si incrementum gemmarum interrumpitur, folia lateralia in forma rosae expanduntur. et folia media non iustam formam ac magnitudinem attingunt; color earum est varius, vt plurimum viridiusculus. Plerumque initio autumni in salicibus regionum humidarum deteguntur, quarum gemmae iam vere mutatae erant. In variis salicum speciebus crescunt, v. c. *in salice foliis integris, glabris, ouatis, acutis; in salice alba; rubra; caprea; pumila; grisea capillari; in salice foliis ouatis, rugosis, subtus tomentosis, vndatis, superne denticulatis* LINN. *in salice foliis rotundo acuminatis* BAUH. *in salice latifolia, inferne hirsuta* CHABRAEI. Haec rosa producitur ab insecto, quod oua in gemmam salicis immittit, vnde postea vermes prodeunt, qui partes internas gemmae proliferae succis destituunt, ibi nidulantur ac formam mutant. Ex eruca, in rosa salicum enata, progignitur tandem initio iunii *Tenthredo* siue *Cinips ater, thoracis tergo virescente, pedibus saltatricibus* LINNAEI. Quodsi itaque *Cinips* oua in gemmam salicis immittit, praeripiunt quidem erucae hinc genitae succum gemmae salicis eiusque incrementum retardant, attamen vix impediunt euolutionem foliorum externorum, tempore vernali peragendam, haec autem ob istam resistentiam magis ad latera expanduntur, et folia media, postquam eruca, nunc in papilionem mutata, auolauit, minora manent, vt figuram rosae autumno sistant.

p. 382. Part. VI. N. 4. *De mirabili euentu febris malignae.* Quadragenarius febre acuta, cum pessimis symptomatibus coniuncta, laborauit, cui dedit Auctor bis vomitorium, atque decoctum antiphlogisticum; 5to die accedentes spasmos ac singultum clysmate et vesicatoriis mitigauit, 12moque die

venae-

venaefectio febrem dissipauit. Paulo post aeger per sex dies exspuebat multum sanguinis putridi, e gingiuis prorumpentis, vrina sanguine putrido inquinata erat, corpus maculis nigris obtectum, pulsus durus, et insigne corporis frigus sentiebatur, relicta animi integritate. E vena secta effluxit sanguis ruber, sero destitutus; accessit postea saliuatio pituitae viscidae, rediit calor naturalis, et post vsum acidularum Egranarum perfecta sanitas.

6) *De formicis albis.* In Asia et Africa reperiuntur formicae magnitudine mediocri, ventre albo, capite ac thorace rubro vel fusco. Aceruos construunt rotundos, conicos, peripheria 14 - 15 pedum, et altitudine 8 - 12 pedum, cum simplici ostio, qui exterius gypso quasi obducti sunt, interius e fornicibus et cameris constant, quae vel cibis, vel sordibus replentur, vel habitaculis inseruiunt. Cum moriantur, si diutius radiis solis expositae sint: de nocte tantum migrant sub portico, quem e terra conficiunt tanta celeritate, vt intra 12 horas canalem 8 - 9 vlnarum longitudine exstruant, quem continuant, si murum adscendunt, ac, si forte rumpitur, statim reuertuntur, vt illum denuo restituant. Si domum attingunt, per lignum sibi viam faciunt. Praeterea omnia, praeter lapides et metalla, aut ea, quibus sal inspergitur, deuorant, adeoque animalia viua necant, v. c. gallinas, oues, vaccas, glires, cet. Copiose propagantur, et acceptis alis gregatim auolant, atque ab auibus deuorantur. p. 395.

Part. VII. N. 1. *De nido acanthidis, et peculiari ratione vtriusque auis, qua constructus est.* Duae acanthes in hypocausto intra 14 dies mense martio nidum fecerunt ex pallio, pennis, linteo, filo, musco, pilis, cet. Femina ab 8 ad 13 apr. quotidie p. 403.

die ouum posuit, et ex sex ouis quatuor pulli incubatione excludebantur, qui reliquis duobus ouis, testis et excrementis, nutriebantur; medio maio femina rursus quatuor oua emisit, hinc duos pullos procreauit, eosque simili modo nutriuit; medio iunio femina, sana alias visa, subito post eiulatum mortua est; mas, alii feminae adiunctus, semper tristis fuit, et post 5 menses periit. Nidi fabrica ex icone adiecta melius cognoscitur.

p. 435. 3) *De cancro mammae feliciter curato* a Cl. RUMPELT. Quinquagenaria contusione sibi excitauit scirrhum mammae sinistrae, nucis iuglandis magnitudine, qui post 6 annos, variis minus aptis adhibitis remediis, in dies increuit, vt tandem in cancrum apertus sit. Adhibuit Cl. Auctor interne decoctum guaiaci cum cort. peruv. serum lactis, liquorem anod. miner. HOFFM. et laxantia antiphlogistica. Idem liqu. anod. tumori externe applicatus dolores auxit; vsus est itaque vt caustico, ad vlcus depurandum, solutione lapidis medicamentosi, e vitriolo, alumine et nitro parati, et quidem bono cum successu, eiusque vim postea cum elixirio acido DIPPELII efficaciorem reddidit, atque in sinus iniecit aquam vitrioli tepidam. Sic intra quatuor menses malum dissipatum, et relicta apertura paulo post cicatrice clausa est.

p. 467. Part. VIII. N. I. *Cogitationes de distributione auium, et modis, quibus inter se coniunguntur*, Auctore I. G. R. Existimat Auctor, ad aptam auium distributionem non sufficere considerationem rostri ac pedum, sed simul etiam requiri cognitionem rationis vitae et nutrimenti auium, cum alias genera coniungantur, quae saepe quoad mores et cibos maxime sibi contraria sunt. Ad vtrumque igitur respi-

refpiciens, aues in duodecim claffes hoc modo diuidit, vt et quoad figuram, et quoad mores ac cibos, inter fe conueniant. Feles volantes, fciuri alati, mures alis inftructi, ope *Caprimulgi* coniunguntur *cum auibus rapacibus, quae noctu efcam quaerunt*, et *primam claffem* conftituunt, ad quam pertinet noctua parua aucuparia; noctua cum auribus plumaceis; vlularum varia genera. *Secunda claffis* continet *aues rapaces interdiu volantes, quae infecta, aues, aliaque animalia deuorant*, vt aquilae fpecies, vultures, vultur Brafilienfis collo nudo, falcones, accipitres, et varias fpecies auium rapacium minorum, atque vtraque claffis per *Vlulam diurnam* coniungitur. *Lanius maior cinereus* ad *tertiam claffem* ducit, *cuius aues quidem rapaces funt, pedes autem digitosque graciliores habent, et, praeter carnes, fructus ac femina edunt;* huc referuntur pari, picae, monedulae, cornices, corui. Ad *claffem quartam* viam pandit *Tauraco, qui non folum a rapina, fed a fructibus etiam viuit, eosque peculiari roftro frangit*, vti omnes pfittaci, hic adnumerandi. *Coccothrauftes curuiroftra, crucifera, cuius pedes et vox cum Fringilla conuenit*, eft auis intermedia claffis quartae et quintae. Comprehenduntur autem in *claffe quinta aues, quae grana et femina roftro frangunt*, vt fringillae, linariae, pafferes Canarienfes, emberizae. Cum hac *claffis fexta* cohaeret, ope *Pafferis emberizae* fiue *milliariae, qui non folum grana roftro frangit, fed haec etiam integra deglutit.* Hic locum inueniunt *aues, quae grana et baccas integras deglutiunt*, vt alauda, turdus, merula, turdela, gauia, arquata, tarda, ftruthio, cafuarius, gallinae, columbae. *Cuculus, qui vermes fub mufco aut corticibus edit, et grana integra deglutit, feptimam claffem* componit, quae continet *aues, quae vermes et infecta ex arborum corticibus roftro petunt*, vt pici genera. *Trochylus, qui infecta et in arboribus,*

et

et volantia capit, *octauam classem* septimae adiungit, quam sistunt *aues, quae quidem insecta volantia captant, sed ratione rostri et pedum a praecedentibus differunt,* v. c. curruca, syluia, luscinia, hirundo, muscipeta. Nexus cum *nona classe* per *Sturnum* fit, *qui insectis aquaticis viuit*, *et plerumque ad aquas degit.* Huc pertinent *aues, ad aquas commorantes, et insectis aquaticis*, *cochleis*, *piscibusque se nutrientes*, v. c. ispida, hiaticula, fulica, haematopus. Quam quidem classem cum *decima* combinat *Rallus aquaticus, qui pisces*, *ranas*, *aliaque amphibia quaerit.* Concluduntur in hac classe *aues paludosae, longis cruribus et rostris praeditae*, *ac simili nutrimento viuentes*, vt ardearum genera varia, numenii, ciconiae, grues. Connectit *classem vndecimam* cum *decima Flamingo, praeter ranas et amphibia*, *variis seminibus sustentatus, et pedibus natatoriis instructus.* Ad hanc reducendae sunt *omnes aues natatoriae.* Cum iisdem arctissime coniungitur *classis duodecima*, per *Turdum aquaticum, qui pedes natatorios habet*, *et insecta aquatica aliaque comedit.* Componitur haec classis ex *auibus*, *quarum esca e vermibus et insectis desumitur*, vt sunt v. c. scolopaces, arquata stercoraria, cet. *Mellisuga minima* aues cum insectis coniungit, *cum, vti insecta, rostri ope rorem et mel e floribus sugat.* Conuenit inprimis cum *Phalaenis spirilinguibus* LINNAEI.

Vol. II. p. 68. Vol. II. Part. II, N. 1. *De regni mineralis praecipuis diuitiis, eiusque rebus raro occurrentibus, in Saxonia copiose reperiundis,* disserit Cl. SCHULZIUS. Indicantur loca, vbi apud nos e fluuiis educitur aurum, vel effodiuntur minerae argenti, cupri, stanni, plumbi, ferri, aut vbi inuenitur magnes, smiris, cinnabaris, cobaltum, sulphur, arsenicum, pseudogalena, corneus crystallisatus, minera antimonii colorata, lithanthraces, caespes bituminosus, succinum,

num, ſalinae, vitriolum, aqua cupro impraegnata, minerae ac terrae aluminoſae; praeterea lapides pretioſi, v. c. topaſius, beryllus, rubinus, chryſolithus, granatus, amethyſtus, ſilex pellucidus; lapis alabondicus, *Almandinſtein* dictus, qui prope *Lengefeld* reperitur, inprimis notari meretur, cum vix extra Saxoniam reperiatur; ob colorem a Cl. Auctore ad hyacinthos, ab aliis ad granatos, refertur. Porro abundat Saxonia opalis, achatis variis, iaſpidibus, marmore ſerpentino, variis marmoribus, alabaſtris, ardeſiis, lapidibus calcareis, cotibus, in quibus *cos aquam transmittens*, non diu detectus, inprimis indicandus eſt. Plurima etiam in Saxonia exiſtunt petrefacta, plurimae terrae, argillarum ſpecies variae, ſmectides, lithomargae, ochrae, terrae tinctoriae, terra miraculoſa RICHTERI. Nec minus in Saxonia fontes medicati ſunt, vt Radebergenſis, Wolkenſteinienſis, Gieshüblenſis, Lauchſtadienſis, cet.

7) *Relatio de auro et mineris aureis in Saxonia, inprimis prope* Reichmansdorf, *ditionis Salfeldenſis, detectis;* Auctore S. p. 118.

Part. III. N. 3. *Epiſtola ad amicum, in qua* Cl. WOODWARD et Cl. MORO *ſententiae, de terrae mutationibus, disquiruntur.* Originem petrefactorum, quam vtrumque non ſatis explicaſſe, Auctor arbitratur, ita demonſtrare tentat. Fluuii, ad mare accedentes, craſſiores partes, quas ſecum rapiunt, ad littora deponunt, ſubtiliores diu in mare agitantur, donec in forma luti aut glutinis praecipitantur, et conchylia, aliaque in fundo maris haerentia, tegunt ſenſimque plane inuoluunt. Quibus miſcentur plurimae partes praecipitatae ſalium, bituminum, petrolei et acidorum, quae ſoluta in aqua marina continentur. Sic in dies ſtrata augentur, p. 159.

 indu-

induresſcunt et lapideſcunt. Adiecta icon eſt tabula octaua Cl. MORO, paululum mutata, qua, contra Cl. MORO ſententiam, oſtenditur, mare non in dies magis increſcere, etiamſi et inſulas proferat, et regiones ſubmergat, ſed potius ſemper in eadem proportione cum terra retineri.

p. 186. 4) *De Hippopotamo.* Hoc animal eſt amphibium, magnitudinem bouis multum ſuperat, cui inprimis ſimile eſt, ſed cornubus caret, cauda, in extrema parte depilata, cum cauda ſuis conuenit; 1200-1500 libras pondere aequat; corpus obtegitur pilis breuibus, craſſis, fuſcis, in ſenectute griſeis. Caput eſt magnum, latum, ſuperius planum, labiis oris rotundis, magnis, naſo magno, naribus ſurſum patentibus. Praeter dentes molares habet quatuor dentes caninos, vt aper, 7 - 8 pollicum longitudine, et peripheria radicis quinque pollices aequat; inferiores maiores ſunt, magisque incuruati ſuperioribus; duriores albidioresque eburno; aures paruae; auditus et viſus acutus; oculi magni. More equorum hinnit, ac dentibus pedibusque ſe defendit. Crura ſunt breuia, craſſa, pedes magni, digitis quatuor inſtructi, anterioribus maioribus, poſterioribus minoribus. Celerrime currit; cutis duriſſima ad ventrem et inguina mollior eſt. Ope ignis fugatur. Piſces, gramina, oryza, mays, radices, ſunt eius nutrimenta. Quatuor foetus ſimul parit, et maxime foecundum eſt. Cutem rupi atterendo, ſibi venam ſecat; eleuato capite natat, et aquam e naribus protrudit.

p. 195. Part. IV. N. 1. *Explicatio petrefacti cuiusdam ignoti.* Id inhaeret ardeſiae cupri nigrae, cum luto nigrogriſeo arenoſo mixtae, et conſtat ex corpore compacto ſquamoſo, ad dimidiam pollicis lapidem ſuper-

ſupereminente. Circa hoc petrefactum eſt ſulcus, granulis nigris ſplendentibus obſitus, ibique ſtructura ardeſiae lamellata ita mutata conſpicitur, vt chelae cancri ſimilis eſſe videatur. Quod quidem petrefactum cancro petrificato non diſſimile eſt, attamen Auctor id magis pro fructu quodam habet.

3) *Relatio de oſſibus et cornubus, magnitudine enormi, hinc illinc, inprimis in Saxonia, e terra effoſſis,* a Cl. SCHULZE. Dicuntur oſſa gigantum, quae inueniebantur prope Hildeſiam, Canſtadiam, in ſpelunca *Baumans Hoele* dicta, et prope Quedlinburgum, Bononiae, prope *Mewe* ad Viſtulam, prope *Glüksbrunn* in fodinis cupreis. Inprimis autem in Saxonia prope *Burgtonna* in Ducatu Gothae anno 1695 ſceleton integrum inueniebatur, quod ſceleto elephanti ſimillimum erat. Locus, vbi effodiebatur, ex quinque conſtabat ſtratis terrarum, quorum 1) erat humus nigra, 2 vlnarum altitudine, 2) arena griſea, 1 ½ vln. 3) argilla ſabuloſa, 3 vln. 4) arena griſea, 3 vln. 5) arena alba, ſubtilis, 1 ½ vln. in qua haec oſſa latebant. Praeterea ſaepe effoſſa ſunt cornua magna rhinocerotis, naruali, aliorumque animalium, v. c. in Calabria, Anglia, Thuringia, Heluetia, Sueuia. Nec minus in variis Saxoniae locis eiusmodi cornua reperiebantur. Etenim prope *Burgtonna* in lapicidina detegebatur magnum cornu laeue, vnius vlnae longitudine. Prope Altenburgum ad pagum *Paditz*, anno 1704 ſimile cornu ex arena effoſſum eſt, cuius longitudo 3 vlnas aequauit, peripheria maior pedem vnum; ex lamellis albis, maculis nigris refertis, compoſitum erat. Locus, vbi haerebat, conſtabat 1) ex humo lutoſa 1 ½ - 4 ped. 2) ex arena maiori ½ ped. vbi latuit hoc cornu, et 3) ex argilla margacea ½ ped. Simile cornu prope p. 219.

 Miſni-

Miſniam ex humo lutoſa eductum eſt, et plurima oſſa permagna prope *Schieritz*.

p. 234. 5) *Relatio de migratione ſalmonum in Albi,* a Cl. SCHULZE. Salmo pertinet ad piſces marinos, qui, dum oua emittunt, e mari ſe conferunt, et aquam dulcem quaerunt. Initio veris in Albi deprehenditur, et ſub finem maii ex Albi in fluuium, *Mulda* dictum, transgreditur, tandem ex hoc ad fluuium *Wottawam* peruenit, et ibi menſe iunio, inprimis prope *Piſeck*, *Strakonitz*, cet. oua parit prope ripas, vbi flumen vadoſum eſt et ſabuloſum, vt ſolis calore citius excludantur. Hic incrementum piſciculorum exſpectat, et cum illis ad finem aeſtatis in Albim reuertitur. Praecipue mirandum eſt, ſalmones, dum flumina adſcendunt, ſuper maximas cataractas, ſex vel ſeptem vlnarum altitudine, transilire.

p. 245. 7) *Cogitationes de emendandis agris ope concrematarum ſtipularum*, auctore S. Lithuani incendunt ſtipulas eo loco, vbi ventus flammam per totum agrum diſtribuit, et poſt pluuiarum acceſſum terram aratro tractant, ſeminaque illi immittunt, et ex his cineribus maximam fertilitatem agris conciliant. Hoc enim modo cineres aequaliter diſperguntur, et ſal, pluuia ſolutum, aequali modo terram penetrat, praetereaque oua inſectorum plane deſtruuntur, vt et radices ac ſemina inutilium herbarum ſimul pereunt, quapropter frumenti grana maiora fiunt. Simili modo in Lithuania ſteriles terrae, muſcis, calamo et fruticibus obtectae, breui tempore in fertiles mutantur, cum per duos vel tres annos vrantur, ac poſtea colantur. Sic etiam apud nos eadem agrorum tractatio eadem commoda afferret.

Part.

Part. V. N. 1. *Relatio de ſitu vrbis Chemnitii, et ſoſſilibus ibi deprehendendis,* Auctore Cl. SCHULZE. p. 259. Chemnitium ſitum eſt in planitie amoena, vbique collibus ac montibus circumdata, et nonnullis riuulis irrorata. Humus eſt partim lutoſa, partim margacea, cum fragmentis venarum quarzoſis et granitiformibus. Hic inueniuntur lithoxyla, zoophyta et corallia, quae petrefacta duplicis ſunt generis, cum partim aliis petrefactis ſimilia ſint, partim propter peculiarem indolem differant. Priora, diuerſi coloris, duritie cum achate conueniunt, et fiſſurae lithoxylorum non raro repletae ſunt cryſtallis, onyche et amethyſto. Poſteriora conſtare videntur e tubulis variis, iuxta ſe poſitis, calcedonio, carneolo, onyche, achate plenis; in plurimis tubuli caui ſunt. A varietate tubulorum atque coloris diuerſa acquirunt nomina, et dicuntur *lapides ſturniformes,* (*Staarſteine*), ſi maculae rotundae ſunt, albae, aut variegatae; *lapides oculis ſignati,* (*Augenſteine*), ſi maculae ouales ſunt; *lapides vermes referentes,* (*Wurmſteine*), ſi tubulorum partes laterales rotundae conſpiciuntur. Corallia petrefacta plerumque adhaerent ſuperficiei lapidum, qui partes zoophytorum aut ſtellarum marinarum continent, et reteporis ſimilia ſunt. Ibi reperitur cos, vel ex arena tenera, micacea, vario colore, vel ex arena craſſiori quarzoſa; prope *Altchemnitz* multae ſpecies ardeſiae conſpiciuntur; ad *Niederhermsdorf* et *Drasdorf* lapis calcareus albus ac dendritae; ad *Auerswalda* lapis calcareus niger, ad agrorum fertilitatem parandam aptus. In ditione Chemnicenſi porro reperiuntur variae ſpecies iaſpidis, quae, vt fragmenta metallica, hinc illinc in agris diſperſae ſunt, plurimae ſpecies achatarum, chalcedoniorum, et carniolorum, granatorum, chryſolithorum, topaſiorum. Prope *Gablenz* et *Hartha* lithanthraces ſunt.

 Addi-

Additur tandem index petrefactorum ac lapidum, qui in regione Chemnicensi reperiuntur, quorum nonnulli in icone adiecta delineati sunt.

p. 284. 3) *De tutissima et facillima methodo refocillandi aqua submersos;* Auctore R. Hic requiritur, 1) vt calor naturalis restituatur et circulus sanguinis; 2) vt pulmones ac cerebrum a sanguine nimio liberentur; 3) vt aqua deglutita e bronchiis euacuetur. Primum adiuuatur, si submersus inuoluitur membranis animalium recenter mactatorum, inprimis veruecum, vel obtegitur cineribus calidis, vel arena calefacta, aut sale calido, vel sternutatione alcalinis volatilibus excitata, aut clysmate herbae nicotianae et frictione. Secundum peragitur sectione venae iugularis, sternutatione, analepticis, vt infuso Chamomillae, clysmatibus calefacientibus. Tertium attingitur titillatione faucium, ope plumulae, vomitoriis, et iis, quae tussim excitant.

p. 323. Part. VI. N. 1. *Relatio de magnesia alba, in Anglia inuenta*, a Cl. WEINLIG.

p. 353. 6) *Relatio de cura paralyseos, apoplexiam secutae, ope electricitatis peracta;* Auctore Cl. SCHULZE. Vir, 52 annorum, in toto latere sinistro post apoplexiam paralyticus factus est, sublata omni fere sensatione, et post octiduum obmutuit, sine vlla febre. Varia quidem remedia aegrum intra sex menses ex parte sanitati restituerant, brachium tamen affectum in dies magis emarcuit, et pluribus postea frustra tentatis remediis, tandem Cl. Auctor per quatuor hebdomadas quotidie manui ac pedi aegroto applicauit vires electricas, tam prospero cum successu, vt postremo sensus et motus muscularis in brachio et pede affecto redirent vna cum robore, et tandem

post

post vsum aquarum Toeplizensium perfecta sanitas recuperaretur.

Part. VII. N. 2. *Relatio de vlula exotica prope* Dahlen *sclopeto necata.* Color pennarum est albus, cum fimbria fusca et circulo iridis flauo. Longitudo alae non expansae est 19 poll. thoracis latitudo 7 poll. vngulae sunt 1 ½ poll. latae, acutae, nigrae. Adiicitur eius figura in icone, quae rem magis illustrat. Secundum KLEINIUM dicitur *Vlula alba Islandica*, a LINNAEO *Strix capite laeui, corpore albido*, a RUDBECKIO *Noctua scandiana maxima, ex albo et cinereo variegata.* p. 394.

5) *Relatio de lapidibus violaceis, in Saxonia prope* Altenberg *reperiundis*, a Cl. SCHULZE. Hi lapides, odore violarum praediti, duplicis generis sunt; alii ex partibus cinereis, granulosis maioribus, cum mica mixtis; alii ex quarzo, e granulis minoribus composito, et ferrum continente, constant. Odor a musco, superficiei horum lapidum adhaerente, proficiscitur, cum euanescat, si muscus abstergitur. Cl. BRUCKMANN tribuit hunc odorem licheni cuidam, qui initio superius colorem fructuum aurantiorum, inferius nigrum ostendit, postea flauescit, tandem albescit, et sub forma squamarum a lapide secedit. Dicitur a LINNAEO *Lichen leprosus, flauescens, lineolis nigris, mappam referens*, a DILLENIO *Lichen nigro flauus, tabulae geographicae instar pictus.* Cl. Auctor vero, cum in hoc lichene, caute ab his lapidibus separato, nullum detexerit odorem violarum, putat potius, hunc muscum, qui producit odorem horum lapidum, esse *Byssum, colore griseoviridi*, quae hinc illinc illis lapidibus adhaeret, et oculo nudo vt terra tenera viridescens apparet, sub microscopio autem fungosum contextum, e spiculis prominen- p. 429.

minentibus ortum, ſiſtit, atque *Byſſus puluerulenta, ſubuiridis, odorem violae ſpirans,* dici poteſt. Si lapides illi aqua humectantur vel calefiunt, odor violaceus augetur. In iisdem lapidibus porro inuenitur alia byſſi puluerulentae ſpecies, colore ſubrubro vel purpureo, odore violaceo debiliori, quam LINNAEUS appellat *Byſſum puluerulentam, ſanguineam, ſaxis innaſcentem;* ſed anceps eſt Cl. Auctor, vtrum haec ſit noua ſpecies, an color ſubuiridis Byſſi tandem in ſubrubrum mutetur?

p. 436. 6) *Relatio de noxa cicutae aquaticae,* a Cl. SCHULZE. Ab eius enim eſu quatuor pueri quarta hora moriebantur, maximis doloribus et conuulſionibus excruciati; in alio ſanguis e naribus, ore, auribus et oculis emanabat; alius altero die epilepticus periit; reliquorum ſanitas diu inconſtans fuit.

p. 458. Part. VIII. N. 2. *Collectanea ad hiſtoriam naturalem Saxoniae,* a Cl. SCHULZE. 1) Hic deſcribuntur duae ſpecies inſecti nondum cogniti, quod, ob deficientem apicem elaſticum thoracis eiusque vaginam, ab Elateribus differt, atque ob nodoſas et articulatas antennas a Cerambycibus diſtinguitur, cui Cl. Auctor nomen impoſuit *Serratulae totius nigrae* et *Serratulae capite nigro, thorace ſanguineo, elytris miniatis.*

2) Idem vernali tempore in riuulo prope Dresdam inuenit globos materiei glutinoſae, qui, in vitro cylindrico aqua pleno ſeruati, ſe vndique expandebant, et ex filis exiguis in centro coniunctis conſtabant, ſenſimque magis increſcebant, poſt quatuor autem hebdomadas ſe contrahebant, et mucum griſeum cum aliqua terra mixtum in fundo vitri ſiſtebant. Cl. Auctor hos appellat *Conferuas gelatinoſas, filis ſimplicibus ex centro communi prodeuntibus,*

tibus, cum conueniant cum *Conferua filis ramofis moniliformibus, articulis globofis, gelatinofis* LINNAEI, et cum *Conferua Alpina lubrica, filamentis nodofis coeruleis* DILLENII.

3) In fodinis lithanthracum Dresdenfium reperitur Byffus, trabibus increfcens, laciniis, vlnam dimidiam longitudine fuperantibus, dependens, colore albo, fabrica tenerrima. Similis eft *Byffo filamentofae, capillaceae, perenni, cinereae*, LINN. et, vt eius fpecies vel varietas, dici poteft *Byffus filamentofa, candida, perennis*.

4) In fodina metallica, *alte Hofnung Gottes* dicta, et in pago *Grofsvoigtsberg*, prope *Noffen* fita, inuenitur minera in vena fabulofa, quarzofa, ferrea, cum pyrite fulphureo granulofo mixta, haerens, pici fufcae, purae, fimilis, minime fplendens, et in paruis tantum fruftulis, vt fuccinum, pellucida; facile teritur in puluerem flauum, aqua non mutatur, igne difficile liquefcit, aliquot drachmas argenti continet, et ad *Pfeudogalenam* pertinere videtur.

5) Minerae plumbi virides et nigrae nunc effodiuntur ad *Schwarzenberg* et *Tzfchopauiam* in fodina *S. Trinitatis*. Vena mixta eft cum fpato albo, lamellato, rarius cum quarzo, rariffime cum corneo. Minera plumbi viridis, cuius color eft vel clarior, vel obfcurior, concretiones cryftallinas (*Drufen*), cryftallos, aut pyramidas format. Minera plumbi alba et pellucida aut in venis metallicis, centrum telluris quafi petentibus, (*Drumweife*), aut in forma lamellarum offenditur. Minera plumbi nigra vt puluis niger, vel compactior, vel fub forma plumbaginis, apparet. Minera plumbi fufca, praeter colorem fufcum, cum minera plumbi viridi conuenit, quacum plerumque ochra martis inuenitur, cui color viridis et fufcus tribuendus effe videtur. Minera plumbi alba eft proprie faccharum faturni, e terra

 elemen-

elementari enatum, cui ſi accedit ochra martis in maiori vel minori copia, paratur color vel flauus, vel viridis, vel fuſcus. Praeterea reperitur in fodina *S. Trinitatis* 1) *galena teſſulis maioribus, compacta;* 2) *pyrites ſulphureus;* 3) *minera cupri ſubflaua;* 4) *aerugo natiua.*

6) Petrefacta in ſilicibus reperta demonſtrant, ſilicem antea mollem fuiſſe, vel ex indurato glutine marino ortum eſſe, inprimis cum ope ſpiritus vitrioli in gelatinam ſoluatur; praeterea non niſi ea in his incluſa ſunt, quae in fundo maris deprehenduntur. Additur index locorum Saxoniae, vbi ſilices, variis petrefactis, vt madreporis, coralliis, conchyliis, echinis, cet. repleti inueniuntur.

p. 487. 5) *Relatio de nonnullis ſpeciebus polyporum, in aquis Dresdenſibus occurrentium*, a Cl. SCHULZE. Detexit enim duas ſpecies polypi nondum deſcripti, *Polypum paruum, album, cum brachiis breuibus*, et *Pſeudopolypum ſolitarium, album, erucaeformem, cum labiis oris inermibus.*

p. 499. 6) *De aranea ſaliente.* Eſt *aranea ſaliens nigra, lineis albis, transuerſis, ſemicircularibus* LINNAEI, quae habitat in fiſſuris murorum, vel ſub tegulis tectorum ſoli expoſitorum; duas lineas longa eſt, pedibus breuibus, craſſis, abdomine piloſa, oculis octo, in ſuperiori parte ſemicirculari thoracis ſitis, quorum duo maiores ſunt reliquis.

(o)

XV. D.

XV.

D. IOHANN GEORG ZIMMERMANN, *Mitglied der Königl. Preußischen und Churbayerischen Academien der Wissenschaften in Berlin und München, der Academien in Palermo und Pesaro, der naturforschenden Gesellschaften in Zürich und Basel, der oeconomischen Gesellschaft in Bern und Stadtphysicus in Brugg, von der Erfahrung in der Arzneykunst. I. Theil. Zürich bey Heidegger.* 1763. 8. 1 *Alph.* 8 *Bog. II. Theil Zürich* 1764. 1 *Alph.* 18 *Bogen.*

Id est;

Tractatus de experientia medica. P. I. II. Auctore D. IO. GEORG ZIMMERMANN.

Vbique fere multorum animis insidet opinio, eos sane medicos, qui diu pluribusque in curandis morbis opem tulerint, experientia instructos aliisque praeferendos esse, immo haud pauci quoque medicorum sunt, qui, quod per aliquam iam annorum seriem in visendis aegris praescribendisque remediis suum transigerunt tempus, singularem crepare experientiam solent. Verum, quoniam et ipsi arti medicae et generi humano damnosa existit haec opinio, gratias decernimus Cl. ZIMMERMANNO, quod, etsi vulgo eripere suum errorem impossibile est, voluerit tamen, medicis ita sentientibus, docendo, quid vera sit experientia medica, eundem euellere. Optandum tantum est, vt tales attente perlegentes elegantem libellum, se ipsos perquirant suasque metiantur vires, et firmam veramque cum sano iudicio experientiam acquirere nitantur. Duas demum,

demum, quas etiam ſimul proponimus, partes edidit Cl. Auctor, tertiam adhuc exſpectamus.

Pars autem prima iterum in tres diſtinctos ſubdiuiditur libros, quorum primus experientiae naturam, alter eruditionis verae, ad genuinam experientiam conſequendam, neceſſitatem, tertius obſeruandi methodum et ſigna morborum certa colligendi modum tradit. Pergit deinde in altera parte, quae librum complectitur totius tractationis quartum, ad contemplandam ingenii (*genie*) aptitudinem, qua potiſſimum in cauſſis morborum indagandis occupatur medicus, atque de hiſce cauſſis egregie exponit Noſter. In omni vero tractatione apparatum propriae ſcientiae et ſtudioſae attentionis prodit, nec non dictione vtitur accurata, quae non nunquam graphice res depingit. Nos vero ex his primaria tantum, lectionem ipſius libri commendantes, momenta adducemus.

P. I. p. 6. Ea potiſſimum Cl. Auctoris intentio eſt, vt fundamenta doceat, quorum cognitio et applicatio ab experientia petitur. Hinc experientia nata per ſenſus ex contemplatione rei iterata, quippe inſufficienti fulta obſeruatione, falſa, et exercitium in medicina, huic ſuperſtructum, coecum eſt. Dum autem per variarum ſcientiarum exemplum hoc
p. 24. probat Noſter, tandem ad medicinam reuertitur, cuius quippe ſtudioſior perueſtigatio plerumque negligitur, vulgaris ſic dicta experientia praefertur, quod facilis illa eſt acquiſitu, ab imperitis etiam medicis laudatur, a ſapientioribus vero damnatur. Multa tamen infert talis opinio hominum pericula toti generi humano, tyrones a ſtudiis arcet, medicinae incrementa ſupprimit, ignorantiae audaciaeque foras pandit, multorumque vitiorum foecunda ſit mater, vtut famoſos ſaepe reddat illos, qui falſae ſuae experientiae praecones exiſtunt, medicos.

Opus

Opus enim eſt ad veram capiendam experientiam p. 63.
eruditione, quae in vulgus condemnitur vehementer, cuius tamen varia praeiudicia, v. c. lectione aliorum librorum nihil proficere poſſe medicum, et illum climati tantum ſeſe accommodare debere, argumentis egregie diſcutit, nec non eruditionis in facienda medicina commoda inde ſtabilit, ſimulque, p. 91.
quantum lectio librorum ad cognitionem veram conferat, per exempla comprobat. Quippe qua non memoria tantum rerum, ſed intellectus potiſſimum acui debet, quam quidem ſcientiae genuinae notam eſſe docet, et ex monumentis hiſtoricis illuſtrat. Quum itaque aliorum ſcriptorum lectio nos p. 130.
ipſos auctorum experientiae participes reddat, ex eo eruditionis in veram experientiam patet influxus, qui obſeruatione ſuffulcitur, Noſter vocat *Beobachtunsgeiſt*. Requiritur autem idonea res rite p. 137.
contemplandi aptitudo, quae ad phaenomena ſeu cauſſarum effectus et earum ſigna reſpicit: ſenſus nimirum et iudicium ſimul adhibentor, philoſophica itaque indiget contemplatione, quae certe in vulgaribus ſic dictis medicis practicis non exiſtit; obſeruatio etiam, ſi minus recte adhibetur, diſſenſus cauſſa eſt, ex quo alii doctrinarum medicarum incertitudinem, ſed falſo, deriuant. Impeditur ta- p. 178.
men haec obſeruandi facultas per praeiudicia, animi affectus, adſumtas ſententias, ſuperſtitionem, falſa de morbis iudicia, contradictiones incongruas et medicamentorum propoſitorum farraginem. Ni- p. 203.
hilo minus bonae obſeruationes neceſſariae ſunt atque perutiles, ſi eae ſcilicet attente, lente et prudenter, iteratis vicibus, in omnibus morbis, ſine vlteriori rationum ſcrutinio inſtituantur, clare et diſtincte deſcribantur, ſiue ad ſingularem quendam morbum ſpectent, ſiue communes morborum notas contineant, qua in re SYDENHAMI et FREINDII ſententias p. 220.
conci-

conciliare nititur, quorum hic vniuerſales, ille par-
ticulares morborum hiſtorias praeferebat. Suadet
autem Noſter, vt medicus ſingula, in morbo quo-
cunque obuenientia, phaenomena rite adnotet, quo
iudicium firmum acquirat, ſiquidem exinde non
raro euenire poſſet, vt praeteruiſa vel noua perſpi
p. 235. ciat. Primo ergo loco ſciſcitatur intellectus ſym-
ptomata morborum, praecipue, quae ad morbi eſ-
ſentiam pertinent, horum omnium Cl. Auctor pa-
thologicam explicationem concinne ſubiungit. Ab
p. 244. his ad morbi ideam fertur medicus, rationis ſubſi-
diis, genus ſpeciemque definiens et denominans.
p. 254. Conuenimus cum Cl. Auctore, in denominandis
morbis non nunquam vagos eſſe medicos, ſi defini-
tiones ex hypotheſi nec ex phaenomenis deſumunt,
p. 265. exemplo inflammationis oculi vtente. Optima morbi
cognitio ex ſignis habetur, quae per omnem morbi
decurſum, etiam in inſtanti criſi colligi debent, nec
tamen hic ſufficit vnum ſignum, ſed plura. Interim
p. 290. non deſunt caſus, vbi mali latentis ſigna deſunt,
quorum aliquos Cl. Auctor adducit, vt illum L. B.
A WASSENAAR, et marchionis GUIDONIS A St.
AUBAN, quorum prior ruptura oeſophagi, alter
ſteatomate, in pectore nato, obierat, deſcribente id
BOERHAAVIO. In ſignis ſigillatim perquirendis
porro verſatur Noſter, pulſum, reſpirationem, vri-
nam, totiusque ſuperficiei corporis contemplatio-
nem ad obſeruandum proponens, in quibus ea,
quae notatu digna ſunt, et ad ſanum iudicium re-
p. 344. quiruntur, ſollicite percurrit. Pulſuum numerum
ad menſuram horologii definit, quod minuta ſecun-
p. 352. da indicat, variaque ſtadia morborum ex numero
determinari poſſe probat: intermittens in morbis,
pectus adficientibus, pulſus diarrhoeam non ſignifi-
cat ſemper, nec dicrotus haemorrhagiam narium,
aut deliquium animi vel proximam mortem. Inae-
qualitas

qualitas pulſus ratione celeritatis in vno eodemque aegroto ſeſe obtulit Noſtro, vt in vno latere intra minutum primum quinquaginta quinque, in altero e contrario nonaginta pulſus obſeruarentur. Solum tamen hoc ſignum nunquam ſufficit, reſpirationis diſcrimina, hic recenſita, itidem multa docent, tarda et minima cum vita minima eſt, ex qua tamen reſuſcitari nonnunquam poſſunt homines, adfirmante tentamine ab ipſo Cl. Auctore ſuſcepto. Signa ex lotio his poſtponenda cenſentur, licet varia ex illo dignoſcuntur; coeruleam vidit vrinam IANUS PLANCUS, ſed dubia videtur obſeruatio eſſe; alba pallida, in criſi morborum obuenit Noſtro, gelatinoſa craſſa, in arthritide a BAGLIVIO adnotata fuit, ſimiliter in morbo eodem Noſter per veſicatorium gelatinam extractam reperit cum ſanitatis reſtitutione. Alia ſigna ex corpore deſumuntur, quae cum pari ac reliqua induſtria hic deſcribuntur, exſcreatio craſſa in inflammatione pectoris ab initio ſalutaris eſt, in primis, ſi vapore aceti promouetur, inflammationem autem ab initio diſcutit camphorae vſus. Temperamenta etiam diſcrepantiam faciunt, quo nomine Cl. Auctor eam corporis conditionem intelligit, qua homo ſentit, cogitat et agit, in morbis autem, quatenus morbos ſentit et diiudicat, ex quo non ſolum ipſorum morborum effectus differunt, ſed animus etiam patitur, qui pariter varia offert iudicia, praecipue, ſi vires eius ante mortem quaſi exſurgunt. Quamuis autem magna ſignorum copia eſt, omnia tamen rite penſitanda ſunt, vt hiſtoria morbi, verae experientiae fundamentum, conſtet.

p. 356. p. 369. p. 383. p. 407. p. 444.

Non minus abſolute neceſſaria eſt aetiologia morborum, tanquam medicationis baſis, hanc autem doctrinam altera parte nunc perpendit Noſter. Ex diuerſis autem conditionibus communes perſpi-

P. II.

p. 4. cere notas, res ingenii eſt, quod imaginationem et intellectum, quantum fieri poteſt, perfectum ſupponit, quum vero vtriusque huius requiſiti ſint gradus, eum a medici ingenio poſtulat gradum, vbi imaginatio et intellectus ſibi pares ſunt. Hoc ingenio ad experientiam veram opus habet medicus,
p. 23. nec anni illud faciunt, ſed ingenitum quaſi eſt: hoc etiam iuuante per analogiam, variorumque euentuum comparationem, ad veri ſpeciem ipſamque veritatem appropinquat medicus, id, quod adductis, ex inoculatione variorum morborum cet. exemplis
p. 44. Noſter confirmat. Sic mercurialis emplaſtri vſum variolas a facie auertere analogia feliciter iuſſit, ex qua verum diiudicare docet *inductio*, alter noſtrae
p. 49. cognitionis fons. Effectuum porro obſeruatio recta ad cauſſas ducit, quae difficulter inueniuntur: hinc omnino peritum prudentemque virum expoſtulant, nec a plebe dignoſcuntur, nec diiudicantur, praeconceptae eius opiniones variae adducuntur, diluuntur, licet in his haud raro etiam a medicis ad experientiam, ſed falſo, prouocetur. In cauſſis namque ſimplicium et compoſitarum notione opus eſt, quas expiſcari debet medicus ex aegroto, nec non diſcernere vim et magnitudinem cauſſae atque effectus, ſiquidem, quod cauſſa eſt, alibi effectus exiſtit. Iterum in his differentia eſt, quum aliae cauſſae remotiores ſint, aliae propinquiores et proximae morbi: ab illis ad harum cognitionem venit medicus, quae autem agenda ipſi ſint, vbertim explicat Noſter, rerum ſic dictarum non naturalium indolem copioſe indagans, ſimulque, vt ſolet, exempla vbique inſpergens, cauſſae efficaciam docturus. Ab aeris disquiſitione ad cibos, potuum genera, motum et quietem, ſomnum et vigilias, excreta et retenta, tandemque animi adfectus pergit, quibus noxas a nimia animi intentione, nec non

non aliis conditionibus, a ſingulari corporis diſpoſitione adiungit, et vires tandem corporis humani reſiſtentes harum cauſſarum virtuti perpendit. Aeris incluſi nec renouati pernicioſam indolem celeri- p. 181.
terque necantem, ſingulari, notatuque digniſſimo exemplo confirmat Cl. Auctor, vbi centum et quadraginta ſex homines, vni carceri incluſi, vna nocte ad viginti tres perierunt. Inter cibos ſecale cornutum admodum noxium eſt, quod conuulſiones et gangraenam excitat, cuius morbi hiſtoriam Noſter p. 244.
recenſet; dyſenteriam ab vſu horaeorum fructuum p. 256.
non excitari, contra vulgarem probat ſententiam. Pultes farinaceas infantum, tanquam praecipuam p. 264.
rhachitidis cauſſam, accuſat, atque gelatinas ex carnibus, debili ventriculo admodum noxias, pronunciat. Cupreorum vaſorum in arte coquinaria noxam, p. 284.
ELLERI tentaminibus commotus, adeo late patere negat, dum modo, quae cuprum ſoluendi potentiam habent, non adhibeantur. Calida potuum ge- p. 326.
nera recte inſidioſa eſſe, et potus Thee noxas variis morbis, in primis feminarum fluori albo be p. 341.
nigno, in Heluetia aeque ac apud nos non infrequenti, anſam praebere, multis argumentis docet. Loco ſuccoladae poſt haemorrhagiam, in atrophia p. 353.
et ſimilibus morbis, quum haec nimium exaeſtuet, potionem ex farina auenacea toſta et lacte cum pauca ſuccoladae quantitate commendat. Nimias p. 422.
poſt partum vteri haemorrhagias plerumque ex vteri ruptura fieri contendit, ſed ſine hac non infrequenter ipſam vteri peſſimam inertiam addimus, quippe qua, deficiente contractionis cauſſa, ad mortem ſanguis promte effluere deprehenditur. Animi p. 430.
adfectum et paſſionem diſtinguit, prior conſiſtit in ſola inclinatione, poſterior eſt effectus illius; inter alia timoris et terroris ſtupendi efficacia recenſetur, quibus etiam congrua adduntur exempla, ex quibus

remotae morborum caussae in aetate, sexu, temperamentis, idiosyncrasia, variisque corporis et animi
p. 613. vitiis quaerendae, elucescunt. Tandem vero vires proprias corporis multa ferre, subigere, mutare demonstrat, immo vires animi idem praestare coniicit, et exemplis confirmat, virium vero mensuram non perpendit.

Promittit etiam passim Cl. Auctor tertiam partem addere, quae de medicamentorum effectibus disseret. Quod in omni, vbi opus erat, demonstratione varia exempla, quae vel a se ipso vel ab aliis obseruata sunt, addidit, et lectu iucunda et doctrina plena eius euadit tractatio.

XVI.

An Essay on the most effectual Means of preserving the Health of Seamen in the Royal Navy. Containing directions proper for all those, who undertake long Voyages at Sea, or reside in unhealthy Situations, with Cautions necessary for the Preservations of such Persons, as attend the Sick in Fevers. By IAMES LIND M. D. Physician to the Kings Hospital at Haslar near Portsmouth, and Fellow of the Royal College of Physicians in Edinburgh. The second Edition, improved and enlarged. London printed for D. WILSON. 1762. 8. pl. 20.

id est:

id eſt:

Tentamen ſuper remediis efficaciſſimis ad tuendam ſanitatem nautarum claſſis regiae, continens inſtructiones in vſum eorum, qui aut nauigationes longiores ſuſcipiunt, aut in locis parum ſalubribus degunt, adiunctis cautionibus neceſſariis ad praeſeruationem eorum, qui febre laborantibus opem ferunt. Auctore IACOBO LIND.

Hic liber etſi in vſum claſſis Anglicae potiſſimum conſcriptus ſit, multa tamen egregia continet, quae tum nautis in vniuerſum, tum iis, qui aegrorum curam gerunt, prodeſſe poſſunt. Primo p. 1. capite exponitur de praecauenda morborum contagioſorum in claſſe generatione. Sunt enim morbi nautis Anglicis tempore belli potiſſimum fatales et exitioſi, quum numerus eorum, qui ferro, naufragiis aut aliis eiusmodi caſibus tunc pereunt, nullius fere momenti ſit, ſi comparetur cum numero eorum, qui morbis in claſſe ſuccumbunt. Cauſſa praecipua, quae contagium belli tempore in claſſe gignit et diſſeminat, in eo conſiſtit, quod cogantur ad claſſis ſeruitium nautae, ex India aut aliis longioribus itineribus vix reduces, adeoque debilioris naturae; deinde, quod vilioris cuiusque generis homines, ex carceribus aut aliunde adducti, ad eundem vſum ſumantur. Quae Cl. Auctor contra hanc noxiam conſuetudinem facienda ſuadet, vti facile patet, extra Angliam nullum fere locum habent. Propius p. 13. tandem ad morborum conſiderationem accedens, de morbis in ſeptentrionalibus regionibus et in iis nauibus oriundis agit, quae per hiemem quoque in mari verſantur. Oriuntur vero illi potiſſimum ex humida frigidaque tempeſtate, atque maxima ex

 parte

parte catarrhales ſunt, et rheumaticae indolis. In his venaeſectio ſtatim in initio adhibenda eſt, quo phthiſis et rheumatici chronici morbi, quibus tam multi nautarum obnoxii eſſe ſolent, praecaueantur. Cepam alliumque cibis Noſter addere iubet, inprimis vero ſuadet, cereuiſiae tenuiori (*Small- Beer*), qua nautae vtuntur, quartam partem ſpiritus vini admiſcere, aut tincturae ſpirituoſae rad. gentianae vel alius eiusmodi remedii. Paratur hac ratione addito aceto vel cremore tartari, melleque vel ſyrupo vulgari potus genus, maxime nautarum et militum hiemali tempore ſanitati conducens, Ruſſis, qui eo frequenter vtuntur, *Aſhbetten* dictum. Porro Noſter de modo vegetabilium ad claſſem commodius deportandorum, et ratione praecauendorum morborum ab exhalatione ligni recentis, ad con-
p. 23. ſtructionem nauium adhibiti, ortorum diſputat. Ad morbos tandem in auſtralibus regionibus maxime obuios accedens, primo carnes ſale conditas vitari iubet, atque ad hanc rem luculentius confirmandam exempla nauium adducit, quarum nautae ſola hac cautione adhibita a morbis contagioſis immunes manſerunt. Addit deſcriptionem vegetabilia per ſatis longum tempus ſalis ope conſeruandi. Semina naſturtii aquatici aquae communi, quae pro potu in nauibus conſeruatur, inſerere ſuadet, qua ex re duplicem vſum oriri poſſe putat, primum, vt herbarum recentium copia ſemper adſit, deinde vt aqua ipſa, vi plantae huius impraegnata, antiſcorbuticum potus genus largiatur. Commendat porro potus illud genus, Anglis *Punch* dictum, et vt optimum antiſepticum cremorem tartari laudat. Addit tandem conſilia de ebrioſorum cura, et effectibus fulminis in nauibus praecauendis.

p. 49. Iam his generalioribus praemiſſis ad ſpecialiores morbos, qui in calidiore potiſſimum climate maxime perni-

perniciosi sunt, accedit. Ex his morbis praecipuus est febris putrida, intermittenti aut remittenti similis, tertianae duplicatae typum quasi habens. Haec a febre flaua (*yellow fever*), siue vomitu nigro (*black vomit*) differt, quae etsi putrida quoque sit, tamen pauciores tantum et aduenas potissimum ex Europa in India occidentali inuadit. Prior vero febris in omnibus calidis regionibus vnus idemque morbus est, inter tropicos vero autumnali potissimum tempore obseruatur. Vulgatissimum et optimum remedium cortex Peruuianus est, quem etiam Angli in Guineensi littore contra hunc morbum vt praeseruatiuum in infuso spirituoso cum cort. aurant. maximo cum fructu adhibent. Reliqua huius sectionis pars cautiones tradit, nautis in littore minus salubri versantibus vtiles. Subiungit nonnullas de aquae marinae in aquam communem per destillationem mutatione adnotationes.

In altera sectione de remediis agitur, quibus contagii in nauibus propagatio impediri potest. Qua ratione naues purgandae, et aegrorum in iis cura habenda sit, docet Noster, inprimis vero iis, qui inter aegros versantur, varia consilia ad conseruandam sanitatem dat. Addit obseruationes de venaesectione praeseruatoria, quae vulgo in nauibus, quae ex frigidiore in calidum clima transeunt, institui solet, eamque non in omnibus temere concedi posse ostendit. Reliquam libri partem variae de caloris diuersis in regionibus gradibus cum eodem thermometro institutae obseruationes, et medicamentorum in morbis nautarum vtilium catalogus constituunt. p. 94.

XVII.

An Eſſay on the medical conſtitution of Grea
Britain. To which are added Obſervation
on the Weather, and the Diſeaſes, whic
appeared in the Period included betwee
the firſt of Ianuary 1758, and the Summe
Solſtice in 1760. Together with a Narra
tive of the Throat Diſtemper and the Mili
ary Fever, which were epidemical in th
Duchy of Cleveland in 1760. Likewi
Obſervations on the Effects of ſome Anthe
mintics, particularly of the great Baſtar
Black Hellebore, or Bearsfoot. London, pri
ted for Miller and Wilſon. 1762. 8. 1 Alp

id eſt.

Tentamen deſcriptionis phyſicae Magnae Br
tanniae, cui additae ſunt obſeruationes ſup
tempeſtate et morbis obuiis in periodo, qu
fuit inter primum Ianuarii 1758 et ſolſtitiu
aeſtiuum 1760. Vna cum narratione
angina et febre miliari, morbo vtroque ep
demico in Ducatu Cleuelandiae 1760. N
non obſeruationes de effectibus nonnull
rum anthelminticorum, inprimis Hellebo
raſtri GESNERI.

Auctor huius tentaminis, vti ex epiſtola dedic
toria ad Ill. PRINGLE, huic operi praefi
patet, eſt CAROLUS BISSET, artem medicam *Sh*
toni in Cleuelandiae Ducatu, qui ad Eboracenſe
p. 1. Prouinciam pertinet, exercens. In *primo* capi
de aere Magnae Britanniae in genere, tempeſta
bus ventisque agit, atque mutationes, quas aer p
diue

diuerſa ſua indole in ſanitate incolarum huius inſulae producit, in genere disquirit. In vniuerſum in temperatiore aere inſulani viuunt, mutationesque tempeſtatum tantas tamque vehementiores et inopinatas non experiuntur, quam ii, qui in continente degunt. Quae etiam cauſſa eſt, cur aeſtas non tam calida, et hiems frigidior in Anglia, quam in ea, quae ex aduerſo ipſi poſita eſt, Galliae parte eſſe ſoleat. Qui ad maris littora habitant, hoc habent ex maris vicinia commodum, vt maritimus aer tanquam frigidior humidiorque aeſtiuo tempore aeris ſiccitatem et calorem minuat. Neque auſter, qui in aliis calidioribus regionibus adeo inuiſus eſt, in Anglia nocet, cum mare transiens aquae vapore temperetur. Maxima autem pars morborum, quibus vexantur Angli, ex ſubitaneis et frequentioribus mutationibus tempeſtatis ex calidiore in frigidiorem oritur. Contra vero id praecipui habent, vt magis, quam aliarum regionum incolae, a morbis malignis epidemicis liberi ſint, cum calor vel frigus raro modum excedant. Atque haec aeris temperies ſanitati hominum in Anglia admodum conducit, cum multi ad maiorum annorum numerum accedant. Totum vero annum medice conſideratum p. 13.
Noſter in quinque periodos diuidit, atque ſingulas ſingulatim examinat. Hinc in *ſecundo* capite de periodo inter ſolſtitium aeſtiuum et primum diem menſis auguſti ita diſputat, vt primo aeris conſtitutionem, deinde morbos in hac periodo quam maxime communes indicet. Aeris temperies vt plurimum calida ſicca et conſtans eſt. Hinc ii, qui de reliquo bene valent et robuſti ſunt, optima valetudine hoc tempore gaudent, debiliores contra a nimio calore et inde proueniente ſudore peſſime adficiuntur. Morbi occurrunt in hac periodo vt plurimum inflammatorii, nec non pleuritides, haemor-

p. 34. rhagiae febresque biliosae et contagiosae. *Tertio* capite periodum inter primum diem augusti et aequinoctium autumnale Cl. BISSET considerat. Morbi huius periodi vt plurimum a qualitate tempestatis in praecedente periodo obseruatae pendent. Sunt vero dysenteria, morbi catarrhales, cholera, et febres intermittentes, quae ab initio vt plurimum irregulares sunt; deinde vero regulari typo
p. 61. procedunt. *Quarto* capite de periodo inter aequinoctium autumnale et solstitium hibernum agitur. In ea aer frigidus et humidus fere semper esse solet. Hinc perspiratio aliaeque excretiones supprimuntur et plethora gignitur, quae venaesectione, vel quod melius habetur, catharticis imminuenda est. Materia morbifica ex duabus praecedentibus periodis collecta in hac concoquitur, et vel e corpore eiicitur, vel ad cutem aut extremitates transfertur, qua propter scorbutici et rheumatici morbi in hac periodo frequentius occurrunt, vt intermittentes
p. 91. febres taceam. *Quinto* capite Noster periodum inter solstitium hiemale et aequinoctium vernale examinat, in qua corpus bene perspirat, optimeque valet. Interim tamen pro diuersitate tempestatis praecedentis periodi inflammatorii quoque et catar-
p. 116. rhales morbi oriuntur. *Sexto* capite aeris temperies in periodo inter aequinoctium vernale et solstitium aestiuum consideratur. Ea inconstans est, sed frigidior. Venti frigidiores sunt et frequentiores in hac periodo, et corpora haud raro laedunt. Humores corporis humani pituitosi sunt, vnde catarrhales morbi, peripneumoniae spuriae, febresque oriuntur intermittentes, in quibus spiritus salis ammoniaci optimum remedium est, quod ipsius corti-
p. 158. cis Peruuiani vires superat. His praemissis Cl. Auctor obseruationes suas de aeris constitutione, anno huius saeculi quinquagesimo octauo et subsequent

ver

vere in Ducatu Cleuelandiae factas, ita proponit, vt
deſcribat morbos hoc tempore maxime obuios, me-
thodumque, qua in eorum medela vſus eſt. Expo-
nit vero primo aeris temperiem, qualis fuit ea per
tres annos praecedentes. Quod vero ad ipſos mor-
bos attinet, difficile omnino videtur, ex illa narra-
tione tam arcte nexa excerpta dare. Huius tra-
ctationis continuatio in ſubſequente capite contine-
tur, cui tamen Cl. BISSET febrium bilioſarum, quae
menſe iulio et auguſto in Cleuelandia graſſabantur,
hiſtoriam adnectit, quatuorque aegrorum caſus pro-
ponit ita, vt de ſingulis ſuum quoque ferat iudicium.
Quartanae typum quaſi ſeruabant; aderat in iis vo-
mitus bilioſus, et icterus accedens ſemper lethalem
exitum praenuntiabat. BOERHAAVIUM Noſter re- p. 199.
futat, qui aphthas, quae in contagioſis morbis non-
nunquam obſeruantur, peſſimumque ſymptoma
ſunt, ab aphthis infantum raro lethiferis non ſatis
diſtinxit. Capite *nono* vlterius hac in re progredi- p. 263.
tur, et inprimis eruptionem ſcorbuticam epidemi-
cam, in qua mercurius ſublimatus corroſiuus, ex-
terne interneque adhibitus, plurimum praeſtitit, de-
ſcribit. Diſputat quoque de cauſſis occaſionalibus
febrium intermittentium, et catarrho epidemico
equorum, tunc temporis in prouincia ſua vulgari.

Subiungit narrationem de angina epidemica et p. 285.
febre miliari, qui vterque morbus epidemicus
et contagioſus in Ducatu Cleuelandiae, anno huius
ſaeculi ſexageſimo obſeruatus eſt. In his venae-
ſectiones, laxantia lenia, veſicatoria, refrigerantia
et diluentia maximum vſum habebant. In deglu-
titione maxime impedita ſcarificationem faucium
Noſter cum ſucceſſu adhibebat. In aliis cannulae
argenteae aut catheteris ope, qui in foeminis adpli-
cari ſolet, alimenta ad oeſophagum per tumidas fau-
ces inſtillauit.

p. 329. Quae de anthelminticorum nonnullorum virtute in fine additae ſunt obſeruationes, eae potiſſimum concernunt vſum *Helleboraſtri maximi* GESNERI (Anglis *the great baſtard black Hellebore or Bearsfoot*). Adhibetur autem haec planta vulgo in Ducatu Cleuelandiae ad expellendos vermes, potiſſimum lumbricos, ſummo cum fructu. Doſis eſt drachmae vnius foliorum recentium in decocto, aut, ſi folia ſiccata adhibentur, infantibus quatuor vel ſeptem annorum grana quindecim dari ſolent. Si ſufficiens vel maior doſis porrigitur, tunc Helleboraſter emeticam virtutem haud raro exercet, ſaepe quoque aluum leniter mouet. Vſus vero huius plantae per duos vel tres dies continuandus eſt. In vniuerſum autem inter praeſtantiſſima anthelmintica numerari meretur, cum non modo certiſſimum effectum in expellendis vermibus habeat, ſed et tuto adhibeatur. Nullum enim notum ſibi eſſe caſum Noſter aſſerit, in quo Helleboraſter non exoptatiſſimum praeſtiterit fructum. Vtitur autem potiſſimum ſucco ex foliis expreſſo, et in ſyrupum redacto, cuius cochleare vnum veſpertino, vnum vero vel duo matutino tempore per duos vel tres dies praebet. Coniungit vero cum hoc remedio ſimul vſum tincturae rhabarbari ſpirituoſae, quo aluus ſemper libera ſeruetur. Commendat etiam vſum huius ſyrupi, vt optimi reſoluentis, in morbis pituitoſis pulmonum et primarum viarum.

XVIII.

PAULI VALCARENGHI, Phyſici Collegiati Cremonae, Ferrariae, Brixiae et Venetiarum, Comitis et Equitis, Primar. Med. Prof. in Regia Ticinenſi Vniuerſitate, et in ſcholis palatinis Mediolani, Bononienſis Acad. Inſtituti Scient. et Botan. Florent. Socii, Collegio nobilium Phyſicorum Mediolani, ob honorem diſtincte aggregati, Seren. Duci Mutinae a conſiliis medicis etc. de praecipuis febribus ſpecimen practicum ad VINCENTIUM filium, Phil. et Med. Doctorem. Cremonae, 1761. apud Petr. Ricchini. 4. pagg. 298. praef. pagg. 20.

Febrium doctrina, qua grauius vix vllum in medicina clinica exiſtit caput, adeo multis, quoad eſſentiam earundem, premitur difficultatibus, vt in diuerſas quam maxime abirent ſententias, quicunque de iis ſcripſerint optimi Auctores. Cl. VALCARENGHUM itaque non inanem adhibuiſſe operam arbitramur, quod aliqua de febribus retexerit, atque praecipuas earundem differentias et curandi rationes filio ſuo expoſuerit. Cum vero vt plurimum veſtigiis celeberrimorum practicorum v. c. HIPPOCRATIS, SYDENHAMI, BOERHAAVII, VAN SWIETEN, GORTERI, HAENII etc. inhaeſerit ita, vt, non niſi, vbi diſſenſus intereſſe, aut vbi rationes eorum haud ſufficere videbantur, ab iis receſſerit: aliqua ſaltim ei magis propria hic tradere noſtrum eſſe putamus.

Praemiſſis quibusdam ad filium monitis, atque febris eſſentia, exiſtentia et phaenomenis expoſitis, largitur quidem Noſter, ob velocitatem pulſus,

ſus, quae cum functionum laeſione praecipuum et
pathognomonicum quaſi ſignum eſt, febrim dici
poſſe morbum cordis; quoniam vero ad ideam ge-
neralem atque differentias febrium rite determinan-
das ampliorem quoad effectus, cauſſas atque ſym-
ptomata, earundem definitionem formare neceſſe
p. 15. ſit: ſatius exiſtimauit definire, quod *febris* ſit *celer,*
concitatus et inſolitus ſanguinis motus, cum aeſtu, ab
intra factus et permanens, calorem acrem, aut rigorem,
aut vtrumque variis modis excitans, cum actionum prae-
cipuarum laeſione. Cum mutua ſolidorum aeque
ac fluidorum actione naturalis fiat ſanguinis motus,
febris vero idea ab eiusdem concitatiore motu repeti
debeat: deducitur, vel in ſolidis, vel in fluidis, vel in
p. 30. vtrisque, latere eius cauſſam. Quilibet tamen altera-
tus ſanguinis caeterorumque humorum motus fe-
brim non efficit, ſed is tantum, ob quem *aeſtus* ſiue
efferueſcentia, vt chemici dicunt, contingit. Soli-
dae corporis partes, ſiue relaxatae ſiue nimis ela-
ſticae, vel male formatae, motum quidem imminu-
tum aut concitatiorem ſanguinis efficiunt, quia au-
tem aeſtum non producunt, febrim excitare non
p. 35. valent; ergo in fluidorum et praecipue ſanguinis
immutata diatheſi latet id, ob quod aeſtus excitatur.
Oritur autem hic, ſi ſanguini heterogeneae parti-
culae admiſcentur, ab extra v. c. variis pharmacis,
miasmate varioloſo, venereo, putrido, venenis, cet.
vel ab intra, ſi ſanguis ſtaſi corrumpitur, pro gradu
corruptionis diuerſus. Stagnans ob inflictum vul-
nus ſanguis calore corrumpitur, irritans et putri-
dus euadit, et vehementem excitat aeſtum, qui facta
ſuppuratione iterum imminuitur: hinc itaque diffe-
rentia maxima enaſcitur inter pus verum maturum
et ſanguinem corruptum: hinc phthiſicorum aeſtus
febrilis, qui primum oritur, grauior, qui vero pus
formatum ſequitur, mitior, et varius eius decurſus
expli-

explicatur. Sanguis, ſi corrumpitur, ſiſtit cauſſam p. 44.
vehementiorum febrium, v. c. ephemerae, ſynochi, acutarum et inflammatoriarum; lympha putreſcens mitiorem excitat aeſtum in febribus lymphaticis; bilis corrupta et aeſtuans vehementes etiam, periodicas tamen vtplurimum efficit febres; lympha artus obliniens, ſi ibi concreſcit, vt in arthritide, excitat febrem catarrhalem; ſuccus ſpermaticus et lympha aphrodiſiaca aeſtum febrilem ſuſcitare nequeunt. Veterum diſtinctio febrium in ephemeras, putridas et hecticas reiicitur; a modo et tempore potius, quo febris ſuum conficit curſum, deſumendam eſſe diſtinctionem cenſet Noſter, vnde vel continuae, vel intermittentes. Continuae ſunt vel continentes, vel p. 50.
periodicae continuae; periodicae vero febres ſunt vel continuae, vel vere intermittentes. Harum febrium fomes vel ſanguini non ſemper immixtus, vel non eodem modo ſemper agens, tum quantitate maior aut minor, tum qualitate varia, viciſſitudines earum efficit; hinc febris tertiana, quartana, quotidiana, cet. Cauſſa in continuis febribus aeſtum efficiens, ab initio vsque ad finem morbi permanens, etiam tum quantitate, tum qualitate diuerſa, diſtinctionem ex ſymptomatibus eruendam praebet, ſiquidem eſt alia acuta febris, alia ephemera, ſynocha, petechialis, varioloſa, miliaris, inflammatoria, peſtilens aut vtcunque epidemica, cet. quorſum et hectica febris refertur. Plurimae harum febrium ſpecies ſunt aut eſſentiales aut ſymptomaticae. *Acuta febris* dicitur, quae breuis non ſolum eſt, p. 55.
ſed etiam cum periculo procedit; exiſtimat tamen Noſter, eas cum HIPPOCRATE acutas dicendas eſſe febres, quae die decimo quarto terminari ſolent, nec facile vltra protrahuntur, niſi error in medela aut diaeta, aut nimia virium debilitas acceſſerit. Acutarum porro febrium eſſentia et ſymptomata disqui-

diſquiruntur, atque vt ratio, qua differant a periodi-
cis tertianis continuis aut remittentibus, appareat,
harum character genuinus et ſigna fuſius exponun-
tur. Vrina lateritia, quae in febribus periodicis
tertianis obſeruari ſolet, et graues hepatis morbos,
febriumque, in quibus talis mingitur, a male affecto
hepate exortum indicat, ſignum eſſe dicitur in-
termittentis febris. Comparationem porro acutae
febris cum tertiana continua inſtituens Noſter, va-
ria ſymptomata acutae propria recenſet, et monet,
ex rigoris atque horroris acceſſionibus, vt ſignis
aequiuocis, ab initio ad morbi indolem non poſſe
concludi, qui etenim primis diebus benignus mor-
bus et febrim tertianam continuam ſimulare vide-
batur, poſt quartum aut ſeptimum diem ſaepius
p. 77. euaſit malignus. Febris continuae remittentis
ideam negligendam eſſe coniicitur, quippe differen-
tiae eius plurimae ad fomitem febrilem ſpecialem
aſſignari poſſint, qui vel ab intermittentibus, vel a
continua continente ortum habeat: hinc ſpecies vna
ad intermittentes, altera ad acutas febres pertinere
dicitur, curationem quoque cauſſis hisce conue-
p. 88. nienter inſtitui, neceſſe eſſe. His de differentiis
febrium praemiſſis, methodus acutis medendi ge-
neralis proponitur. Agitur de venaeſectionis ſub
initium morbi vſu et abuſu. Blandi emetici atque
purgantium vtilitas exponitur. Cum in acutis nul-
lum innotuit ſpecificum, quale in periodicis eſt chi-
nachina, ſufficit, venaeſectione praemiſſa, potioni-
bus attemperantibus, clyſteribus, frictionibus, cu-
curbitulis dorſo applicatis, ſymptomatibus mederi:
id vero inprimis curandum eſt, vt criſes vtiles ex-
citentur, et circa declinationis tempus attendendum,
per quas vias natura eas moliatur, quas adiuuare
medicum decet. Ita v. c. in febribus meſentericis
aliisque acutis, quarum cauſſa potiſſima in abdo-

mine

mine consistit, alui excretiones epicratica purgatione, iteratis clysteribus aut rhabarbari et nitri anaticis portionibus, singulis aut alternis diebus exhibitis, cum leuamine promouentur. Nocet tunc venaesectio. Si vero inflammationis adest suspicio, alui purgatio nocet. Diarrhoea cum leuamine est prosequenda, symptomatica vero coercenda; hinc in aliis in initio et progressu morbi purgatio vtilis, secus in aliis. Commemoratur distinctio febrium in venosas et gastricas, a BALLONIO stabilita, quarum hae catharticis, illae phlebotomia curantur. Diaphoreticorum calidaeque sic dictae methodi noxa exponitur. Arbitratur enim Auctor, si sudores ciendi sunt, quod interdum, licet rarius, necesse est, abstinendum esse a calidis dissoluentibus, cum sufficiat, aerem frigidum euitare, aegros in lecto coopertos magis continere, frictionibus vel potionibus attemperantibus id efficere. Taxantur et ii, qui diaphoreticis fortioribus malignitati, somniatae quidem, resistere atque petechiarum, quas forsan vt abscessus criticos cutaneos, falso tamen, assumunt, eruptionem promouere contendunt, siquidem eae sistunt exanthema symptomaticum, nullo modo criticum, vt RAMAZZINUS statuit. Putat Auctor, petechias esse minimas cruoris in cutis interstitiis coagulati stases, quae vt totidem minimae ecchymoses, a dissolutione et nimio impetu sanguinis enatae, habendae sint. Quas tamen, si aer calidior vitetur, et aegroti extra lectum detineantur, auerti et tolli posse, vti Cl. HAEN censet, Noster negat, et eas prorumpere vidit sub eodem regimine ac sub temperantium demulcentium medicaminum, succique limoniorum vsu. In apparentibus petechiis, si materies in intestinis turget, clysteres iterati si sufficiunt, non ita facile purgantia praescribenda esse arbitratur. Criseos posthac metastaticae,

ticae, quae in partibus ſpecialibus per abſceſſus, interdum alia ratione contingit, ortus, cauſſae, ſigna, noxa ſi pus reſorbetur, atque modus curandi proponitur. Abſceſſus hi externi omni modo fouendi et maturandi ſunt, ſi vero maturatio tardius ſuccedit, vt in parotidibus, eo citius aperiendi, quod etiam ferro ignito fieri ſuaſit Cl. GLASS. Ex analogia horum abſceſſuum introductus eſt veſicatoriorum vſus, quem inutilem et nocuum aliquando, tam in petechialibus et acutis febribus, in quibus reſolutio ſanguinis adeſt, quam in morbis pectoris inflammatoriis, expertum eſſe VALCARENGHUS fatetur. Paregorica, a SYDENHAMO adeo laudata, caute vſurpanda eſſe monet, ſeminum vero papaueris virtutem anodynam et ſomniferam negat.

p. 141. Sequitur aliarum continentium febrium tractatio. *Ephemera febris* atque *ſynochus* vt morbi benigni conſiderantur, eorumque differentiae, cauſſae, ſigna et curatio deſcribuntur. Febris *variolarum* inflammatoria aeque ac ſuppuratoria, eruptionis modus, vt et ſymptomata peſſima ex pure retrogreſſo et ad viſcera interna proiecto, enumerantur. Cruſtae ſiccae, ad foueas cauendas, oleo amygdalarum dulcium illiniri poſſunt. Miasma varioloſum veneni ad inſtar operari, ex inſitione variolarum patere, exiſtimat Cl. Auctor, de qua iudicium ſuſpendet, attamen ſatius eſſe arbitratur, exſpectare, donec natura hunc morbum efficiat. Cum vniuerſalis variolis medendi methodus inuenta nondum ſit, optimum eſſe iudicatur, curationem maxime naturae committere, hancque, ſi opus ſit, aliquomodo adiuuare, vel ſymptomatibus caute ſuccurrere. Alui fluxus abundantior non augeatur, in ſuppuratione nocet: ſtiptica aluus clyſteribus curatur. Temperantibus et demulcentibus, quae inci-

dunt

dunt et putredini reſiſtunt, atque aquae purioris, cum ſucco limoniorum coniunctae, potu aeſtus nimius compeſcitur; aeris tandem purioris renouatio et modica vini generoſi doſis vt cardiacum commendatur. Variolarum febri plurimum ſimilis eſt p. 150. *morbillorum febris* continua, quam diuerſae cutis excretiones comitantur, vt morbilli, ſcarlatinae, purpuratae maculae, aliãque exanthemata, cito euaneſcentia. Morbilli, quibus prae aliis pueri obnoxii eſſe dicuntur, in auſtrali conſtitutione, vere praecipue, rarius hyeme et autumno, grauem nonnunquam morbum ſiſtunt, et epidemice vt variolae graſſantur. Differunt a variolis in eo, quod nunquam in ſuppurationem abeunt, quod aeſtuans humor ſeroſus aut lymphaticus eſt, mox exhalans et ſquamulas relinquens. In curatione inueſtigare neceſſe eſt, vtrum a nimio humorum aeſtu, quo in caſu attemperantia proſunt, an a deprauata humorum diatheſi, v. c. ab vlcere pulmonum, cui, omiſſa venaeſectione, temperantibus et antiſepticis ſuccurrendum eſt, prouenerint. Miliaria, tum quae febres acutas comitantur, tum quae ab interna ſuppuratione oriuntur, ſymptomatica eſſe, quae diaphoreticis non promouenda ſint, oſtenditur: contra ea potius alui laxitatem, purgantibus antiphlogiſticis inductam, plurimum valere deducitur ex eo, quod in purpura puerperarum diaphoreticorum vſu excretio puerperii imminuitur. *Hectica* tandem ha- p. 166. bitualis, quamquam chronicus morbus, continua febris eſſe a Noſtro dicitur, eiusque progreſſus et ſymptomata deſcribuntur. Symptomatica saepius eſt, a laeſione partis organicae maxime ab vlcere originem ducens; ab vlcere pulmonum exorta *Phthiſis* nuncupatur. Ab vlcere, quod haemoptyſin praegreſſam ſubſequitur, periculoſior ac breuior eſt morbus, quam qui ab vlcere a tuberculis ibi

ſuppuratis prouenit. Curatio in eo conſiſtit, vt ſanguis a corrupto ſeu purulento ichore liberetur, vlcus abluatur et detergatur, et ſecedens pus per alia colatoria educatur, priusquam ſanguinem inficiat. Hectica febris, ab vlcere externo enata, non niſi vlcere depurato ſanatur. Curatio interna, cuius ratio ab externa deſumitur, pluribus quidem obnoxia eſt difficultatibus, attamen peragitur, ſi attemperantium et diluentium ex vegetabilibus vulnerariis potionum continuato ad menſes vsque vſui remedia balſamica gummoſa adiunguntur. Praeſcribere ſolet Noſter inter reliqua balſamica potiſſimum balſamum de copaiba, de cuius vſu in internis pectoris ſuppurationibus congruo etiam alia adfert teſtimonia, ſeque plures hac methodo ſanaſſe affirmat. Victum ſuadet farinaceum; lac, quia generando puri aptiorem ſubminiſtrat materiem, et vlcus inde ſordidum magis reddit, caute admodum, phthiſeos initio nunquam, nec niſi deterſione vlceris maximam partem balſamicorum ope iam facta, in vſum vocari cenſet. Quae praeter hanc ſymptomaticam febrim interdum a nimia ſanguinis diſſolutione ſeu ſpontanea corruptione enaſcitur febris, eſſentialis dicenda, eius, vti et aliarum huiusmodi ſpecierum, curatio ſecundum ſpecialem humorum noxiam indolem inſtituenda eſt.

p. 178. His de continuis febribus expoſitis, intermittentium conſideratio adiungitur. Harum cauſſam efficientem modo extra modo intra ſanguinem conſiſtere, indeque vices earum eruendas eſſe, veroſimile videtur Cl. Auctori: neque dubitat iſte, cum GORTERO bilem vt praecipuam cauſſam aſſignare, quia omnia harum febrium phaenomena inde declarari poſſunt. Intermiſſionis varietas praecipuas differentias definit: hinc tertiana ſimplex, duplex, duplex continua, quartana ſimplex, duplex aut triplex;

plex; quotidianae vtut rariſſimae, et quae cum ter-
tiana duplici facile et ſaepius confunditur, vlte-
rior conſideratio eſt omiſſa. *Tertiana febris ſim-* p. 186.
plex eſt vel exquiſita, vel ſpuria ſiue notha. Illa, quae
vltra octauam horam vix protrahitur et mox ſponte
deſinit, medici curam non adeo exigit, et labiorum
ſciſſuris vt criſi completa iudicatur: haec vero,
quae protractiores paroxyſmos et aeſtum mitiorem
habet, a bile, minus quam in exquiſita feruente, at
tenaciori et acriori, atque difficilius ſolutu, pendens,
diu protracta pernicioſa euadit, et diuturnis morbis
occaſionem praebet: hinc duplici methodo, altera
eradicatiua, altera palliatiua curanda eſt. Illa, quae
leni emetico aut purgante remedio peragitur, huic
praeſtat; ſi pertinax eſt febris, etiam epicratica pur-
gatio conuenit; quo in caſu etiam ad palliatiuam
curationem deueniendum eſt, quae chinachina
perficitur, vel cum rhabarbaro, vel cum aliis
commixta remediis. Purgantia febrifugi vim mi-
nime compeſcere, neque commixta ſibi contrariari
cenſet Noſter, inſimul varias circa chinae vſum tra-
dit regulas, eamque vltra tres vncias exhiberi ve-
tat. Febris, in qua paroxyſmi alternatim inſurgen-
tes ſibi reſpondent, *tertiana duplex* vocatur. Fo- p. 203.
mes bilioſus auctus conſtituit cauſſam, vt ex ſim-
plici in duplicem transeat morbus, vel in continu-
am grauibus ſymptomatibus moleſtam mutetur. Si
intermittens eſt, eo modo, quo tertiana ſpuria cu-
ratur. De continua animaduerti meretur, vtrum
ab initio continua fuerit, an poſt aliquot demum
acceſſiones? Prior, autumno inſurgens, chinachina
quidem non ſubito ſedatur, iterato vero eius vſu
ceſſat; quod ſperandum non eſt, ſi citius recurrit
paroxyſmus, ſine praegreſſa criſi per diaphoreſin aut
aluum, quo in caſu purgans febrifugi vſui interpo-
nendum eſt: altera, primum intermittens, aeſtate

insurgens, cur postmodum et autumno praecipue continua euadit, exponitur: continuas acutas exinde fieri, concedit Noster, non vero continentes, quia chinae vsu euincuntur, quo continentes nunquam profligantur. Huiusmodi febres ob diuersum procedendi modum, et ob specialia perniciosaque symptomata, diuersis nominibus insigniuntur, ac subintrantes, remittentes, proportionatae, lipyriae, hemitritaeae et ardentes sunt nuncupatae. Febris
p. 210. continua *subintrans* dicitur, si alter intermittentis tertianae duplicis paroxysmus citius, quam prior finitus sit, subintrat. Circa autumnum grassatur. Fomes biliosus in ea maior atque tenacior est, quam in intermittentibus; qui tamen, cum ab intermittentium fomite sit, eandem, ac intermittentes requirit curationem. Optimum est, eam praecauere, quod fit, si febris tertiana spuria, certis symptomatibus, subintrantem talem indicantibus, stipata, praemisso emetico aut purgante remedio, chinae vsu mox tollitur. Illico subintrans etiam chinam exposcit, qua, etsi quidem recidiua non praecaueatur, in intermittentem veram saepius conuertitur, sensim decrescit, et inprimis versus hyemem euanescit, quo in decremento purgans et china exhibendum est, ne eueniat circa ver recidiua, quae etiam iterato vsu purgantium febrifugis admixtorum, adhibitis simul attemperantibus et ape-
p. 218. rientibus, auertitur. *Remittentes* febres, quae vix differunt a subintrantibus, si ab intermittentium fomite pendent, harum medelam exigunt, si vero ad continuas illegitimas pertinent, secundum specialem humorum corruptionem tractandae sunt.
p. 220. Febres, quas Cl. TORTI *proportionatas* appellauit, ex subintrantibus et intermittentibus emergunt, in exortu ad intermittentes magis, in progressu ad continuas acutas magis pertinent, et certas habent periodi-

periodicasque incrementi ac decrementi ſui vices. Aliae ex his exſerunt naturam ſubintrantis, aliae ſimpliciter remittentis, quae differentia in curatione attendenda eſt. Vtriusque ſigna adducuntur, et cortex peruuianus quatenus in his conueniat, determinatur. Febres huiusmodi complicatae, v. c. ſi morbis inflammatoriis, vel in phthiſicis hecticae, tertiana ſimplex aut duplex accedit, prorſus quidem non tolluntur chinae vſu, imminuuntur tamen, quia id, quod ab intermittente eſt, ceſſat. *Lipyria* fe- p. 234.
bris etiam ab intermittentium fomite prouenit, periculoſiſſima eſt et endemica, Mantuae et Cremonae quotannis fere accidens: ſiue ſimplex ſiue duplex tertiana primum fuerit, increſcente lipyria in continuam mutatur, atque praeter aeſtum ſummum, extremorum frigus, ſudorem frigidum et algorem eadem fere, quae iliaca paſſio, habet ſymptomata, ſubſequente in imo ventre inflammatione, cuius cauſſa in bile feruente et acerrima conſiſtit. Congrua in initio medendi methodo adhibita, morbus, quamquam grauiſſimis ſymptomatibus ſtipatus, facile tollitur, ſi vero ad ſummum peruenerit et inflammatio formata ſit, nullam admittit curationem. Febres hae plerumque in tertio, interdum quarto paroxyſmo, in lipyriam mutantur. Curatio etiam duplex eſt, vel prophylactica vel curatoria: ad priorem requiritur, vt quam primum ſymptomata lipyriam praeſagientia v. c. diuturnior et inordinatus febris acceſſus, cardialgicae ſtomachi paſſiones, anxietas, vomitus aut alui fluxus bilioſi cet. in ſecundo vel tertio acceſſu deprehenduntur, illico cortex peruuianus, et priusquam alter paroxyſmus accedat, ad ſesqui vnciam iteratis doſibus, vel ſimplex, vel cum electuario diaſcordio aut theriaca, aut, quod melius eſſe putat Noſter, cum vino maluatico aut alio generoſo propinetur. Emetica caute admo-

dum, et purgantia, ſi neceſſaria, mox poſt primum acceſſum ſunt praeſcribenda. Chinae cortex, ad tres ſaltim vncias ſumtus, non ſolum praecauet lipyriam, ſed etiam in incepta, dummodo nondum ad ſummum peruenerit gradum, ſaepius, immo praeſente iam ſingultu, aliquoties profuit. Neceſſe etiam eſt, vt intra diei vnius ſpatium ſaltim ſesqui vncia eius iteratis doſibus cum duabus vnciis vini maluatici, cuius vim reſoluentem et cardiacam magni facit, exhibeatur, et ita vſus eius continuetur, donec tres vnciae adſumtae ſint. Quodſi autem eo inflammatio viſcerum iam formata non ſoluitur,
p. 246. mors certiſſima ſequitur. Ad *Hemitritaeae* ſeu *ſemitertianae* febris curationem Cl. Auctor arbitratur maxime intereſſe, vt cognoſcatur, vtrum ab intermittentium, an a continentium cauſſa eius origo ſit deriuanda, atque vtrum eſſentialis, an ſymptomatica, vel ex vtrisque complicata ſit, quod ex ſignis variis diuerſoque morbi decurſu apparet. Prior ſpecies china tollitur, poſterior vero requirit, vt praua ſanguinis diatheſis auferatur; ſi ex vtrisque complicatus eſt morbus, china eum quidem penitus haud fugat, tamen mitigat, febrem intermittentem ſup-
p. 254. primendo. Eadem etiam diſtinctio in *febre ardente* ſeu *cauſone* veterum, ob praeualens ſymptoma, ardorem ſcilicet fere vrentem, ita dicta, locum habet, quippe quod iſtud et in continuis continentibus et in intermittentibus obueniat. Cauſſa exiſtit in bile aeſtuante et acerrima facta: hinc purgantia congrua vel iterati clyſteres ad eam educendam cum temperantium ac laxantium vſu conueniunt, atque melius eſt, a chinae vſu abſtinere, niſi tertianae pernicioſae ſpecies ſit, vt lipyria. Vltimo tandem loco
p. 262. *quartanae febris* conſideratio adnectitur. Huius cauſſa eſt bilis tenacior, quam in tertiana, vnde fit, vt non tam cito in actum redeat. Simplex, duplex

aut

aut triplex eſt, pro quantitate maiori minoriue fomitis bilioſi; ſimplex vt plurimum incipit, poſtmodum duplex aut triplex fit, quarum curatio raro ſperari poteſt, niſi in ſimplicem degenerent. Curatio itidem duplex requiritur, vel eradicatiua, quae purgantibus aut emeticis, amaris et aperientibus decoctis atque rhabarbaro abſoluitur, et primum adhibenda eſt; vel palliatiua, quae tunc ſolum locum habet, ſi nimis contumax febris, vel aeger nimis debilis ſit. Ad hanc ſufficit vſus chinae, inprimis ſi admiſcetur extr. abſynthii et pulv. flor. chamomill. cum ſale centaurii minoris. Nonnulla adduntur etiam remedia poſt profligatam febrim contra infarctus in hypochondriis exortos vtilia.

XIX.

Binae ex nonnullis rariores morborum hiſtoriae, quas ex aduerſariis ſuis deprompſit, iurisque publici, ſortem ſuam experturas, fecit ANTONIUS LIZZARI. Ph. et Med. Doct. Venetiis 1761. typis Antonii Zatta. 8. pl. 2.

Nuper demum ſcripta, quae ex aliquot annis Cl. Auctor edidit, ad noſtras peruenerunt manus, quae itaque cum ignorare Lectores noſtros nolimus, ſucceſſiue nunc breuiter perſtringemus. Ordimur ab hoc libello, qui binas continet obſeruationes, deſcriptu dignas, quarum prima virum ſiſtit 40 annorum, gutta roſacea, vagaque impetigine humida aeque ac pruriginoſa diu affectum, qui, poſtquam haec excretio cutanea ſubito euanuerat, febre continua decubuit. Sanguine ex vena brachii extracto, qui diatheſin phlogiſticam prodebat, ſymptomata febris paullulum remiſerunt, ſed faciem vndiquaque eryſipelas phlegmonodes occupauit, quod

a capite per collum, humeros et dorſum ad pectus et ventrem, vmbilicum vsque deſcendit. In partibus eryſipelate hoc obſeſſis veſiculae excitatae ſunt, quarum aliae in ſuperficie cutis tantum haeſerunt, aliae autem ad contextum cellulosum vsque penetrarunt, ichore viſcido corruptoque repletae. His copioſe abdomen conſperſum eſt, quae poſt breuem ſuppurationem euanuerunt. Protinus vero aluus turbata eſt, et febris, animi deliquium, alternus extimarum partium algor aegrum inuaſerunt; abdomen maxime intumuit, ita vt paracenteſis in auxilium ſit vocata. Viginti quinque libris ſeri turbidi eductis, ſymptomata, et tumor ſenſim ſenſimque imminuta ſunt, et aeger valuit, donec ineunte autumno febris ephemera ſpuria, ſimilisque abdominis tumor eum denuo corripuerunt. Repetita vero ſingulis menſibus ter quaterue paracenteſi, ſucceſſiue noningentae et octoginta librae lymphae eductae ſunt, tandem menſe maio ſequentis anni ſubito oborta vehementiſſima febris, cum regrediente in facie eryſipelate, aegrum enecauit. Secto cadauere, peritonaeum a muſculis ſeiunctum, et ad inteſtina propulſum, inuentum eſt, omentum putredine fere corruptum, meſenterium ſcirrhoſum, renes vero, vreteres, et veſica ſine omni labe, hepar in inferiori parte hydatidibus liuidisque maculis obſeſſum, et veſicula fellea omni fere bile vacua. Adiectis adnotationibus, Cl. Auctor raritatem huius morbi vrget, quoniam aeger per omnem morbum parum ſitiit, multum minxit, et nihilominus tantam aquarum copiam collegit.

p. 17. Altera morbi hiſtoria reſpicit foeminam, podagram nodoſam, nephritidem, colicam bilioſam, icterumque ſaepius perpeſſam. Haec, 66 aetatis anno, denuo grauiſſimo podagrae inſultu et vehementiſſimo animi moerore correpta eſt. Superuenit color

lor ictericus, et tunc podagrici quidem dolores imminuti ſunt, paullo poſt tamen de pondere in ſiniſtro hypochondrio, tumoreque lienis aegra eſt conqueſta. Quamuis vero adplicatis remediis emollientibus et anodynis inter ſummos cruciatus duo grandiores lapides cum vrina excreti ſunt, tumor tamen in ſiniſtro hypochondrio magis magisque increuit. Ex vrina foetidiſſima, viſcida, atque mucoſa, vomituritione, omniumque ciborum nauſea, concluſum eſt ad abſceſſum a podagra retrogreſſa, in rene, nec, vt ante creditum erat, in liene ortum. Adhibitis hinc medicamentis ſuppurationem adiuuantibus, balſamicisque diureticis, ſeptimeſtri ſpatio vrina pure remixta prodiit, tumorque plane ſubſedit. Autumno vero denuo maximae molis cal- p. 22.
culus excretus, tumor in hepate iam icterum producens, et in cute puſtulae limpidiſſimo ſero turgentes, prurientesque ſunt obſeruatae. Poſt ſectas in vtraque manu venas, ſanguine ad animi deliquium vsque extracto, ſpes recuperandae valetudinis apparere viſa eſt. Sed protinus aegra memoriae debilitatem percepit, febrimque denuo incenſam. Denuo igitur ſecta eſt brachii vena, ano adplicatae hirudines, iuſculaque viperina propinata. Quibus foemina ita conualuit, vt, exacto demum decennio, dyſenteria cum febre acuta perierit.

 XX. Phy-

XX.

Phytographia ſacra generalis. Diſſert. Auctore IOANNE GESNERO. Med. Doct. Phyſ. et Matheſ. Prof. Publ. etc. Tiguri, 1759. 4. pagg. 28. Eiusdem phytographiae ſacrae Pars practica prior. ibid. 1760. pagg. 56. Pars practica altera. ibid. 1762. pagg. 54. Pars practica tertia. ib. 1763. pagg. 30. et Pars practica quarta ib. 1764. pagg. 31.

Quum quotannis Tiguri ſummorum in philoſophia honorum candidatis diſſertatio quaedam proponi ſoleat, eo conſilio, vt in ea defendenda ii vires ſuas periclitentur, acquiſitaeque ſcientiae dexteritatisque exhibeant documentum: Cl, Auctor ex aliquot annis hunc in finem regnum vegetabile, quatenus ſapientiam prouidentiamque ſummi creatoris teſtatur, breuiter expoſuit. Vberrima vero rerum proponendarum copia, quum vnica diſſertatione comprehendi non poſſet, Cl. Auctorem coegit, eam per partes abſoluere et ſingulas ſingulis deſignare annis. Ex quinque itaque, quas accepimus et modo indicauimus, partibus ſumma nunc breuiter perſtringamus capita. In prima diſſertatione generalem tantum plantarum conſiderationem Noſter inſtituit, vbi praecipue creationem, conſeruationem, incrementum, varias functiones, tandemque propagationis negotium earundem enumerat, et ex admiranda ſtructura vegetabilium omnipotentiam diuinam demonſtrat. Maximam vero huius diſſertationis partem explet nutritio et propagatio plantarum. Cum autem in his rebus explicandis omnis interna ſtructura vegetabilium fuſius enumeretur, prolixiori repetione rerum ſatis ſuperque cognitarum ſuperſedemus, et ad reliquas diſſertatio-

nes

nes progredimur, quae practicam phytographiam sacram declarant; et in quibus amplissimos vsus plantarum, luculentissimos venerandae Dei prouidentiae testes esse, comprobare Auctor adnisus est. In priore ergo parte practica vsus plantarum in alendis hominibus animalibusque declaratur. Plantas inter omnia corpora naturalia copiosissimum aptissimumque nutrimentum praebere, tum ex mira earum multitudine, tum ex mixtione humorum, facile cum animalium humoribus associandorum, adfirmat. Varias mutationes, quibus vegetabilia in diuersis praeparationibus magis emendantur, quo eo praestantius homini suppeditent alimentum, enumerat, cumque non solum cibus ex plantis desumatur, verum etiam saluberrima exinde potus genera praeparentur, de iis quoque Cl. Auctor agit, et summi largitoris prouidentiam, hominibus succum betulae, vuarum, aliorumque fructuum horaeorum indulgentissime concedentem, veneratur. Itaque, quo insignis copia vegetabilium, quibus homines vescuntur, eo melius cognoscatur, catalogum plantarum, tum victui et potui, tum condimento inseruientium, secundum systema Linnaeanum adiecit. In fine huius dissertationis magnam Dei sapientiam ex eo probat, quod cuilibet loco suae indigenae plantae concessae sint, ita, vt nullum solum, clima, et anni tempus sit, quo non homines quasdam alimentares inueniant plantas. Coronidis tandem loco de victu brutorum ex vegetabilibus exponit; quantaque sit plantarum copia, animalibus pabulo inseruientium, ex insigni numero animalium inter se quam maxime diuersorum, quorum pauciora carniuora sunt, comprobare studuit. In secunda parte practica phytographiae sacrae benignissimi numinis prouidam sapientiam, ex vsu plantarum medico cognoscendam, Cl. Auctor manifestat. Et

quo

quo amplissimus ille vsus, quem vegetabilia in restaurando corpore aegroto exserunt, eo melius intelligatur; placuit Nostro virium vitae in corpore animali praesentium scrutinium praemittere, et exinde generalem medicamentorum operandi rationem explicare. Plantas locupletissima maximeque congrua medicamina exhibere, tum ex mirifica multitudine vegetabilium, tum ex diuersa eorum indole, maxime diuersum effectum exserente, adfirmat. Considerat vero hanc medicamentosam plantarum virtutem, quatenus vel in diuersis plantarum humoribus sponte profluentibus, vt resinis, balsamis et gummatibus, latitat, vel quatenus artificiosa manu, varia praeparatione pharmaceutica et chemica, inde elicitur. Omnium horum agendi modum, variumque effectum, pro diuersa eorum tum externe, tum interne adplicandi ratione, variaque eorum humorum mixtione, sapore, odoreque diuerso sese manifestante explicat. Denuo etiam methodo Linnaeana catalogum plantarum medicamentosarum exhibuit Auctor, in quo ex conuenienti charactere externo plurium generum ad qualitates earundem similes concludi posse autumat. Earum quoque, quibus specifica quaedam virtus a nonnullis adscribitur, mentionem fecit, et ex omnibus tandem concludit, remedia ex vegetabili regno petita omnium esse conuenientissima. In tertia parte practica phytographiae sacrae vsum plantarum in vestiendo corpore Cl. Auctor declarat. Perplura licet sint vegetabilia, e quibus materia pro tegendo, fouendoque corpore nostro praeparari potest, praecipuas tamen plantas iuxta systema LINNAEI Noster recenset. Eadem quoque occasione secundariam vegetabilium vtilitatem in arte tinctoria commonstrat, qua vestes, ex plantarum partibus praeparatae, maiorem adhuc in varietate colorum acquirunt

runt gratiam, indeque eo luculentius de benignitate ſummi Numinis teſtantur, quae curauit, vt ex vegetabilibus non ſolum veſtes ad fouendum corpus, verum etiam ad ornatum ei conciliandum, praeparentur. Quarta tandem pars de vſu plantarum in calefaciendis hypocauſtis exponit. Cum tantus ſit vegetabilium numerus, quae alendo igni inſeruiunt, ea in arbores et frutices Auctor diſtinxit, eorumque in Heluetia ſponte creſcentium catalogum dedit, variorum lignorum diuerſam indolem et denſitatem disquiſiuit, et de parſimonia in comburendis lignis ita egit, vt modum indicaret, quo parua ligni quantitas maximum calefaciendi effectum praeſtet, ſi nimirum lignum in minora fruſtula diſſecatur, quo aer, flammam excitans, vndiquaque ad ſuperficiem eorundem, maiori fornacis ianua clauſa, per minora foramina accedat, et ſi flamma, antequam in caminum pellitur, prius per communicantes ductus, nullos tamen acutos angulos facientes, longo itinere circumducitur. Quibus enarratis, turfarum geneſin ex congeſtis, emortuis, humidisque vegetabilium partibus, analyſin chemicam, ſummumque earundem vſum demonſtrat, lignorum ſubterraneorum et carbonum mentionem facit, tandemque concludit, plantas et in tutela aduerſus frigus vberrimam cuique ſuppeditare occaſionem, benigniſſimi numinis indulgentiam pia mente venerandi; ſimulque promittit, proxima diſſertatione, ſe vſum plantarum in exſtruendis aedificiis, corpusque humanum variis oblectamentis afficientium, ſimili ratione eſſe comprobaturum.

XXI. A

XXI.

A new and accurate Syſtem of Natural Hiſtory; containing I. the Hiſtory of Quadrupedes; II. of Birds; III. of Fiſhes and Serpents; IV. of Inſects; V. of Waters, Earths, Stones, Foſſils and Minerals; VI. of Vegetables; by R. BROOKES. M. D. London, printed for I. Newbury. 1763. 8. Vol. I. p. 374. tab. aen. 21. Vol. II. p. 460. tab. aen. 27. Vol. III. p. 408. tab. aen. 24. Vol. IV. p. 365. tab. aen. 23. Vol. V. p. 364. tab. aen. 20. Vol. VI. p. 437. tab. aen. 22.

i. e.

Nouum et accuratum ſyſtema hiſtoriae naturalis; continens I. Hiſtoriam quadrupedum, II. auium, III. piſcium et ſerpentum, IV. inſectorum, V. aquarum, terrarum, lapidum, foſſilium et mineralium, VI. vegetabilium. Auctore R. BROOKES. M. D.

Niſi propoſitum eſſet nobis, de quibusque maioribus operibus, quae ad rem medicam et hiſtoriam naturalem pertinent, referre ad Lectores noſtros, plane praeterire hoc Cl. BROOKES ſyſtema potuiſſemus. Nam, ſi librum ex ipſa Auctoris profeſſione, quam in titulo deprehendimus, iudicemus, ſententiam non admodum fauentem de hoc inſtituto ferre poſſemus. Neque enim libro *ſyſtematis* nomen, nec nouitatis diligentiaeque laudem concedere poſſumus. Etenim probare non difficile foret, ordinem ſyſtematicum nullum ineſſe, res autem deprehendi ab aliis non ignoratas, nec in eo, quod dictum eſt, ſatis diligentiae adhibitum eſſe. Ordines enim et genera animalium plane non in ſyſte-

ſyſtematicum ordinem digeſta ſunt, ita vt v. c. homo medium inter ſimiam et felem locum acceperit, et quod ad ſpecies attinet, eae nullis ſyſtematis regulis obſeruatis enumeratae ſint, vt ab Auctoribus aliis petitae erant. Synonyma nulla collegit Auctor, neque diuerſa a variis ſcriptoribus vni eidemque corpori data nomina inter ſe comparauit, vnde factum eſt, vt ſaepe eadem res bis aut ſaepius ſub aliis nominibus redeat. Figurae aeneae vel ex aliis Auctoribus deſumtae, vel ſatis ruditer expreſſae ſunt.

Continet primum volumen quadrupedum, amphibiorum, ranarum et lacertarum hiſtoriam. In praefatione Auctor hiſtoriae naturalis ſcriptores taxat, et de ſuis circa hoc ſtudium meritis gloriatur: Praef.
certiſſime, quidquid etiam alii de ſuo libro iudicent, p. 14.
hoc ipſi laudis deberi, quod diſciplinam hanc in meliori ſtatu reliquerit, ac repererat eandem. Inter T. I.
quadrupeda propoſita commemorauit aliquam ſpe- p. 38.
ciem, quae ad bouinum genus ab eo refertur, et quam bouem ſuillum (*Beeue Hog*) dicit. Hoc animal, in Angliam ex India orientali deportatum, monſtratum eſt cupientibus. Magnitudinem aſini habebat, quem tamen latitudine et craſſitie ſuperabat. Color eius lacteus erat, cutisque non pilis ſed ſetis, vt ſues, tecta erat. Cauda aſini caudae, caput vero ſuillo quodammodo ſimile erat, habebat tamen cornua duo introrſum verſa. Alio loco aliud animal p. 105.
Sucotario ab Auctore dictum occurrit, quod certe ad fabuloſa referendum eſſe videtur. Inter anima- p. 197.
lia, quae ad caninum genus pertinent, occurrunt etiam phoca, manati aliaque amphibia phocae affinia.

Secundo tomo de auibus agitur. Atque in hiſtoria auium, quae cantu inprimis inſignes ſunt, paſſim modum nutriendarum earundem propoſuit. Adiecit epitomen hiſtoriae auium, ex Linnaeano ſyſtemate deſumtam, ſuo tamen more nomina LIN-

NAEI

NAEI non cum iis, quae ille ipſe antea dedit, comparauit.

Tertium volumen non piſces et ſerpentes tantum, ſed et teſtudines, cruſtacea atque conchylia, continet. Quarto inſecta proponuntur. Erucas ſingulatim, non in papilionum hiſtoria deſcribit. In fine aliquae de inſectis Indiae occidentalis, apibus, cantharidumque et formicarum vſu medico, adiectae ſunt obſeruationes. In initio quinti voluminis aquae minerales in Anglia reperiundae breuiter recenſentur. Tunc de mineralibus agit, maximeque eas, quae ab aliis ſcriptoribus, qui Angliae foſſilia illuſtrarunt, collectae iam ſunt obſeruationes, proponit. A quibus ducibus quoties relinquitur, ſtatim intelligimus, delabi ipſum in errores, aut breuem admodum eſſe. Exempli loco illa capita adducere ſufficiat, in quibus de mineris in ſpecie agit.

Vegetabilium hiſtoria ſextum volumen explet. Non tamen omnes plantas, ſed eas tantum proponit, quae ob vſum medicum vel oeconomicum inſignes ſunt. Primum caput exoticas plantas continet, quae ſecundum partes, quae adhiberi ſolent, diſpoſitae ſunt. Sic enim de radicibus, corticibus etc. agit. Plantae indigenae alphabetico ordine proponuntur. Praemiſſa eſt huic volumini breuis introductio, in qua de botanices ſtudio in vniuerſum agit, ſyſtematicumque ordinem plane reiicit. *Cicutam* vllúm in Anglia aegris attuliſſe fructum, negat.

XXII.

XXII.

Diss. inaug. de rubro sanguinis colore. Praes. BALTH. IOH. DE BUCHWALD, Prof. P. O. in Acad. Hafn. et Dec. Fac. Med. Resp. *Nicolao Nissen Storm.* Hafniae, 1762. 4. pl. 6½.

Elegans haec et multo cum studio conscripta dissertatio multa continet omnino digna, quae Lectoribus nostris breuiter indicentur. Agitur vero in ea primum de sanguine, eiusque colore in genere, deinde de caussa ruboris sanguinis, tum de mutatione coloris sanguinis a caussis externis, tandemque de mutatione coloris sanguinis a caussis internis.

Ruber color constanter inhaeret sanguini, dum integer manet, perit vero, quam primum sanguinis compositio destructa est, vt itaque in partium, sanguinem constituentium, combinatione omnino ruboris caussa posita sit. Cum vero rubor in sanguine p. 10.
eam naturam habeat, vt a variis caussis externis vel clarior vel obscurior fiat, in examine caussarum rubri huius coloris probe distinguendae sunt eae caussae, quae ruborem sanguinis viuidiorem tantum reddunt, a caussis, quae rubrum colorem ipsum producunt. Quapropter ii errant, qui caussam ruboris sanguinis in aere, per pulmones recepto, in nitro aereo, vel in densitate globulorum quaerunt, cum hae res omnes viuidiorem quidem colorem sanguinis reddere, neutiquam tamen ruborem ipsum producere valeant. Licet quoque videri possit, eos, p. 15.
qui ex mutationibus coloris variorum corporum inter se mixtorum, v. c. sulphuris et alcali etc. ruborem sanguinis explicare tentant, propius ad veritatem accedere, tamen re paullo accuratius exami-

nata, apparet, hypotheſes eas minus firmis niti fundamentis.

p. 17. Aliam itaque viam Noſter ingreditur, atque ruboris ſanguinis cauſſam in ferreis particulis ſanguini admiſtis ponit. Ita vero hac in re demonſtranda verſatur, vt primo ex chemia ſupponat, metalla omnia et ſemimetalla, ſolo zinco excepto, tingendi facultate gaudere, ex his vero ferrum rubrum colorem vt plurimum producere, ita, vt quo plures particulae eiusdem pigmento inſint, eo ſaturatior color fiat, et vice verſa. Coloris vero rubri quatuor ſpecies exiſtunt, *ſcarlatinus* ſcilicet, *purpureus*, *au-*
p. 20. *rantius* et *obſcure ruber*. Hic vbi ſaturatior eſt, paullulum ad nigredinem accedit, exaltatus vero ſcarlatino ſimilis fere euadit. Atque haec ruboris ſpecies ferro propria eſt, et ab eo vt plurimum, ſi aliis particulis commiſcetur, producitur. Ipſa vero ſanguinis rubedo ad hanc ipſam ſpeciem referenda eſt, quapropter cum martiales particulae, vti ex chemico examine patet, ſanguini inſint, et ſanguis pro diuerſa particularum mixtione maiorem vel minorem gradum ruboris oſtendat, iam analogiae ductu concludere licet, ruborem ſanguinis a particulis martialibus cum oleoſis intime mixtis pendere.

p. 23. Cum vero in ſanguine ex vena fluente et virga agitato fibroſae membranulae generentur, omnis ruboris expertes, ac alia rubra pars remaneat: Noſter fibroſam et rubram partem ſeorſim cum nitro fixo calcinauit, atque ſolutioni reſiduae, aquae ope extractae, ſolutionem aluminis admiſcuit, eo euentu, vt in fibroſa parte nulla martis veſtigia detegeret, ex rubra vero coeruleum Berolinenſe oriretur.
p. 26. Porro etiam deſtillatione vſus vidit, in fibroſa parte ferrum nullum eſſe, ſed tantum partes eiusmodi, ex quibus ſal vrinoſus producitur, et oleoſas cum pauca terra apyra: contra in parte rubra deprehendi

hendi, praeter easdem ſubſtantias, quoque terram martialem, cui differentia coloris in vtraque parte obuia omnino tribuenda eſſe videtur.

Tertia diſſertationis huius ſectio de mutatione sanguinis a cauſſis externis agit. Explicat vero Noſter in ea varias illas coloris mutationes, quas ſanguis e vena miſſus ab admixtis peregrinis aliis experitur, quibus ſcilicet ſanguinis rubedo vel exaltatur vel obſcuratur. Rubedinem vero ſanguinis viuidiorem reddit aqua, conquaſſatio, et immediata aeris liberi in ſanguinem actio, vti inprimis experimentis Cl. CIGNA patet *). Aer enim, in ſuperficiem coaguli penetrans, particulas, ad quas pertingit, ſubtiliores reddit, et longius a ſe inuicem remouet, atque huic idem praeſtat, quod aqua, qua ſanguis diluitur, praeſtare ſolet. E contrario ſanguinis colorem obſcuriorem reddunt quies, qua particulae cruoris inter ſe arctius coeunt, ſeri ſeparatio et actio ignis vel aquae feruentis, quae ſanguinem cogit. Progreditur porro Cl. Auctor ad varias illas mutationes, quae in ſtatu ſano in colore ſanguinis fiunt, et ex iis, quae hactenus dicta ſunt, cauſſam diuerſi coloris ſanguinis arterioſi venoſique explicat, tandemque varia experimenta, quae ipſe circa actionem ſalium variorum in ſanguinis coagulum inſtituit, enarrat. p. 29.

In quarta ſectione de mutationibus coloris ſanguinis a variis morbis diſputat. Cum ſanguificatio a cordis et vaſorum actione pendeat, ea ipſa actione laeſa vario modo mutatur ſanguinis color in morbis. Has mutationes breuiter conſiderat, et ex auctoribus exempla varia collegit, quo appareat, quanti in morborum cognitione momenti ſit coloris ſanguinis e vena miſſi attenta obſeruatio. p. 42.

*) vid. Comment. Vol. VIII. p. 591. ſeq.

XXIII.

SIMON PALLAS *Prof. der Chirurgie bey dem Königl. Preuſs. Collegio Medico-Chirurgico und erſten Wundarztes beym Charité-Hoſpital zu Berlin, Anleitung zur practiſchen Chirurgie, zum Gebrauch ſeiner Zuhörer bey ſeinen jährlichen Wintervorleſungen heraus gegeben. Berlin bey G. A. Lange.* 1763. 8. Alph. 1. pl. 1.

i. e.

Inſtitutiones chirurgiae practicae in vſum auditorum publicatae. Auctore SIMON PALLAS.

Cel. ille Berolinenſium Chirurgus, vti ex titulo libelli iam patet, breuem delineationem hic Auditoribus exhibet, cuius ductu operationes chirurgicas quotannis demonſtrare ſolet. Eo vero vtitur ordine, vt primo, breui introductione praemiſſa, de abſceſſibus et modo eos aperiendi, vulne-
p. 49. ribus in genere, ſuturisque agat. Occaſione ſuturae intortae ſimul quoque de operationibus chirurgicis, quae in facie inſtitui ſolent, v. c. labio leporino etc. diſputat. Deinde vulnera abdominis et gaſtroraphiam, poſtea thoracis vulnera et empyematis operationem conſiderat. Porro ad caput adſcendit, et de eius vulneribus, ac trepanatione diſſerit. Tum ad collum deſcendens de angina in genere, atque bronchotomia vulneribusque colli in vniuerſum verba facit. Tunc narium morbos, fiſtulam lachrymalem, cataractam, cancrum in vniuerſum et mammarum morbos examinat, operationesque chirurgicas explicat. Adiicit fiſtulam ani, hernias, paracenteſin; operationem hydroceles, caſtrationemque. Sequuntur viarum vrinariarum morbi,

morbi, retentio vrinae, catheterismus et peritonaei punctio, tandemque calculus vesicae et lithotomia. Agit deinde de paronychia, aneurysmate, amputatione extremitatum. Finemque operis phimosis, paraphimosis, amputatio penis et operatio caesarea faciunt.

In vniuersum autem ea, quae tironibus scitu necessaria sunt, illosque ad operationes feliciter instituendas ducunt, breuiter quidem, sed bene, hic proponuntur, ita vt non tironibus tantum, sed et aliis, libellus hic omnino commendandus sit. In p. 292. cataractae operationis historia tantum de depressione disputatur, extractionis vero descriptio desideratur.

XXIV.

De morbo mucoso liber singularis, quem nuper speciminis inauguralis loco ediderunt IOANNES GEORGIUS ROEDERER, D. Archiat. Reg. Med. Anat. et Art. obst. P. P. O. etc. et CAROLUS GOTTLIEB WAGLER, D. Theatri anatom. Gotting. nuper Prosector, Soc. Reg. Scient. Gotting. a Commerc. literar. adscriptus. Goettingae, apud Victorinum Bossigelium. 4. Alph. I. pl. 4. cum tab. aen. III.

Obseruationes huius morbi epidemici coniuncto studio Cl. ROEDERERI et Cl. WAGLERI collectae sunt, elaborationem vero huius operis tantum WAGLERO debemus, qui iam anno 1762 hoc edere incepit, attamen anno 1765 demum id confecit. Tres sectiones constituunt hanc dissertationem, morbi mucosi generaliora, eius species atque historias declarantes.

p. 1. *Sectio prima morbi mucosi generaliora* tradit. Epidemiarum generalis ratio maximopere ab aere pendet, saepe contagiosa fit, saepe in alium morbum transit. Epidemia enim dysenterica, quae anno 1760 ab augusto ad nouembrem vsque grassata est, cui saepe accessit febris vel erratica, vel acuta, vel maligna, et morbum vel leuiorem, vel grauiorem reddidit, vel in febrem lentam mutauit,
p. 9. tandem in morbum mucosum transiit. Ex statu aeris et tempestatum, a iulio 1760 vsque ad septembrem 1761 obseruato, quem hic recenset Cl. Au-
p. 15. ctor, constitutionis epidemicae singularis ratio, cum morbis cognatis et coaeuis, a iulio 1760 ad hiemem 1761 et 1762 vsque, magis declaratur. Etenim febres intermittentes, iulio 1760 grassantes, sensim excitabant hydropem, vel dysenteriam. Infantes septembri laborabant diarrhoea cum tussi; octobri intertrigine, cum exulcerationibus cutis, scabieque saepe lethali; nouembri intertrigine cum aphthis, tandem accedebat epidemia mucosa, sensim increscens, ac ianuario varia producens symptomata, vt gingiuarum dolores cum aphthis, intertriginem gangraenosam, ophthalmiam, rhachitidem cum phthisi abdominali; februario haec mutabatur in febrem biliosam, interdum putridam; martio in febrem petechialem, inflammatoriam, postea in icterum; april in febres intermittentes vernales benignas; mense maio febris mucosa transiit in intermittentem veram; aestate in gelatinosam, tandem in variolosam, auctumno redierunt febres intermittentes, sed peioris erant indolis, quam vernales; hieme 1761-1762 saeuierunt variolae, pleuritides et peripneumoniae, nondum deletis morbi mucosi vestigiis.
p. 19. Perpensa postea cognatione dysenteriae et morbi mucosi, ratione sedis, ortus, symptomatum essen-
p. 20. tialium, nec minus vtriusque morbi analogia cum febri-

febribus intermittentibus explicata, et morbi mu- p. 25.
cosi cognatione cum scorbuto disquisita, Cl. Auctor
caussas morbi mucosi examinat. Epidemica aeris p. 26.
constitutio ac tempestas humida sunt eius caussae
vniuersales; viscerum varia valetudo chronica et
procliuitas ad febres intermittentes vel naturalis,
vel acquisita, ad praedisponentes caussas pertinent;
diaetae errores, victus durus obstruens, panis penuria, vsus carnium corruptarum, defectus victus vegetabilis, potus spirituosus, aqua impura, immundities, exhalationes cadauerum atque carbonum, inopia ligni, frequentia hominum, et nosocomia, fuerunt caussae occasionales remotiores; propiores proficiscebantur ab animi affectibus, commercio
cum aegris, morbis chronicis, vulneribus. Natura p. 31.
et formae morbi mucosi ita se habent, vt vberior adsit muci secretio in omnibus folliculis, ac saepe in ventriculo et duodeno muci lacunae, iconibus hic illustratae, conspiciantur, totumque hepatis parenchyma sit acinosum, vti ex icone adiecta apparet. Ab hoc vitio hepatis et bilis inertia oritur morbus simpliciter mucosus, qui accedente acredine verminosus redditur; congeritur bilis in intestina et sensim producit morbum bilioso-mucosum, eumque, ibi putrescens, in putrido-mucosum mutat. Interdum in hac epidemia accessit inflammatoria indoles, quae putredinis vi morbum, ex inflammatorio, resolutorio, et mucosi vestigiis residuis mixtum, saepe
ad petechias procliuem fecit. Transiit morbus p. 35.
mucosus vel in morbum epidemicum lymphaticum et gelatinosum, non in singulis tantum aegris, sed in ipsius etiam epidemiae decursu, vel critice ad pulmones se conuertit in variis aegris, epidemia vero ipsa partim in variolas, partim in pleuritidem et peripneumoniam transiit.

 Sectio

p. 38. *Sectio ſecunda morbi mucoſi ſpecies* exponit, quarum inprimis quatuor primariae ſunt, *chronica*, *acu-*
p. 40. *ta*, *lenta*, *acceſſoria*. *Prima morbi mucoſi ſpecie chronica* affecti appetitum amittunt, plurimi reiiciunt vermes ore et aluo, mortuos, raro viuos, inter quos, praeter lumbricos, peculiare genus obſeruauit Cl. ROEDERER, quod, propter caudam capil-
p. 41. larem, *trichuridum* nomine deſcripſit. Duae inprimis earum ſunt ſpecies, *recta*, aſcaridibus ſimilis, excepta cauda et mole, alba, flaccida, et *curua*, in lineam ſpiralem contorta, cinerea, rigida, elaſtica; vtraque ſpecies icone adiecta ſiſtitur. Cum trichurides ſemper in coeco commorentur, et nunquam BAUHINI valuulam transgrediantur: vix, vti lumbrici, qui inteſtinis tenuibus inhaerent, per os reiiciuntur. Vermes quidem non morſu aut vellicatione nocent, cum rictu et organis mordentibus non inſtructi ſint, ſed potius, vti Cl. Auctor putat, ſola irritatione ad inflammationes diſponunt, nutrimentum corpori detrahunt, inteſtina obſtruunt, ſaepe febriculam excitant, modo nocturnam et matutinam, modo ephemeram, anomalam, quam ſol-
p. 47. uit varia criſis. Haec prior ſpecies morbi mucoſi ſoluitur excretione mucoſa vel purulenta critica, vt diarrhoea mucoſa, tuſſicula humida cum reiectione muci, vomitu mucoſo, fluore albo, catarrho narium, exanthematibus, vlceribus oris, aphthis, vermium excretione, cet. Vomitoria, inprimis nauſeoſa, maxime ſunt adhibenda; ſtimulantia nocent. Mercurium viuum, ſaccharo ſubactum, nec minus mercurium dulcem cum camphora mixtum, ſi febris leuis erat, cum vtilitate dedit Cl. Auctor. Methodus antidyſentericae analoga in omnibus huius morbi ſpeciebus maxime efficax fuit, ac ſuadenda.

Tranſiit

Transiit vt plurimum morbi mucosi species prima in *speciem secundam*, *febrilem*, vel benignam, vel malignam. 1) *Febrem mucosam benignam*, quae graui incipiebat horrore, comitabatur sitis ingens, dolor capitis, appetitus laesio, conatus vomendi, alui obstructio, tussis spastica, sicca; sanguis e vena missus crusta alba obtegebatur, respiratio difficilis erat, vires deprimebantur, accedebant deliria, excoriatio oris interni, aphthae. Febris mucosa acuta, et benigna, et maligna, plurimis excretionibus criticis imperfectis soluebatur, inprimis sudoribus nocturnis acidis, vomitu mucoso, bilioso, vrina alba, muco graui, ramentoso, flauo inquinata, vlcusculis aphthosis linguae, gingiuarum tumore, pustulis, in variis partibus erumpentibus, iisque interdum scabiosis, interdum diarrhoea mucosa; nonnunquam septimo vel vndecimo die febris regrediebatur, ac cessabat haemorrhagia narium, diarrhoea, sedimento lacteo vrinae, pedum oedemate. Saepe critico modo alius producitur morbus, v. c. icterus, artuum dolores vel tremores, raucitas, ophthalmia, ascites, cet. Si crisis externa non accidit: vlcus vel scirrhus pulmonum, vel peripneumonia intestinorumue gangraena aegros interficit. Tum requiruntur euacuantia lenia, omittatur venaesectio, dentur ea remedia, quae in dysenteria solent adhiberi, inprimis laxantia cum opiatis iuncta, demulcentiaque nauseosa, vt mannata et oleosa cum ipecacuanha; minus commendanda sunt in hoc morbo rheum, resoluentia salina, antimonialia, mercurialia, cet. Camphora tum optime exserit vim anthelminticam, antispasmodicam ac diaphoreticam; ab antiphlogisticis, nitrosis, acidis, inprimis mineralibus, morbus augetur. Vesicatoria, clysmata demulcentia, cortex Peruuianus, extracta amara, et reliqua roborantia semper vtilitatem insignem attulerunt.

p. 50.
p. 54.
p. 57.

p. 61. 2) *Febris mucosa recidiua* oritur ex vitio viscerum, vel neglecta diaeta, vel vermibus, qui rursus ad duodenum et ventriculum se conferunt.

p. 63. 3) *Febris mucosa acuta maligna* duplicem speciem constituit, alteram *biliosam et putridam*, alteram *benignam impuriorem*, et *febris acuta verminosa* inter vtramque speciem medium occupat locum. Quippe quae simili modo, vt morbi castrenses, loca impura, pauperum tabernas, inprimis nosodochia inuasit, adultos praesertim afficiens, incerto cessans tempore, et aegros plerumque vel gangraena necans abdominali, vel peripneumonia, interdum phthisi. Graues artuum dolores huic morbo mucoso maligno proprii sunt, praecedente lassitudine,
p. 67. pica, moerore. a) *Febris mucosa acuta maligna biliosa, putrida, soporosa* subdolum semper initium habet, languent aegri, sentitur dolor capitis cum vigiliis, sitis, vomitus mucosus, biliosus, dolores artuum, virium prostratio, alui obstructio; quarto die crisis praecipitata, v. c. haemorrhagia narium, diarrhoea, vrinae sedimentum, cet. morbum ad tempus lenit. Irruit vertigo, delirium, erumpunt petechiae rubrae, nisi frequens sit diarrhoea, franguntur vires, respiratio anxia est, donec die vice-
p. 72. simo primo morbus lenta crisi superatur. b) *Febris mucosa, acuta, maligna, inflammatoria* curari solebat, si die sexto petechiae erumpebant, vel delirium aut furor accedebat, quem vt plurimum sequebatur defluxus catarrhalis, siue vomitus mucosus, et vermium eiectio; sin autem vena non secaretur post alui obstructionem, per septem dies perpessam, lethalis erat.

p. 77. *Tertia morbi mucosi species, lenta*, aggrediebatur plerumque infantes a secundo ad decimum quartum annum, eos inprimis, in quibus initio hiemis
p. 78. scabies suppressa erat. Haec vel *leuior* erat, cum parua febri-

febricula et aphthis lactentium, ac diarrhoea, oedemate pedum, aut pustulis scabiosis dissipabatur; vel *lethalis* in phthisicis, pauperibus, male nutritis, at- p. 81.
que *duplicem* sistebat *speciem*, *primam*, vbi febris continua longa multo magis conspicua, et induciae inter hanc et sequentem febrem lentam magis euidentes, atque aphthae vt plurimum carcinomaticae erant; *alteram*, vbi subdola febris longa erat, et le- p. 85.
uior apyrexia febrem lentam a febre longa disiungebat, qua inprimis ii afficiebantur, qui scabiem sibi represserant.

Quarta morbi mucosi species, accessoria, aliis mor- p. 88.
bis primariis, et chronicis, et acutis, se coniungit, eosque grauiores reddit, vt aegrum vel cito interficiant, vel eum in phthisin lethalem coniiciant. Si grauiditati accedebat, abortus caussa fuit, vel partus praematuri, et puerperae plerumque gangraena abdominali, intestinorum, vel vteri peribant, ipseque foetus, semper mortuus, morbo matris affectus conspiciebatur. Interdum morbus mucosus cum grauiditate et morbo chronico coniunctus est. Illum cum puerperio mixtum esse, cognoscimus ex aphthis mammillarum dolentibus, symptomatibus pleuriticis, siti, diarrhoea, tumore mammarum, et oedemate pedum. Si vulneribus additur, haec vt plurimum lethalia fiunt, vel febris lenta inducitur, inprimis vulnera abdominalia facile gangraena corripiuntur. Morbus mucosus cum hydrope coniunctus breui tempore indolem febris mucosae lentae induit; cum phthisi mixtus producit oedemata pedum, exanthemata scabiosa, aphthas, fluxum ventris colliquatiuum, et sudores. Si affectui hypochondriaco et colicae accedit, id, quod pressio zonae coli dolorifica prodit, excretione aluina mucosa dissipatur, cui subsequitur catarrhus. Si cum malo hysterico combinatus est, sitis, diarrhoea frequens,

quens, animi deliquia, vomitus biliosus, pustulae aphthosae linguae, tussicula, aegros vexant. Malum venereum, cui morbus mucosus accedit, nullis fere remediis tollendum est, sed tandem per phthisin neruosam lethale fit.

p. 95. *Sectio tertia morbi mucosi historias describit. Historia* 1. *de febre mucosa benigna* tractat. Femina enim 40 ann. diarrhoea mucosa chronica cum febre vespertina laborans, incidit tandem in febrem mucosam benignam, cum aphthis oris, et post egressum lumbricum viuum ex ore, vrinae sedimentum mucosum, sudores acidos et diarrhoeam, die decimo
p. 102. quinto conualuit. *Hist.* 2. *de febre mucosa benigna infantis* 11 ann. agit, qui ore eiecit lumbricos, et multis sudoribus, atque vrina sedimento albo mucoso inquinata, intra tredecim dies morbum expulit.
p. 104. *Hist.* 3. *de febre mucosa benigna puellae septennis, cum typo tertiano* differitur, cui accessit vomitus, inflatio abdominis, dolor pungens pectoris, dolor capitis artuumue; sumto emetico febris acerbior facta est, et aphthae eruperunt cum sudore copioso, euacuata vero materia mucosa flauo viridi per aluum,
p. 107. intra 17 dies sanitatem recuperauit aegra. *Hist.* 4. *de febre mucosa acuta recidiua, in febrem intermittentem quotidianam transeunte* narratur, qua femina 38 ann. vexabatur, post sudores ac vrinam mucosam die
p. 112. decimo tertio plane sanata. *Hist.* 5. *febris mucosa acuta* perpenditur, *quae sanata denuo transiit in morbum inflammatorium benignum*, qua vicenaria virgo afflicta est, quae habuit dolores capitis, ventriculi et coli, vomitus serosos, pustulas, furunculos, vrinam cum sedimento lacteo ramentoso, sed nono die restituta ex diaetae vitio in febrem inflammatoriam incidit, et post similem crisin vrinae lacteae
p. 117. ramentosae 37mo demum die conualuit. *Hist.* 6. mentio fit *de febre mucosa, erratica, cum phaenomenis,*

pleuri-

pleuriticis similibus, qua puer 12 ann. correptus est. Aderat enim dolor infimi ventris, capitis, pectoris in latere dextro, vomitus mucosus, papillae fungosae linguae, tussis, sputum cruentum, reiecto autem muco crasso per tussim, aeger nono die sanatus est. In *Hist.* 7. *febris mucosa benigna, cum exanthematibus* p. 119. *purpuraceis* describitur, vbi sexto die accedebant dolores thoracis et colici, paulo post aphthae et gingiuarum dolor, salinum laxans vero cum manna, et pulueris salis ammon. et salis mirab. GLAUB. continuatus vsus, aegram die decimo tertio restituerunt. *Hist.* 8. *febris mucosa ephemera, siue acutissima* iuuenis p. 122. 23 ann. recensetur, cum doloribus artuum et capitis, siti ingenti, aluo clausa, vomitu mucoso, quem emeticum, emulsio ialappina, et decoctum radicis gentianae quarto die a morbo liberauit. In *Hist.* 9. p. 123. *febrem mucosam acutam continuam, cum malignitate* virginis vicenariae indicat Auctor, quae simul diarrhoea frequenti, vomitu, et vrina, mucosis, interdum alui obstructione pertinaci, grauiter afflicta, venaesectionibus, vomitoriis, laxantibus et corticis Peruuiani vsu, tandem die 22 conualuit. *Hist.* 10. p. 129. *febrem acutam, mucosam, biliosam, sanatam* concernit, qua virgo 20 ann. laborauit, cuius quidem subdolum fuit initium, at sensim accessit tussicula sicca, frequens desidendi stimulus, dolor artuum cum fractis viribus, phantasmata, sudor foetens, aurium susurrus, excretio aluina putrida; die 12mo excrementa mucosa erant, stupor sentiebatur, strepitusque laryngis, sordibus obducebantur artus, atque vlcus in regione ossis sacri et ad trochanterem maiorem oriebatur, donec ope corticis Peruv. vlcera sensim depurata, ac sanitas die tricesimo restituta est. *Hist.* 11. *febrem mucosam acutam, ex maligna* p. 137. *intermittentem* iuuenis vicenarii tradit, qui affectus est vomitu bilioso, doloribus imi ventris, diarrhoea

mucoso-

mucoso-sanguinea, dysuria, tenesmo, dolore pungente in thorace, copioso sudore, vrina cum sedimento albo, ac tandem morbus muci excretione
p. 141. per aluum intra 14 dies plane superatus est. *Hist.* 12. *febrem mucosam, acutam, inflammatoriam* feminae 34 ann. sistit, magno horrore, vomitu et siti incipientem, cum pectoris doloribus pungentibus, inter quos nonnulla catameniorum vestigia se ostendebant, deliriis grauissimis, anxietatibus, respiratione difficili; attamen vomitus mucosae materiae et lumbricorum anxietates sedauit, ac muci reiectio
p. 144. per tussim morbum intra 12 dies sustulit. *Hist.* 13. *febris mucosa soporosa sanata* quadragenarii commemoratur, in qua ingens fuit sitis, anxietasque praecordiorum, lingua muco albo obducta erat, findebatur cum dolore, accessit capitis dolor soporosus, vomitus materiae mucosae, fuscae, biliosae, sopores, sudores, aurium susurrus, sedimentum vrinae album, furfuraceum; cessarunt sensim symptomata haec, et aeger die 23 rursus sanitatem recu-
p. 149. perauit. *Hist.* 14. *febris mucosa soporosa lethalis* proponitur viri, 37 annorum, qui doloribus artuum, spasmis lumborum, siti magna, dolore capitis insigni affligebatur, materiamque mucosam euomebat; accedebant sensim linguae siccitas, vertigo, phantasmata, cephalalgia vertiginosa, dolores infimi ventris, sudores, deliria, haemorrhagia narium, aurium susurrus, summa debilitas, caligo oculorum, conuulsio artuum superiorum in sopore, vrina cruda, subsultus tendinum, faciei intumescentia, sopor, conuulsiones, singultus, et aeger die 14 moriebatur.

p. 155. Tredecim postea commemorantur *sectiones febre mucosa acuta defunctorum*, e quibus Cl. Auctor notas characteristicas singularum huius morbi specierum detexit. Etenim speciem acutam distinguit

guit a lenta corpus nondum emaciatum; labes viſceris inueterata ſpeciem acceſſoriam a morbo mucoſo ſimplici dignoſcit. In *ſpecie ſimpliciter acuta* p. 160.
conſpicitur hepatis ſubſtantia diſtincte acinoſa, lien paululum inflatus, inteſtina hinc illincue inflammata, contracta et muco obducta, tenuia lumbricis referta, craſſa trichuridibus. In *ſpecie acuta maligna,* p. 161.
putrida, corpus inclinat in celeriorem putredinem, viſcera vt et cruor in vaſis maioribus reſoluta ſunt, ventriculus et inteſtinum coecum gangraena afficiuntur. *Species inflammatoria* cognoſcitur ex cutis ex- p. 162.
anthematibus et viſcerum abdominalium inflammatione. In omnibus praeterea cadaueribus erat abdomen ab extrauaſato vel ſero, vel liquore ſanguinolento, magis minusue repletum, glandulae meſaraicae vt plurimum obſtructae, durae, inflammatae aut ſcirrhoſae; hepar plerumque inſigne volumen habuit, et exterius, et in ipſo parenchymate, acinoſum erat; veſicula fellea bile, modo mucoſa, modo tenui, plena; lienis interdum maxime tumidi ſubſtantia reſoluta apparuit, ſaepe maculis albis purulentis referta, nonnunquam gangraenoſa; pancreas induratum; ventriculi ſuperficies, inprimis ad curuaturam paruam, inflammata erat, interdum eius media pars conſtricta, tunica villoſa inflammata, ad pylorum cinerea viſa eſt, craſſa, et folliculis mucoſis planis ac papillis fungoſis obtegebatur. Inter rugas duodeni, muco obducti, plurimi conſpiciebantur folliculi mucoſi, quorum orificia punctis nigris notata erant. Inteſtina tenuia inflammata, materia bilioſa mucoſa, vel lumbricis repleta, hinc illincue gangraenoſa, reperiebantur; in nonnullis voluulus; inteſtina craſſa, quorum tunica interna arroſa eſcharisque obtecta erat, trichuridibus, materiaque atra, tenui, replebantur. In cauo pectoris ſerum plus minusue effuſum erat; pulmones

vt plurimum pleurae accreti, inflammati, purulenti, calculosi, saepe scirrhosi inueniebantur. Glandulae bronchiales nigrae, induratae, magnae; ad bifurcationem tracheae calculi varii haerebant. In trachea et bronchiis muci copia aderat, inflammatio, rigiditas; liquor pericardii rubellus plerumque copiose adfuit, cordis ventriculi in plurimis polypo referti erant. Glandulae saliuales durae et acinosae; thyroidea dura et inflammata. Trium tabularum aenearum, quae adiiciuntur, *prima* sistit in figura 1. 2. 3. folliculos mucosos, in superficie interna ventriculi et duodeni disseminatos; in *secunda* depinguntur folliculi, qui foueas medias occupant; *tertiae* fig. 1. exhibet substantiam acinosam hepatis; fig. 2. escharas ad superficiem internam coli sinistri; fig. 3. folliculos in ieiuno; fig. 4. vermis speciem *rectam*, ascaridibus non dissimilem, et eiusdem speciem *curuam*, in lineam spiralem contortam.

XXV.

Dell' acque di Recoaro e delle regole concernenti il lor uso discorso D'ORATIO MARIA PAGANI d'Arzignano. in Vicenza appresso Antonio Veronese 1761. 8 mai. pl. 5.

h. e.

De medicatis Recobarii aquis, et methodo iis vtendi dissertatio, Auctore Cl. PAGANI.

Has aquas acidum minerale sulphureum seu vitriolicum, nec non ferrum et terram calcaream continere, et haec principia ea ratione vnita esse Cl. Auctor asserit, vt nec calore nec aliis admixtis turbentur. Examine chemico autem eliciuntur vitriolum martis et sal calcareum medium, quod

quod Cl. BECCARI ſeleniticum dicit *). Poſt plenariam euaporationem ochra cum terra calcarea mixta, et tandem haec pura obtinetur; ſi vero quodammodo euaporata ad cryſtalliſationem reponitur, ſal Epſonienſi ſimile (mirabile GLAUBERI) colligitur. Cum etiam aqua per ſtrata carbonis foſſilis tranſeat, bituminoſi quid recipit, ſpiritum tamen mineralem ſubtiliſſimum in ea reperiri negat Cl. Auctor **).

His breuiter expoſitis, ad aquae ſimplicis virtu- p. 10.
tes indicandas ſe confert Noſter, et frigidae inprimis virtutes *diluentes*, *attenuantes*, *corroborantes*, *demulcentes*, *cardiacas* et *anodynas* adſcribit, et has a ferri, ſalis medii et bituminoſis particulis in aquis p. 16.
medicatis augeri oſtendit. Vſum itaque earundem p. 21.
in hypochondriacis et hyſtericis ſpaſmis, in defectu menſium et aliis morbis, in quibus fluida ſpiſſa, vigore ſolidorum ſimul reſtaurato, reſoluenda ſunt, maxime commendat. Licet autem omnes morbos, a Cl. Auctore adductos, repetere nequeamus, vnico tamen exemplo oſtendamus, quo vsque extendat harum aquarum effectus. Illae enim in venerea p. 30.
labe a multis vel inutiles vel noxiae pronunciatae ſunt, Noſter autem maxime ſalutares eas iudicat, cum fluida prorſus immutent, attractiones morboſarum particularum tollant, et circulo humorum libero reddito omnem corruptionem auertant, porro decocta ex guaiaco et ſaſſaparilla et mercurialia medicamenta, quae venereo morbo opponuntur, in actione ſua iuuent.

Dum

*) vid. Comment. noſtr. Vol. V. Part. II. p. 307.

**) Experimenta a Cl. IO. ARDUINO facta ſunt. Conf. Nuova Raccolta d' opuſcoli ſcientifici cet. Tom. VI. p. 113. et Comment. noſtr. Vol. X. Part. III. p. 527.

p. 37. Dum ad methodum his aquis vtendi describendam se confert, non tantum normam a multis nimis accurate praescriptam, sed et diaetam nimis selectam improbat, et eum tantummodo in genere victum dissuadet, qui caussas nouas morborum infert, v. c. nimis rancidum et viscidum. Quamobrem carnes molles bonae notae, vegetabilia leni aromatica vi praedita, nec non ea, quae cum oleo et multo aceto praeparantur, immo fructus horaeos non reiiciendos esse autumat, vsum quoque lacticiniorum in prandio et coena concedit. Vini generosi moderatum potum et chocoladam et coffeam foeminis etiam tenerioribus, vtpote his assuetis, cum vsu aquarum denegari posse negat.

p. 58. Tempus his aquis vtendi ad calidam tempestatem, inter mensem iunium et septembrem, non restringit, sed in frigidissima quoque et humida tempestate haustas profuisse narrat. Et licet consuetudinis sit, a duabus libris incipiendo ad sex vsque, nec vltra ascendere, ostendit tamen, morborum rationes saepius exigere, vt decem immo duodecim librae hauriantur. Neque vsus earum tantum quindecim vel viginti diebus definiendus, sed, dum-
p. 63. modo aegri ferant, vlterius est extendendus. Cum etiam alii tenerae aetati vsum aquarum medicatarum non concedant: Cl. Auctor exempla quarundam curationum proponit. In puella sex circiter annorum, erratica febre, ex vitiis primarum viarum orta, et in infante vnius anni ex simili caussa aegrotante, aquae hae tanto cum fructu adhibitae sunt, vt actione viscerum restituta languor penitus dissiparetur. Et grauidae his vti possunt, inprimis illae, quae, licet facile concipiant, ob laxa et imbecillia corpora in abortum maxime procliues sunt.

Opera-

Operatio autem harum aquarum in primas vias adeo certa eſt, vt inter praeſtantiſſima purgantia referri poſſint, nec opus ſit in eorum vſu alia purgantia medicamenta praemittere aut interponere. Licet enim iis minus prodeſſe aſſerunt nonnulli medici, in quibus non protinus per inteſtina et vrinae vias transeunt, cum particulae admixtae retineantur et noxam corpori afferant: Noſter tamen et per vias, ſenſui non adeo obuias, eas transire contendit. Praecipui nimirum harum aquarum effectus ſunt: aequalis ſanguinis diſtributio, alimentorum facilis elaboratio, lentoris humorum reſolutio, virium corporis inſtauratio et ſpirituum excitatio, excretionum optimus ſucceſſus. Sub finem etiam ſomnum meridianum cum aquarum vſu eodem modo vtilem iudicat, vti refrigerium aeris veſpertini, in quibus omnibus nos mentem Cl. Auctoris indicauimus, iudicium vero de methodo aquis mineralibus vtendi Lectoribus noſtris permittimus.

p. 68.
p. 72.

XXVI.

An Experimental Hiſtory of the Materia Medica, or of the natural and artificial ſubſtances made uſe of in medicine: containing a compendious view of their natural hiſtory, an account of their pharmacevtic properties, and an eſtimate of their medicinal powers, ſo far as they can be aſcertained by experience, or by rational induction from their ſenſible qualities. By WILLIAM LEWIS. M. B. F. R. S. London printed by H. Baldwin, for the Author; and ſold by R. Willock, 1761. 4 mai. 3 Alph. 12 pl. c. praefat.

 i. e.

i. e.

Experimentis illuſtrata hiſtoria materiae medica
ſiue corporum naturalium artificialiumque
quae in medicina adhibentur: continens eo
rum ſuccinctam ex naturali hiſtoria conſide
rationem, proprietatum pharmaceuticarum
recenſionem et virtutum medicarum contem
plationem, quatenus experientia aut ration
ex qualitatibus euidentibus confirmantur
Auctore GUILIELMO LEWIS.

Quo ordine corpora naturalia in materia medic
commode disponi poſſint, in tanta eorum co
pia et diuerſitate viris doctis ſaepe moleſtum fuit
quare Cl. Auctor ordinem reliquis omnibus prae
tulit alphabeticum, et res conſiderandas ita propo
ſuit, vt ad tria primaria ſemper reſpexerit momen
ta, quae quidem naturalem, medicinalem, et phar
maceuticam concernunt hiſtoriam. Itaque quae
praecipue ad naturalem medicamentorum ſimpli
cium pertinent hiſtoriam, ea ita pro rerum tra
ctandarum ratione exponuntur, vt nomen latinum
praemittatur; poſt ea pharmacopoea quaedam, in
qua inuenitur, vt Londinenſis, Edinburgenſis, Pari
ſina referatur; deinde alia quaedam apud Auctore
occurrentia citentur nomina, tandemque anglicum
tradatur; tum ipſe eorum habitus externus et quo
modo ex variis characteribus cognoſci et ab aliis re
bus ſimilibus diſtingui poſſint, deſcribitur, terrae
regionesque, quae praecipue eiusmodi ſimplex pro
ferunt medicamentum, indicantur, modus colli
gendi, conſeruandique enarratur, ac ſpecies, ſi plu
res exiſtunt, notantur. Quae cuncta in rerum ſim
plicium deſcriptione tam regni vegetabilis, quam
anima

nimalis et mineralis obſeruantur, prouti mox cuilibet ex abſinthii, pulegii, rhabarbari, argenti viui, vitrioli, caſtorei caeterorumque deſcriptione apparebit. Cum vero plura rerum naturalium occurrant corpora, et varia praecipue ex eis producta, quae characteribus externis ſuis non ſatis diſcernenda ex proprietatibus internis ope chemiae aut pharmaciae diiudicari debeant, variis vel ab Auctore ipſo vel ab aliis captis experimentis criteria, quibus cognoſci poſſunt, eruuntur. Hanc quoque ob rationem cum naturali ſimplicium hiſtoria coniungitur pharmaceutica, vtpote qua partes eorum deteguntur conſtitutiuae, et quomodo eae variis menſtruis ſolui, ſeparari, iterumque componi, ac cum aliis miſceri, indeque noua mixta praeparari queant, demonſtratur. Horum autem ex ſimplicibus praeparatorum rationem et vſum ita conſiderat et tradit Auctor, vt quae prae reliquis in variis ex variorum auctorum obſeruationibus adhiberi poſſint morbis, referat, prouti exemplo eſſe poſſunt antimonium, nitrum, caeteraque. Hanc excipit ipſa medicinalis hiſtoria, quae in primis vires et effectus medicamentorum in corpore humano explicat ideoque artis ſalutaris pars eſſe videtur primaria; nihilo tamen minus ea, vt olim ob varios errores, ſic noſtris temporibus ob defectum obſeruationum fide dignarum, eſt admodum manca atque imperfecta. Cum enim neque examine chemico, neque charactere aliquo externo, vti in aliis rebus fieri ſolet, ſenſus noſtri determinari certo poſſint, quae ſint medicamentorum vires, vel quo in morbo ea conducant, inde etiam eo maiore cum cautione hic agendum erat. Atque licet multis in rebus, in primis vero in vegetabilibus, ſenſus noſtri, et inter eos guſtus et olfactus, aliquid de eorum qualitatibus demonſtrent, ideoque etiam ex ſapore atque odore quaedam

 aſſum-

assumserit Auctor, licet etiam plura ex chemiae pharmaceuticae variis operationibus praeparationibusque cognoscantur, ipsi tamen experientiae hac in re tribuendum erit plurimum. Quare Cl. Auctor cuncta haec contemplatus, primarios medicamentorum annotauit effectus, nec nisi singulares quosdam morbos, vbi vel auxilium afferunt, vel excitant damnum, retulit.

XXVII.

Noua physico-medica.

Regia Scientiarum Academia *Burdigalensis* in conuentu, quem nuper die 25 mensis augusti huius anni celebrauit, praemium, quod problemati praeparandae lanae, vt ab insectorum morsu tueatur *) proposuerat, tribuit LAZARO SIEUVE, Mercatori Massiliensi.

De scriptis autem, quae super altero problemate **), quod nouarum plantarum, hominum nutrimento aptarum, inuestigationem inuentionemque exegerat, Academia accepit, nondum sententiam tulit, se vero in proximo conuentu laturam esse declarauit.

Eadem vero Academia consultius duxit, eruditis longius concedere temporis spatium, ad inquirendam et describendam indolem earum quæstionum, quas huic, quem agimus, anno destinauerat. Commentarii quidem de iis traditi sunt Academiae, ita vero conscripti, vt exspectationi eius minus responderent. Terminus itaque, intra quem super vtraque commentarii ad Academiam mitti possunt, nunc prolongatus est vsque ad annum 1768. Alterum problema spectat indolem, praeseruationem et curam morbo-

*) vid. Comment. hor. Vol. IX. p. 697. Vol. XII. p. 165.
**) ibid.

morborum epidemicorum, qui e ſiccatis paludibus oriuntur: alterum vero cauſarum indagationem diverſarum coagulationum *).

In iis vero quaeſtionibus, quae ad ſequentem 1767 annum pertinent, omnino nihil mutatum eſt: quas igitur, quum ſuperius **) tradiderimus, non eſt, vt repetamus.

Nouo etiam problemati ſoluendo *Eadem* Academia conſtituit praemium anni 1768 ordinarium. Supra enim adducta ex hoc anno tantummodo in illum dilata erant, nec proprie huc pertinebant. Quaeritur vero: *qui ſit optimus modus inſtituendi analyſin aquarum mineralium, et an ſola analyſis ſufficiat, vt certo virtus earum et proprietates poſſint determinari?*

Quale ſit promiſſum praemium, et quas quemlibet, qui in propoſitas quæſtiones ſit inquiſiturus, in conſcribendis et mittendis commentariis obſervare oporteat leges, ſuperfluum eſſet adducere, quum a nobis alio tempore et aliquoties id factum ſit.

Societas etiam Scientiarum *Harlemenſis* praemia binorum annorum expoſita retinuit. Quum enim ad quaeſtionem, quam Societas haec, primum anno 1762 et iterum praecedenti 1765 propoſuerat, non ita reſponſum ſit, vt ea optauerat: in ſolemni conuentu, die 21 menſis maii h. ann. habito, Ea decreuit, prorſus miſſam facere hanc quaeſtionem. Exegerat Societas in hac quaeſtione determinationem directionis fluentorum in mari ſeptentrionali, cum ſub receſſu acceſſuque maris, tum etiam in certis menſium diebus et praecipue ſub iis ventis, qui eas ſequi et per paucas dies durare ſolent: porro determinationem vehementiae et celeritatis fluentorum

*) Vol. XII. p. 165. ſeq.
**) Vol. XIII. p. 160.

torum iis in locis, vbi deprehenduntur, nec non earum conditionum maris et venti; et denique quomodo vehementia vtilis esse et celeritas definiri possit.

In altera vero quaestione, quam *Eadem* Societas iam anno 1764 obtulerat, huicque, quem agimus, anno, destinauerat, quaerebatur: qui optimi et minus pretiosi sint modi, quibus praecaueri posset decrementum littoris maris Harlemensis. Iam tunc temporis Societas simul declarauerat: se nolle consilia, quae rationibus cogitando solummodo effictis niterentur, nec dum experientia firmata essent: experientiam vero desumi posse a similibus tentaminibus, vel sinistri vel secundi euentus, quae iam alio tempore facta fuerint, vel in eo ipso Harlemensi littore, vel in aliis, inprimis vero cuncta debere applicari ad mare Harlemense. Attamen et haec res non ita exposita fuit, vt Societas vllum acceptorum commentariorum praemio potuisset ornare. Quamquam enim quidam erant, qui res continerent egregias et vtiles, omnibus tamen et singulis defuit aliquid, quod hac in re praecipuum erat: in alio sumtuum impendendorum summa plane nulla est determinata; in alio nimia postulata; alii experientiis destituti sunt, quibus tradita consilia confirmarentur; in aliis ratio non habita est differentiarum littorum etc. Hanc itaque quaestionem Societas eruditis denuo commendat, et, vt ab iis ante initium anni 1767 solueretur, optat.

Eodem die *haec Societas* nouam exhibuit quaestionem, cuius expositionem ante calendas ianuarias anni 1768 exspectat. En illam! *Quae* sunt *causae difficultatis deglutiendi in pharynge, quae sensim sensimque oritur et vtplurimum mortem adfert? cur nunc frequentius, ac olim obseruatur? quibus remediis illa praecauetur vel curatur?*

Praemium

Praemium, ſingulis his quaeſtionibus propoſitum, moneta eſt aurea, cui Societatis inſigne et in margine nomen auctoris eius ſcripti, quod eo dignum iudicatum eſt, annusque impreſſa ſunt. In commentariis vero de his quaeſtionibus conſcribendis auctores vtantur lingua vel latina, vel gallica, vel belgica; deinde auctor nomen ſuum non apponat ipſis commentariis, ſed eius loco ſententiam quandam, quam vna cum nomine domicilioque auctoris contineat adiecta ſchedula, ſigillo obſignata; commentarii ita ſcribantur, vt facile legi poſſint, et deinde, ſolutis antea curſus publici nomine pecuniis, mittantur ad C. C. H. VAN DER AA, qui Societati ab epiſtolis eſt. Illud vero ſcriptum, quod praemio condecoratum fuit, non licet, nec integrum, nec ex parte, nec ſeorſim, nec in collectione quadam cum aliis coniunctum imprimi atque vulgari, niſi Societas conceſſerit.

Societatem *Hamburgenſem* praemium centum nummorum imperialium iam praecedenti anno promiſiſſe ei, qui, praeter ouorum albumen et ſanguinem, aliam rem vel modum indicaret, cuius ope ſaccharum poſſet depurari, quod artifices et chemici clarificationem appellant; atque idem praemium alios ciues eiusdem ciuitatis quadringentis nummis imperialibus augere conſtituiſſe, ſuperius nos narrare meminimus *). Attamen nondum expleta eſt Societatis exſpectatio. Quamuis enim nonnullae res modique cum Ea communicati fuerint, omnibus tamen, tentaminibus inſtitutis, non reſpondit euentus. Quum inde tamen nondum omnis euanuerit probabilitas alius modi detegendi, duplex hoc praemium denuo propoſuit Societas, et ad ſequentem 1767 tranſtulit annum.

 Ex

*) in hoc ipſo Volumine pag. 157.

Ex reliquis vero praemiis, quae *Eadem* Societas obtulit et ad annum proximum 1767 pertinent, plurima a noſtro inſtituto aliena, rem mercatoriam et ipſam patriam tantummodo attingunt. Vnicum tamen non poſſumus, quin commemoremus, quod ſi ſolueretur, magnus ſane vbiuis eſſe poſſet vſus. Promiſſum praemium conſtat viginti nummis aureis Belgicis et ſoluetur ei, qui facillimum tutiſſimumque indicauerit modum in agris et pratis delendi equiſeti, altius radices agentis, et in Saxonia inferiori *Duwop* appellati, quod et inprimis eius ſpecies, quae triuiali *minoris aruenſis* nomine inſignitur, agricolis valde exoſa eſt, quum vaccis noceat.

Commentarii, qui ad vtrumque problema exponendum conſcribentur, ante calendas menſis auguſti 1767 ad Praeſidem huius Societatis ſunt mittendi, nomen vero auctoris in ſchedula obſignata ſigillo celandum.

Quum Hiſpanos inter et exteros viros doctos exiguum, quin etiam nullum ſit litterarum commercium, fieri non poteſt, quin earum rerum, quae ibidem in re publica literaria atque inter doctos viros eueniunt, tarde ad nos perueniat cognitio. Hinc etiam factum eſt, vt nunc demum obitum compererimus viri, fama inclyti, IOSEPHI QUER, Hiſpanorum Regis Chirurgi, Conſiliarii Regii apud Exercitum, Inſtituti Bononienſis et Academiae Regiae Matritenſis Socii, et in horto regio Botanices Profeſſoris Primarii, qui duo iam ante annos *Matriti* mortuus eſt. Nominis celebritatem ipſi praecipue conciliauit *Flora Hiſpanica*, quam anno 1762 coepit edere, et cuius iam quatuor proſtant volumina.

Bononienſis quoque Vniuerſitas, nec non ibidem florens Inſtitutum ſcientiarum artiumque Academia

demia

demia magnam nuper fecit iacturam. Obiit nimirum ibidem die duodeuigesimo mensis februarii huius anni Cl. IACOBUS BARTHOLOMAEUS BECCARI, Instituti illius scientiarum Praeses perpetuus, in Vniuersitate Anatomiae et Chemiae Professor Publicus, Vir in arte chemica adeo exercitatus et perspicax, vt scientiae eius fama non solum omnem Italiam, sed et exteras prouincias permanauerit. Vel inprimis phosphori naturam penitius indagauit, numerumque corporum phosphorescentium plurimum auxit, vt varii commentarii, scriptis Instituti Bononiensis inserti, comprobant. Etiam seorsim commentarium edidit, qui huc spectat et inscribitur: *de quamplurimis phosphoris nunc primum detectis*. Bononiae. 1744. 4.

Edinburgi tandem praecedenti mense aprili, diuturno morbo confectus, e vita discessit ROBERTUS WHYTT, Med. Doctor, Archiater Regius, Regiae Societatis Scient. Londinensis Membrum, Praeses Collegii Regii Medicorum et Medicinae in Academia Edinburgensi Professor, Vir vt solidae eruditionis, sic quoque acutissimi ingenii fama maxime conspicuus. Variis et sane egregiis orbem litterarum locupletauit scriptis, quae profecto eius famam non sinent obsolescere, sed ab omni temporum obliuione sunt vindicatura. Horum et in his Commentariis aliquot commemorauimus *) et nouum *de morbis neruosis, hypochondriacis hystericisque morbis* conscriptum librum, qui modo praecedenti prodiit anno, propediem sumus commemoraturi. Superesse vero et scripta posthuma, quae iam edenda curaret Cl. JOANNES PRINGLE, narratum nobis fuit, simul quoque per litteras accepimus, *Eundem*

*) v. Comment. nostr. Vol. I. p. 589 seqq. Vol. XIII. p. 277 seqq.

dem Cl. virum I. PRINGLE, a Magnae Britanniae Rege in meritorum gloriam equeſtri ſplendore atque dignitate eſſe ornatum.

Variolarum inſitio res eſt tanti momenti, vt, quum de eius vtilitate vel damno inter eruditos in vtramque partem et adhuc diſceptetur, nulla opera et diligentia nimia eſſe poſſit, quae impenditur ad alterutrum vindicandum. Tantum vero abeſt, vt cogitando et argumentando certi quid hac in re ſtatui poſſit, vt potius, quae ab vtraque parte proferuntur, rem magis dubiam reddant infirmentque. Quod certiſſimum eſt, hac in re vnice ab experientia dependet, quae ſane plus valet, quam copioſiſſimae ingenioſiſſimaeque excogitatae ſententiae. Hinc ſtudioſe cuncta partim ex obſeruationibus medicorum, partim ex narrationibus publicis, fide dignis, conquirere conuenit, quae hac in re variis in prouinciis aguntur, quo aliquando, e copioſiſſimis collectis et comparatis hiſtoriis, quid certum ſit, pateat. Eo conſilio et nos inpoſterum, quodcunque hac de re reſciuerimus, cum lectoribus noſtris ſumus communicaturi. Duo in praeſenti habemus exempla, quae artificioſi huius morbi vtilitatem defendunt. Superius *) enim iam narrauimus, in Suecia conſilium captum fuiſſe et propalatum, *Holmiae* viginti infantes publicis ſumtibus inoculationi variolarum ſubiicere eosque curare. Hoc vero nuper praeſentibus Curatoribus Regiis factum fuiſſe a DAVIDE SCHULZ, Medicinae Doct. et Profeſſore, viro ſingularis eruditionis fama conſpicuo, eosdemque infantes cunctos, variolis feliciter ſuperatis, integre, nullo aduerſae valetudinis ſigno relicto, conualuiſſe, relatum legimus.

Ex,

*) in hoc Vol. p. 357.

Ex aliquo tempore etiam in insula *Corsica* variolosus morbus, late vagatus et vitae humanae perniciosissimus hostis, magnam inter infantes fecerat stragem. *Curtae* enim et in vicinis locis, vbi vix mille et trecentae numerantur familiae exiguo temporis spatio, infantum trecenti triginta septem eo sunt enecati. Magna hac iactura excitatus Chirurgus quidam, IOANNES STEPHANUS (*Stefano*) periculum fecit variolarum inserendarum tam felici cum successu, vt ex nonaginta nouem infantibus vnicus tantummodo perierit. In cuius rei gratam memoriam publico nomine annuum praemium ipsi constitutum est quinquaginta nummorum Italicorum, quos *Scudi* appellant.

Inter praeclarissima illa et maxime conspicua merita, quibus Ill. HALLERUS, magni sane nominis vir, omnem pene scientiarum, et inprimis physicae medicaeque, ambitum auxit, non profecto vltimum est incrementum, quod eius studio industriaque plantarum cepit historia. Noui systematis auctor ipse non solum plurimas plantas studiosius disquisiuit sollertiusque descripsit, sed etiam prorsus ignotas detexit, addidit, aut in iam cognitis res annotauit, antea praetermissas et neglectas. Quod praeclarum eius opus, *Enumeratio methodica stirpium Helveticarum*, satis superque commonstrat. Qui interim mos est magnorum virorum, vt quae praestiterint, imperfecta credant, eaque, si omnibus, sibi ipsis minus satisfaciant: sic et HALLERUS iam diu de augendo in enumeratione hac plantarum numero atque de perficiendo hoc opere sedulo cogitauit. Quo vero illud, quantum fieri posset, omnibus numeris absolutissimum redderet, iam ante aliquot annos a botanices cultoribus petiit, vt ipsi earum plantarum facerent copiam, quae in patria sua vel raro vel

vel omnino non, in Germania vero reperiuntur. Quum autem nunc denuo et vltimam huic operi absoluendo, in quo quadraginta annos occupatus est, admouerit manum, botanicos denuo perquam officiose rogat, velint ipsi difficili hac in re opitulari. Earum vero plantarum, quae in comitatus Tirolensis, Stiriensis, Salisburgensis, aliarumque Austriacarum prouinciarum montibus, porro in planis regionibus et magnis campis ad sementem idoneis prouinciarum septentrionalium, deinde in arenosis locis, et tandem in vicinia maris crescunt, nec non singularum et rariorum plantarum, muscorum et graminum copia ipsi acceptissima erit, et operi huic conficiendo vtilissima. Quam vero opem non solum gratissimo se accepturum esse animo, sed etiam ad mutua officia praestanda promtum fore paratumque profitetur. Rariorum et siccarum plantarum Alpinarum ingentem possidet copiam; ex qua itaque abundantia lubentissime offert, si quis non nullas desideraret. Fasciculi plantarum, quae ipsi destinatae sunt, in nundinis Lipsiensibus tradi possunt librariae Gottingensi *Vandenhoekianae*, et Tigurinae *Heideggerianae*, in Francofurtensibus vero *Renieriae*.

XXVIII.

Continuatio indicis ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1763 prodierunt.

Recueil de Planches ſur les Sçiences, les Arts liberaux et les Arts Mechaniques avec leur explication. Volume. II. diviſé en deux Parties. a Paris. Folio. (*Hoc volumen continet* 434 *tabulas aeneas*, *inter quas* 25 *ad chemiam*, et 39 *ad chirurgiam pertinent.*)

Allgemeines Künſtler-Lexicon, oder kurze Nachricht von dem Leben und den Werken der Mahler, Bildhauer, Baumeiſter, Kupferſtecher, Kunſtgießer, Stahlſchneider etc. nebſt angehängtem Verzeichniße der Bildniſſe der in dieſem Lexico enthaltenen Künſtler. Zürch. 4 mai.

Ectypa vegetabilium, vſibus medicis præcipue deſtinatorum et in pharmacopoliis obuiorum variisque modis praeparatorum, ad naturae ſimilitudinem expreſſa etc. moderante D. C. G. LUDWIG, impreſſit IO. GODOFR. TRAMPE. *Nach der Natur verfertigte Abdrücke der Gewächſe, u. ſ. w.* Faſc. VII. T-X. n. 151-175. Halae. fol.

Pharmacopoea Collegii Regalis Medicorum Londinenſis. Londini. 8.

Pharmacopoea pauperum in vſum noſocomii regii Edinburgenſis. Colon. Allobrog. 8.

Calendarium medicum ad vſum ſaluberrimae facultatis Pariſienſis. Pariſiis. 24.

Medical Muſaeum. Ian --- Decembr. 1763. Tom. I. II. London. 8.

Gazette ſalutaire, compoſée de tout ce, que contiennent d'intereſſant pour l'humanité les Livres nouveaux, les Journaux et autres Ecrits publics, concernant la Médécine, la Chirurgie,

la

la Botanique, la Chymie etc. Année 1763. a Bouil lon. 4. mai.

Der Arzt; eine medicinische Wochenschrift. 9ter und 10ter Theil. Hamburg und Leipzig. 8.

Memoria viri illustr. et ampl. IO. GEORG. ROEDERERI, etc. Argentorati. fol.

Recueil de Pieces de Medécine et de Physique, traduites de l' Italien de M. COCCHI et autres Auteurs vivans. a Paris. 12.

Osservazioni concernenti varie importanti materie di Medicina, e le facoltà di molti rimedi, per guarire várie malattie rimarchevoli. Venetiis. 8.

Quaestionum medicarum, quae circa medicinae theoriam et praxin, per decennium proxime elapsum in Scholis Facultatis medicinae Parisiensis agitatae sunt et discussae, series chronologica; cum Doctorum Praesidum, et Baccalaureorum propugnantium nominibus. Parisiis. 4. mai.

Traité de l' Oeconomie animale et des causes premieres des maladies, avec un recueil d' observations sur l' art de traitér la petite verole. a Geneve. 12.

Etrennes salutaires, ou Precis de ce, qu' il est a propos d' evitér et de faire, pour se conservér en bonne santé et prolonger sa vie. a la Haye. 24.

Dictionnaire medicinal portatif, contenant une methode sure, pour connoitre et guerir les maladies critiques et chroniques par des remedes simples et proportionnés a la connoissance de tout le monde: et plusieurs remedes particuliers. On y a joint un Dictionnaire abregé des plantes usuelles. par M *** Doct. en Med. a Paris. 12.

Recueil sur l' Electricité medicale, dans le quel on a rassemblé les principales piéces publiées par divers sçavans, sur les moyens de guerir, en electrisant les malades. a Paris. 12. Voll. 2.

Traité

Traité des Fievres de l'Isle S. Domingue. a Paris 12. (*Auctore Cl.* POISSONNIER DESPERRIERES.)

An account of the Riſe, Progreſs and State of the Hoſpitals for relieving poor People, afflicted with the Small-pox and for Inoculation, from its firſt Inſtitution (26. September 1746.) to the 24. March. 1763. (London.) fol. mai.

Obſervations ſur la petite verole naturelle et artificielle. a la Haye et a Paris. 12. (*Auctor huius libelli eſſe dicitur Cl.* VERNAGE. *Facult. med. Pariſ. Doct. Regens*).

Diſſertation ſur la petite verole et l'inoculation. a Londres et a Paris. 12.

Le Conſeil de la raiſon ou Lettre de M *** de l'Academie de Danemark a M. M *** de l'Acad. Roy. de Chirurgie a Paris, ſur l'Inoculation de la petite verole. (ſ. l.) 12.

Avis ſur l'Inoculation de la petite verole. (*a Geneve*) 12.

Reponſe a une des principales objections, qu'on oppoſe maintenant aux Partiſans de l'Inoculation de la petite verole. (ſ. l.) 12. (*a Paris*).

Nouveaux eclairciſſemens ſur l'Inoculation de la petite verole, pour ſervir de reponſe a un Ecrit de M. RAST. (*a Paris*). 12.

Recueil de Pieces concernant l'Inoculation de la petite verole, et propres a en prouvér la ſecurité et l'utilité. a Paris. 12.

L'Inoculation terraſſée par le bon ſens. (ſ. l.) 12.

Arreſt de la Cour de Parlement ſur le fait de l'Inoculation. Extrait des Regiſtres du Parlement du 8 Juin 1763. a Paris. 4. (*Auctore Cl.* DE L'EPINE.

Tre Conſulti fatti in difeſa dell inneſto del Vajuolo da tre dottiſſimi Teologi Toſcani viventi; in Milano. 4. (*Sunt vero ſequentes:* 1) R. P. BERTI.

Florentin. Relig. Aug. Profeſſ. Hiſt. Eccleſ Piſan. 2) VERNEA, D. *Teolog. Florent.* 3) R. P. ADAMI *Piſtorienſ. Theol Profeſſ. Piſan. Edidit vero* CALVI, *Prof. Med. Piſan.*)

Diſſertatio medica hiſtorici generis de variolis. Ratisbonae. 4.

Les Fleurs de Guidon, corrigées et augmentées de la Pratique de Chirurgie, avec pluſieurs experiences et ſecrets, et la methode de conſultér pour les jeunes Chirurgiens. extraite des Leçons de M. L. MEYSSONNIER. a Lyon. 12.

Diſſertation anatomique ſur la Gloſſoſtomographie, occaſionnée par la nommée MARIE GRELARD DU POITOU, agée d'environs 20 ans, actuellement a Nantes. a Poitou.

Gedanken von dem Nutzen und der Nothwendigkeit einer mediciniſchen Polizeyordnung in einem Staate. Regenſpurg. 8.

Amuſemens Philoſophiques ſur diverſes parties des Sciences, et principalement de la Phyſique et des Mathematiques, par le Pere BONAVENTURE ABAT, Cordelier de l'Obſervance, Aſſocié a l'Acad. R. de Bell. Lettr. de Barcellon. a Marſeille. 8.

SÖREN ABILGAARDS *Beſchreibung von Stevens-Klint, und deſſen natürlichen Merkwürdigkeiten, mit mineralogiſchen und chymiſchen Betrachtungen erläutert, und mit Kupferſtichen verſehen. Kopenhagen.* 8

Familles des Plantes, par M. ADANSON, de l'Acad des Scienc. de la Societé Roy. de Londres, Cenſeur Royal. Tome I. II. a Paris. 8. Voll. 2.

Eiusdem Nouvelle Methode pour apprendre a connoitre les differentes Familles des Plantes. a Paris. 8

Abhandlung von den Lufterſcheinungen, in einer öffentlichen Verſammlung der Kayſ. Academie der Wiſſ d. 2 Iul. 1763. *vorgeleſen von* FR. ULR. THEOD AEPINUS. *S. Petersburg.* 4.

Stran

Stranguria, quæ venerea dicitur, mercurii aliquando esse potest effectus. Obseruationes id probantes editae ab ANTONIO AGUSTINI. M. D. Venetiis. 8.

ARETAEI CAPADOCIS opera medica, a IUNIO PAULO CRASSO in latinum versa. Editio nouissima. Venetiis. 8.

Plain and easy Instructions on the diseases of the Bladder and Urethra, by G. ARNAULD. Lond. 12.

CONR. CHRIST. ASELMEYER Disp. inaug. de empyemate singulari. Erlangae. 4.

Psychologia siue motuum animalium et reciprocorum machinae animalis theoria medica, omnes humanos actus autoptica et facili methodo, quamvis hactenus inaudita, explanans; Auctore A. R. P. PAULO MARIA ASTENSI, Ordin. Capuc. Phil. et Med. D. Venetiis.

Tractatus de morbis mulierum, in quo solida theoria, praxi certiori et experientiis comprobata, complectitur. Accedit catalogus chronologicus medicorum, quorum scripta de iis morbis extant: Auctore IOANNE ASTRUC Gallico sermone conscriptus, nunc latine versus. Venetiis.

LEOPOLDI AUENBRUGGER, M. D. inventum nouum ex percussione thoracis humani vt signo abstrusos interni pectoris morbos detegendi. Vindobonae. 8. (*noua editio priori exacte similis.*)

SAM. AURIVILLIUS disp. de asthmate. Resp. *Dav. Hultman.* Upsal. 4.

Eiusdem Disp. exhibens hydrocephalum internum annorum 45. Resp. *Car. D. Ekmark.* ibidem. 4.

Eiusdem Disput. de ictero. Resp. *Iacob Bjuur.* ibidem. 4.

An Essay on the Effects of Opium; considered as a Poison; with the most rational Method of Cure,

deduced from Experience; directing likewise the proper means to be used, when physical-assistance cannot readily be obtained; necessary to be universally known for the preservation of Life; by JOHN AWSITER, Apothecary to the Royal Hospital at Greenwich. London. 8.

IOH. IAC. BAIERS *schädliche Schamhaftigkeit in Heilung der Krankheiten; aus dem lateinischen übersezt. Nürnberg.* 4.

ERN. GOTTFRIED BALDINGER Disp. de militum morbis, inprimis vero exercitus regis Prussiae. Resp. *Adolph. Iulian Bose.* Vitemberg. 4.

D. IOHANN BALLS *gründliche und vollständige Anweisung zur medicinischen Praxis, als eine Fortsetzung der Abhandlung von Fiebern. Frankfurth.* 8.

Dissertation sur l'Education physique des Enfans, depuis leur naissance, jusqu' a l'age de puberté, par M. BALLEXSERD. a Yverdun. 8.

THEODOR. BARON Quaestio medica, an quo manducantur accuratius, eo coquuntur perfectius, alimenta? *affirm.* Resp. *Matth. Thom. la Cassaigne.* Parisiis. 4 (*Haec quaestio iam prodiit Parisiis.* 1745. 4 *Praeside* PET. CHEVALIER, *Resp.* Steph. Pourfour du Petit, *sub titulo*, an quo accuratior masticatio, eo perfectior digestio?)

Memoires d'Agriculture et de Mechanique, dans lesquels on propose des Pratiques simples et nouvelles, relatives au bien de l'Etat, et des avantages particuliers de la Provence de Languedoc, etc. par M. BARTHES. a Paris. 8.

Ambrosina, nouum plantae genus: describente FERDINANDO BASSIO, hort. med. exoticarum plantarum Bonon. Praefecto. Bononiae. 4. mai. c. tab. aen.

Manuel de Chymie, ou Exposé des operations et des produits d'un Cours de Chymie: ouvrage utile

utile aux perſonnes; qui veulent ſuivre un Cours de cette Science, ou qui ont deſſein de ſe formér un cabinet de Chymie; par M. BAUMÉ. a Paris. 12.

Naturgeſchichte des Mineralreichs, mit beſonderer Anwendung auf Thüringen, herausgegeben von D IOHANN WILHELM BAUMER. I. *Theil. mit Kupf. Gotha.* 8.

Eiusdem Diſp. de mali hyſterici vera indole et curatione. Erfordiae. 4.

Eiusdem Progr. de delirio hyſterico. ibid. 4.

GOTTFRIED SAMUEL BAUMLERS *mitleidiger Arzt, welcher überhaupt alle arme Kranke, inſonderheit aber die abgelegene Landleute gründlich und aufrichtig lehret, wie ſie mit gemeinen Hauſsmitteln, und andern nicht allzukoſtbaren Arzeneyen ſich ſelbſten curiren können. Vierte vermehrte Auflage, von* GEO. HEINR. BEHR. *Frankfurth und Leipzig.* 8.

Conſervateur de la Santé, ou Avis a tous les hommes ſur les dangers, qu'il importe a chacun d'evitér, pour ſe conſervér en bonne ſanté et prolongér ſa vie, par M. LE BEGUE DE PRESLE, Doct. Reg. de lá Fac. de Med. de Paris. a Paris. 12.

Memoire pour ſervir a l'Hiſtoire de l'uſage interne du Mercure Sublimé corroſif; par *le même.* On y a joint un Recueil d'Obſervations faites ſur l'uſage interne de ce remede en Allemagne, en Angleterre, en Italie, etc. a la Haye et a Paris. 12.

Beyträge zur Verbeſſerung der Forſtwiſſenſchaft, als ein 3ter Theil der Verſuche von der Holzſaat. Von IOH. GOTTL. BECKMANN. *Chemnitz.* 8.

Deſcription geographique de la Guyane, contenant les poſſeſſions et les etabliſſemens des François, des Eſpagnols, des Portugais, des Hollandois dans ces vaſtes Païs: le climat, les productions de la

Terre, et les Animaux, leurs Habitans, leurs Moeurs, leurs Coutumes et le Commerce, qu'on y peut faire; avec des Remarques pour la Navigation, et des Cartes, Plans et Figures, dreſſés au depot des Cartes et Plans de Marine, par le Sieur BELLIN, Ingenieur de la Marine et du Depot des Plans. a Paris. 4. mai.

Einleitung zur allgemeinen Haushaltung, in ſich faſſend die Grundſätze der Policey, Oeconomie und Cameralwiſſenſchaften, zum Behuf ſeiner Vorleſungen eingerichtet von IOH. ANDREAS BERCH, *Prof. der Rechte etc. in dieſer Ueberſetzung zum Drucke befördert von* DAN. GOTTFR. SCHREBERN, *D. und Prof. der Cameralwiſſenſch. Bützow.* 8.

Grundſätze der Policey, Oeconomie und Cameralwiſſenſchaften, eingerichtet von IOHANN ANDREAS BERCH; *aus dem Schwediſchen überſezt durch* D. G. SCHREBERN. *Halle.* 8.

PETR. BERCHER, Quaeſt. med. an ſua ſit in cerebro cuique ideae fibra? *aff.* Reſp. *Franciſc. Ioſeph Collet.* Pariſiis. 4.

IOHANN. BERNHARD, Diſp. inaug. de haemoptoe. Vindobonae. 8.

IOSEPH BERTHELOT, Diſp. de venenatis Galliae animalibus. Monspelii 4.

EXUPER. IOSEPH BERTIN Quaeſt. med. vtrum in pleuritide ſanguis mittendus e brachio lateris affecti? *affirm.* Reſp. *Ioſeph. Philip.* Pariſiis. 4.

Dictionnaire univerſel des Foſſiles propres, et des Foſſiles accidentels, contenant une deſcription des terres, des ſables, des ſels, des ſoufres, des bitumes, des pierres ſimples et compoſées, communes et pretieuſes, transparentes et opaques, amorphes et figurées, des mineraux, des metaux, des petrifications du regne animal, et du regne vegetal etc. avec des recherches ſur la formation de

de ces fossiles, sur leur origine, leur usages etc. par Mr. E. BERTRAND. Tome I. II. a la Haye. 8. mai. Voll. 2.

Trattato delle Operazioni di Chirurgia di AMBROSIO BERTRANDI. T. I. II. in Nizza. 8. Vol. 2.

HERMAN. BEZOET Disp. inaug. de modo, quo natura solutum redintegrat. Lugd. Batav. 4.

Auserlesenes Cabinet physicalischer und mathematischer Instrumente, zum Besten der Liebhaber dieser Wissenschaften von Herrn IACOB BIANCHI, *Fürstl. Lichtenstein. Physico. Wien.*

IO. GOTTL. BIEDERMANN Progr. de primis rei metallicae inuentoribus. Freibergae. 4.

Verhandeling van het zog der Vrouwen, ter beantwoordinge op de Vraage by de Hollandsche Maatschappye der Weetenschappen opgegeeven in de Jaaren 1760 en 1761. opgesteld door LAMBERTUS BIKKER D. en M. en Lid van de Hollandsche Maatsch. der Weetensch. etc. te Leyden. 8. mai.

CHRIST. LUD. BILFINGER de tetano liber singularis theoretico-practicus, monumentis veterum suffultus et obseruationibus recentiorum, proprisque illustratus, quo simul omnis theoria conuulsionum nouo schemate studiose dilucidatur. Lindauiae. 4.

IOH. ULRICH BILGUERS *Anweisung zur ausübenden Wundarzneykunst in Feldlazarethen. Glogau und Leipzig.* 8.

Chirurgische Wahrnehmungen, welche meistens während dem von 1756 bis 1763 gedauerten Krieg in den Königl. Preussischen Lazarethen von verschiedenen Wundärzten aufgezeichnet und mit einigen Erläuterungen herausgegeben worden von I. ULRICH BILGUER. *Berlin.* 8. mai.

LUD. REINHARD BINNINGER Diſp. inaug. ſiſtens oryctographiae Buxouillani et viciniae ſpecimen. Argentorati. 4.

MICH. IOAN. BITTERMANN Diſp. inaug. de vermibus. Vindobonae 8.

Herbarium Blackwellianum, emendatum et auctum, i. e. ELISABETHAE BLACKWELL collectio ſtirpium, quae in pharmacopoliis ad medicum vſum aſſeruantur, quarum deſcriptio et vires ex anglico idiomate in latinum conuerſae ſiſtuntur, cum praefat. CHRISTOPH. IAC. TREW. Excudit, figuras pinxit atque in aes incidit NIC. FRID. EISENBERGER. ſ. *Neu vermehrtes und verbeſſertes Blackwelliſches Kräuterbuch u. ſ. w.* a tab. viu. color. pict. 538 - - 547. Norimbergae. fol.

THEOD. BLAND Diſp. de coctione alimentorum in ventriculo. Edinburg. 8.

GEORG. RUDOLPH. BOEHMER Diſp. inaug. de bello morborum cauſa. Reſp. *Io. Frid. Sinzius.* Witteberg. 4.

PHILIP. ADOLPH. BOEHMER Diſp. inaug. ſiſtens anatomen oui humani foecundati, ſed deformis, trimeſtri abortu eliſi, figuris illuſtratam. Reſp. *Car. Aug. Madai.* Halae. 4. c. tab. aen.

Eiusd. Epiſt. gratulat. exhibens nonnulla de vracho. ibid. 4. c. tab. aen.

Eiusd. Diſp. inaug. de confluxu trium cauarum in dextro cordis atrio. Reſp. *Nicol. Theune.* ibid. 4. c. tab. aen.

Eiusd. Diſp. inaug. de morborum criſi metaſtatica. Reſp. *Io. Elias Dresde.* ibid. 4.

Eiusd. Diſp. inaug. de natura et morbis ſaliuae eiusque neceſſaria excretione rite promouenda. Reſp. *Car. Leberecht Schefflerus.* ibid. 4.

Eiusd. Diſp. inaug. de neceſſaria therapiae internae cum externa coniunctione. Reſp. *Hier. Godofr. Dietrich.* ibid. 4.

Eiusd. Diſp. inaug. de oſſium ex viſcerum laeſione mollitie. Reſp. *Henr. Zembſch.* ibid. 4.

Eiusd. Diſp. inaug. de pulmonum cum encephalo conſenſu. Reſp. *Samuel. Henr. Weſche.* ibid. 4.

Eiusd. Diſp. inaug. de vrinae ſe et excretione ob multitudinem arteriarum renalium, largiore caſu quodam illuſtrata. Reſp. *Carol. Henr. Meuder.* ibid. 4. c. tab. aen.

HERM. BOERHAAVE traité des maladies venerienes, traduit du Latin. Paris. 12. mai.

Traité de la pleureſie, traduit des Aphoriſmes de M. BOERHAAVE, commentés par Mr. le Baron VAN SWIETEN, avec un diſcours preliminaire, par M. PAUL. a Paris. 12.

GOTTFRIED CHRISTIAN BOHNS *neueröfnetes Waarenlager, worinn aller in Handel und Wandel gangbaren Waaren, Natur, Eigenſchaft, Beſchaffenheit, verſchiedene Arten, Nutzen und Gebrauch, wie auch der Unterſchied der guten uad verfälſchten Waaren, der Ort ihrer Erzeugung, ihrer Zubereitung, ihres Einkaufs und alles, was zur Erkenntniß derſelben nöthig iſt, nach alphabetiſcher Ordnung kurz und deutlich beſchrieben wird, ietzo mit vielem Fleiße wieder durchgeſehen, verbeſſert und überaus ſtark vermehret. Hamburg.* 8 mai.

Memoires ſur l'Education des Vers a Soie, par Mr. l'Abbé BOISSIER DE SAUVAGES, de la Soc. Roy. des Sc. de Montpell. etc. diviſés en trois Parties, avec un Traité ſur la culture des Muriers, et un ſur l'origine du Miel. a Niſmes. 8. Voll. 2.

ANTON. BOLLE e S. I. Diſp. de vi corporum. Pragae. 8

ANDR. BONN. diſp. inaug. de continuationibus membranarum. Lugd. Batav. 4. c. tab. aen.

CHRISTOPH. GOTTLIEB BONZ Diſp. inaug. de venaeſectione, quatenus dolores ad partum auget. Argentorati. 4.

TUSSAN. BORDENAVE theſes anatom. chirurg. de corporibus extraneis intra oeſophagum haerentibus; Reſp. *Ant. Deſtremau.* Pariſiis. 4.

Eiusdem theſes anatom. chirurg. de intumeſcentia partium in primis vulnerum ſclopetariorum inſtantibus; Reſp. *Petr. Dufouart.* ibid. 4.

ROGER. IOS. BOSCOVICH, Philoſophiae naturalis theoria ad vnicam legem virium in natura exſiſtentium redacta. Editio prima Veneta ab Auctore recognita et plurimis in locis emendata, pluribusque additamentis locupletata, ipſoque praeſente et curante abſoluta. Venetiis. 4.

CHRIST. GOTTLIEB BOSE Progr. de ſuturarum cranii humani fabricatione et vſu. Lipſiae 4.

Lettres philoſophiques ſur la formation des Sels et des Cryſtaux, et ſur la generation et le mechaniſme organique des Plantes et des Animaux, a l'occaſion de la pierre Belemnite et de la pierre Lenticulaire, avec un Memoire ſur la theorie de la terre, par Mr. BOURGUET. Seconde Edition. avec fig. à Amſterdam. 12.

IAC. AMABILIS DE BOURZEIS Diſp. inaug. offerens tres morborum hiſtorias. Erlangae. 4.

LUD. GILBERT. ALEXANDER BOYROT DE IONCHERES Quaeſt. med. an a motu et grauitate humorum ſecretiones diuerſae? *affirm.* Reſp. *Car. Lud. Franciſc. Andry.* Pariſiis. 4.

Vademecum botanico, contenente i Caratteri generici delle Piante, ſecondo la decima Ediz. del Siſtema naturale del Ch. Sign. CARLO LINNEO, compilato da CASIMIRO BRANCHI, Fiorentino per uſu proprio, e degli Amici e da eſſo med. nella noſtra Toſc. Lingua ridotto; e ſotto gli auſpicii

auſpicii dell' Illuſtriſſ. e Dottiſſ. Imperiale Societa Botanica Florentina pubblicato; avendovi pure promeſſa una ſpiegazione alfabetica dei Termini Botanici piu difficili, ed alla voce *Siſtema*, una dichiarazione del Siſtema Tourneforziano ancora, con due Tavole in fine di molti generi, e nomi di Piante diſtinte in Officinali, e non Officinali, che hanno mutato nome appreſſo LINNEO. in Firenze.

RANCISC. IAC. BRAUNEISEN Diſp. inaug. de hepatitide. Argentorati. 4.

Ornithologia ſiue ſynopſis methodica, ſiſtens auium diuiſionem in ordines, ſectiones, genera, ſpecies, ipſarumque varietates; cum breui et accurata cuiusque ſpeciei deſcriptione, citationibus auctorum de iis tractantium, nominibus eis áb ipſis impoſitis, nominibusque vulgaribus, a D. BRISSON. Reg. Scient. Acad. Socio. Tom. I. II. Lugd. Batav. 8.

A new and accurate Syſtem of Natural Hiſtory; containing the Hiſtory of Quadrupedes, Birds, Fiſhes and Serpents, Inſects, Waters, Earths, Stones, Foſſils, Minerals and Vegetables, with their Properties, Virtues and Medicinal Uſes; by ROB. BROOKES, in ſix Volumes. London. 12. mai. c. 150 tab. aen. Voll. 6.

Eiusdem General Practice of Phyſic; extracted chiefly from the Writings of the moſt celebrated practical Phyſicians, and the medical Eſſays, Transactions, Journals and Literary Correſpondence of the learned Societies in Europe; to which is prefixed an Introduction, containing the diſtinction of ſimilar diſeaſes, the uſe of the non Naturals, an Account of the Pulſe, the Conſent of the nervous Parts, and a Sketch of the animal Oeconomy. Vol. I. II. the fourth Edition, with conſiderable

considerable additions and improvements. London. 8. mai.

Eiusdem Introduction to Physic and Surgery; containing 1) medicinal Institutions, or Physiology, Hygieine, Pathology, Semeiotice and Therapeutice; 2) a compendious System of Anatomy; 3) a general account of Wounds, Ulcers, Tumours, Operations and Dressings; as also the Medicines used in Surgery; 4) Botany and the Materia medica, 5) Pharmacy, as well chymical as Galenical; 6) a Dispensatory, containing a great Variety of the most efficacious officinal Compositions and extemporaneous Prescriptions; 7) an Index of diseases and their Remedies; 8) a Posological Table, containing the doses of all the Simples and Compounds. The second Edition. London. 8. mai.

GOD. EPHR. BRUCK disp. de effectibus ex quorundam humorum defectu in genere dependentibus. Halae 4.

Die natürliche Historie des Eidervogels, beschrieben von MORTEN THRANE BRÜNNICHE, *aus dem Dänischen übersezt, mit Kupfern. Kopenh.* 8.

ANDR. BÜCHNER Disp. inaug. de angina exanthematum eruptione soluenda. Resp. *Ioh. Siegfr. Anhalt.* Halae. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de catarrhis, quatenus salutem adferre dicuntur. Resp. *Ioh. Petr. Schmidt.* ib. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de destructa partium irritabilitate per incongruum adstringentium vsum. Resp. *Gabr. Valentin. Köhler.* ibid. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de effectibus ex quorundam humorum defectu in genere pendentibus. Resp. *Godofr. Ephr. Brück.* ibid. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de febre tertiana intermittente, epidemia soporosa, apoplexiam mentiente, vt plurimum

plurimum funesta, iusta tamen methodo feliciter curanda. Resp. *Fried. Bümke.* ibid. 4.

usd. Disp. inaug. de morbi symptomatici ad idiopathicum differente ratione therapeutica. Resp. *Ioh. Lud. Beelitz.* ibid. 4.

usd Disp. inaug. de necessario attendendis generalioribus principiis in specificorum actione explicanda. Resp. *Henr. Lud. Bernd.* ibid. 4.

usd. Disp. inaug. de periculo grauidarum ex febribus. Resp. *Io. Georg. Wegelin.* ibid. 4.

usd. Disp. inaug. de praestantia camphorae in deliriis. Resp. *Io. Frid. Reccart.* ibid. 4.

usd. Disp. inaug. de tussi humida epidemica morbos praecauente. Resp. *Io. Herman. Osperkaus.* ibid. 4.

aité historique des Plantes, qui croissent dans la Lorraine et les trois Evechés, contenant leur description, leur figure, leur nom, l'endroit de leur naissance, leur culture, leur analyse chemique, et leurs proprietés, tant pour la Medecine, que pour les Arts et Metiers, par M. B. I. BUCHOZ. Tome II. a Nancy. 8. c. tab. aen.

)TTFR. HEINR. BURGHARTS *gründliche Nachricht an seinen Freund *** von einem neuerlich gesehenen Hermaphroditen, wobey zugleich etwas von der medicinischen Mode eröfnet wird. Breslau und Leipzig.* 4.

urnal historique du Voyage fait au Cap de Bonne Esperance, par l'Abbé DE LA CAILLE. a Paris.

ta historico-chronologico-mechanica circa metallurgiam in Hercynia superiori; *oder historisch chronologische Nachricht und theoretische und practische Beschreibung des Maschinenwesens und der Hülfsmittel bey dem Bergbaue auf dem Oberharze etc. von* HENNING CALVÖR, I *und* II. *Theil. Braunschweig.* fol. *m. Kupf.*

FRAN-

FRANCISC. EMAN. CANGIAMIGLIA Embryologia ſacra, ſiue de officio ſacerdotum, medicorum et aliorum circa aeternam paruulorum in vtero exſiſtentium ſalutem Libri IV. Venetiis. fol. min. c. tab. aen.

ANDR. CANTWELL Quaeſt. med. an ſanitas a debito partium tono? *aff.* Reſp. *Philip. Querenet.* Pariſiis. 4. (*Hanc quaeſtionem iam edidit* CANTWELL. Pariſiis. 1742. 4. Reſp. *Franciſc. Saleſ. Dan. Poullin.*)

Leſſico farmaceutico chimico, contenente gli rimedi piu uſati d'oggidi di GIO. BATTISTA CAPELLO, Speciale all'inſegna de tre monti in Campo Sant' Apollinare. Ottava impreſſione, riveduta, corretta ed accreſciuta dall' Autore di una nuova Aggiunta poſta in fine dell' Opera In Venezia. 4.

IO. FRID. CARTHEUSERI pharmacologia theoretico-practica. Coloniae Allobr. 8. Voll. 2.

Eiusd. Diſp. inaug. de chocolatae analepticorum principe. Reſp. *Car. Hilmar Becmann.* Francof. ad Viadrum. 4.

Eiusd. Diſp. inaug. de memorandis inebriantium et narcoticorum quorundam effectibus. Reſp. *Io. Wilh. Froeſewit.* ibid. 4.

Eiusd. Diſp. inaug. de morbis potioribus ab atonia, vel ſpaſmo ſphincterum oriundis. Reſp. *Io. Bernhard Schumacher.* ibid. 4.

Eiusd. Diſp. inaug. exhibens nonnulla de morbis morborum remediis. Reſp. *Io. Chriſt. Habicht.* ibid. 4.

IO. FRID. CARTHEUSER Diſp. inaug. de naphtha ſiue petroleo. Reſp. *Io. Chriſt. Ferdinand Vierthaler.* ibid. 4.

Eiusd. diſp. inaug. ſiſtens theſes quasdam diaeteticas miſcellaneas, ad eſculenta ac potulenta ſpectantes. Reſp. *Chriſt. Gottlob Schefer.* ibid. 4.

IO.

IO. FRID. CARTHEUSER disp. inaug. de viribus aquae marinae medicis. Resp. *Salom. Froesewitt.* Francof. ad V. 4.

Eiusd. disp. inaug. de virulentis aeris putridi in corpus humanum effectibus. Resp. *Iacob Aaron Hermson.* ibid. 4.

Relation de deux Voyages faits en Allemagne par ordre du Roi, par rapport a la figure de la Terre; pour determinér la grandeur des degrés de longitude etc. par M. DE CASSINI DE THÜRI. des Acad. de Paris, Londres, etc. a Paris. 4.

Lettre de M. LE CAT, Ecuyer, Doct. en Med. Chirurg. etc. a M. DUMONT, Fils, Maitre en Chirurg. Lithotomiste a Bruxelles, sur l'operation de l'adherence des Pierres a la Vessie, et autres erreurs ou imputations, contenues dans une Brochure de Bruxelles. a Rouen. 8.

CHRIST. CAVANDER disp. de aere. Resp. *Magn. Alopaeus.* Aboae. 4.

A. CORNELIUS CELSUS et SER. SAMMONICUS cum notis variorum, MORGAGNI epistolis et FACCIOLATI obseruationibus. Venetiis. 8.

Philosophische Abhandlung über die Physic und Naturhistorie, aus dem französischen des Herrn von CHESEAUX *überſezt. Augsburg* 8.

Tableau de toutes les arteres du corps humain, et Tableau de toutes les muscles du corps humain, par M. CHIROL. a Paris. fol. mai.

Observations on some of the Diseases of the Parts of the human Body. Chiefly taken from the Dissections of Morbid Bodies. By SAM. CLOSSY. London. 8.

Reliqua proxime.

Contenta

Contenta in hac parte.

